

ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΟΣ ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΔΙΑΚΡΙΣΕΩΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑΣ ΚΑΙ ΒΙΟΤΕΧΝΙΑΣ

Πρότασις νομοθετικής θεσπίσεως ὀρθολογικῶν κριτηρίων,
πρὸς διάκρισιν ἐν τῇ πράξει
βιομηχανικῶν καὶ βιοτεχνικῶν ἐπιχειρήσεων

ὑπὸ Δρος ΙΩΑΝΝΟΥ Κ. ΧΟΛΕΒΑ

1. Εἰσαγωγή

Ἀφορμὴν εἰς τὴν ἐκπόνησιν τῆς παρούσης ἐργασίας ἀπετέλεσεν ἡ ὑφισταμένη ἔλλειψις νομοθετικοῦ καθορισμοῦ κριτηρίων πρὸς διάκρισιν τῶν βιομηχανικῶν, ἀφ' ἑνὸς καὶ τῶν βιοτεχνικῶν ἀφ' ἑτέρου, ἐπιχειρήσεων. Ἡ ἔλλειψις αὕτη δημιουργεῖ σοβαρὰ προβλήματα καὶ δυσχερείας καὶ ὡς ἐκ τούτου κατέστη ἔκδηλος πλέον ἡ ἀνάγκη τῆς νομοθετικῆς ρυθμίσεως τοῦ θέματος.

Τὴν περὶ τῆς ὀλογοῦς ἔλλειψιν καὶ ἀνάγκην διεπίστωσε κατ' ἐπανάληψιν ἡ Διοίκησις διὰ τῶν ὀργάνων τῆς, ἀλλὰ καὶ ἡ Δικαιοσύνη - Συμβούλιον Ἐπικρατείας, Ἄρειος Πάγος, τακτικὰ καὶ φορολογικὰ Δικαστήρια.

Ἀναφέρομεν κατωτέρω ὀρισμένους ἐκ τῶν οὐσιωδεστέρων λόγων, οἵτινες ἐπιβάλλουν τὴν ὑπεύθυνον παρὰ τῆς Πολιτείας θέσπισιν κριτηρίων διαχωρισμοῦ βιομηχανικῶν καὶ βιοτεχνικῶν ἐπιχειρήσεων :

α') Δημόσια Ἐπιχειρήσεις (λ.χ. τὸ Ἐπιχειροεἶον Οἰκονομικῶν), Ὀργανισμοὶ Δημοσίου Δικαίου (λ.χ. τὸ Ι.Κ.Α.), ὀργανα ἀρμόδια πρὸς χάραξιν κατευθύνσεως τῆς Πιστοδοτικῆς Πολιτικῆς (Νομισματικὴ Ἐπιτροπὴ, Ἐπιτροπὴ Πιστώσεων τῆς Τραπεζῆς Ἑλλάδος), κατὰ τὴν ἀντιμετώπισιν τῆς διακρίσεως βιομηχανικῶν καὶ βιοτεχνικῶν ἐπιχειρήσεων, δι' εἰδικούς κατὰ περίπτωσιν λόγους, κατέφυγον—ὡς εἰς τὴν ἐργασίαν μας κατωτέρω ἐκτενεστέρον ἀναπτύσσεται— εἰς θέσπισιν ἰδίας ἐπινοήσεως κριτηρίων, πολλακίς ἀντικρουμένων καὶ ἐνίοτε ἀσυνάρτων—χωρὶς νὰ φέρουν εὐθύνην διὰ τοῦτο. Διαπιστοῦται οὕτως ἡ ἔλλειψις ἐνιαίας κρίσεως παρὰ διαφόρων ὀργάνων τῆς κρατικῆς δραστηριότητος ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ θέματος καὶ ἡ προσφυγὴ εἰς διαφόρους λύσεις, ἐκθετούσας τὸ κρατικὸν γόητρον καὶ βλαπτικὰς διὰ τὴν οἰκονομίαν τοῦ τόπου.

Συνέπεια τῶν ἀνωτέρω εἶναι, ἄλλοτε μὲν νὰ ἐκδίδωνται ἀλλεπάλληλοι πράξεις τῆς αὐτῆς ἀρχῆς, μὴ προάγουσαι βεβαίως τὸ κῦρος τῆς Διοικήσεως,

ὡς συνέβη κατὰ τὸ 1961 μὲ τὴν ἔκδοσιν τεσσάρων ἐπαλλήλων ἀποφάσεων τοῦ Ὑπουργείου Οἰκονομικῶν, ἄλλοτε δὲ νὰ ἀκακαλῶνται ἐν τάχει ἀποφάσεις ὀργάνων, ἅτινα θὰ ἔδει νὰ προφυλάσσωνται, ὡς ἐκ τοῦ σοβαροῦ ρόλου των, ἐκ προσβολῶν καὶ μειώσεων, ὡς συνέβη μὲ τὴν ὑπ' ἀριθμ. 1038/58 ἀπόφασιν τῆς Νομισματικῆς Ἐπιτροπῆς, ἣτις ἐξεδόθη κατόπιν παρερμηνείας στοιχείων χρησιμοποιοηθέντων διὰ στατιστικούς σκοπούς (ἀλλ' ὄχι πρὸς διάκρισιν βιομηχανιῶν - βιοτεχνιῶν) καὶ ἣτις ἀνεκλήθη μετὰ δίμηνον (δεχθεῖσα σφοδρὰν πολεμικὴν), διὰ τῆς ὑπ' ἀριθμ. 1941/58 ἀποφάσεως Ν.Ε.

Πρώτιστος ὄθεν λόγος εἶναι ἡ ἀνάγκη τῆς καθ' ἐνιαῖον τρόπον ἀντιμετωπίσεως τοῦ θέματος ἐφεξῆς παρὰ τῶν ὀργάνων τῆς Διοικήσεως, πρὸς ὀρθὴν ἐπίλυσιν τῶν κατὰ περίπτωσιν ζητημάτων καὶ ἐνίσχυσιν τοῦ κρατικοῦ γοήτρου.

β') Τὴν σημειουμένην ἔλλειψιν ὑπογραμμίζει ὁ Ἄρειος Πάγος εἰς πρόσφατον ἀπόφασίν του (Α.Π. 486/64) ἐν ἧ ἀναφέρει ὅτι, ἐλλείψει νομοθετικοῦ ὀρισμοῦ κριτηρίων, προσφεύγει εἰς τὰ δεδομένα τῆς πείρας καὶ τὰ διδάγματα τῆς Οἰκονομικῆς Ἐπιστήμης (ὀρθῶς καὶ κατ' ἀνάγκην, ἡ δὲ ρηθεῖσα ἀπόφασις εἶναι λίαν ἀξιοσημείωτος καὶ ἀναλύεται κατωτέρω). Ἐὰν ὑπῆρχε νομοθετικὸς καθορισμὸς κριτηρίων, πρῶτον, πολλοὶ ὑποθέσεις δὲν θὰ ἦγοντο ἐνώπιον δικαστηρίων καὶ δεύτερον, εἰς ἣν περίπτωσιν ἐπελαμβάνετο αὐτῶν τὸ Δικαστήριο, θὰ ὠδηγεῖτο ἐκ τῶν κειμένων διατάξεων εἰς τὴν ἔκδοσιν τῆς ἀποφάσεώς του. Ἡ Οἰκονομικὴ Ἐπιστήμη, ἀφηρημένως διαγράφουσα τὰ χαρακτηριστὰ τῶν βιομηχανικῶν καὶ βιοτεχνικῶν ἐπιχειρήσεων, παρέχει μὲν ἐρείσματα καὶ ἐνδείξεις πρὸς μόρφωσιν κρίσεως, ἀλλ' ἡ ἐν τῇ πράξει προσαρμογὴ αὐτῶν εἶναι τι τὸ δυσχερὲς καὶ ἰδιᾶζον καὶ χρήζει σαφοῦς ρυθμίσεως.

γ') Ἡ διάκρισις βιομηχανιῶν - βιοτεχνιῶν ἐνδιαφέρει ἀμέσως καὶ διὰ στατιστικούς λόγους, ὡς καὶ διὰ τὴν βάσει στατιστικῶν δεδομένων ἐξαγωγὴν συγκριτικῶν στοιχείων (ἐπὶ τῆς παραγωγῆς, τῆς ἀπασχολήσεως, τῆς νομικῆς μορφῆς, τῆς ἀποδοτικότητος τῶν ἐπιχειρήσεων κλπ.). Τὸ γεγονός ὅτι, διὰ στατιστικούς σκοπούς χρησιμοποιοῦνται ποσοτικὰ στοιχεῖα, εὐχερέστερον διακριβούμενα, δὲν αἶρει τὴν σύγχυσιν, δὲν περιορίζει τὴν αὐθαιρέσιαν, οὐδὲ μειώνει τὴν ἐπιτακτικότητα τῆς ἀνάγκης περὶ ἧς ἐν προοίμιῳ ἀνεφέρθημεν. Ἄλλωστε, ὁμολογεῖται ὅτι, τὰ μέχρι τοῦδε χρησιμοποιούμενα ποσοτικὰ στοιχεῖα, σχετικὴν πλέον, μόνον, ἀξίαν ἔχουν διὰ τὸν χαρακτηρισμὸν καὶ τὴν διάκρισιν τῶν ἐπιχειρήσεων, κατόπιν μάλιστα τῆς ραγδαίας τεχνικῆς ἐξελίξεως καὶ τῆς ἐπεκτάσεως τῆς χρήσεως τοῦ αὐτοματισμοῦ, ὅστις, ἐπιφέρων αὐξησιν τῆς παραγωγῆς διὰ συμπίσεως τῆς ἀπασχολήσεως ἐργατικῶν χειρῶν, καθιστᾷ ἄνευ περιεχομένου τὰ περὶ τῆς τελευταίας ταύτης ἀριθμητικὰ δεδομένα.

δ') Πέραν αὐτῶν, ἡ ἰδιαιτέρα ἔρευνα τῶν δύο τομέων καὶ ἡ χάραξις ἐπὶ μέρους βιομηχανικῆς καὶ βιοτεχνικῆς πολιτικῆς, ἡ προβλεπομένη ὑπὸ τοῦ Β.Δ. 8/24-5-57 κατάρτισις Μητρώου βιομηχανικῶν καὶ βιοτεχνικῶν ἐπιχειρήσεων, ὁ σχεδιασμὸς τῶν μελλοντικῶν ἐπενδύσεων, ἡ ἔρευνα ἐπὶ τοῦ Optimum μεγέθους τῶν ἐπιχειρήσεων (τεχνολογικῶς καὶ ἐξ ἀπόψεως δια-

θέσεως) κατά κλάδους, κατηγορίας και περιοχάς, ή διερεύνησις τοῦ κόστους, ή ἔρευνα τῆς ἀγορᾶς, ή ἄσκησις τῆς βιομηχανικῆς πίστεως, ή ἐν γένει χάραξις κατευθύνσεων βιομηχανικῆς ἀναπτύξεως και ἰδίᾳ ή ὁμαλή και κατόπιν μελέτης προσαρμογή μας εἰς τὰς συνθήκας τῆς Ε.Ο.Κ., ἀξιοῦν, ὅλα συλλήβδην και ἐν ἑκαστον κεχωρισμένως, τὴν σαφῆ διάκρισιν τῶν μεταποιητικῶν ἐπιχειρήσεων εἰς βιομηχανίας και βιοτεχνίας. Διαρθρωτικαὶ μεταβολαὶ εἰς εὐρείαν ἔκτασιν δυνατὸν νὰ ἀνακύψουν ὡς ἐπιβαλλόμεναι, κατόπιν τῆς διακρίσεως και κατατάξεως ταύτης.

ε') Μὴ ὑπάρχοντος νομοθετικοῦ καθορισμοῦ κριτηρίων και σαφοῦς καθοδηγήσεως τῶν ἐνδιαφερομένων ἐπιχειρηματιῶν, ἀφίεται εἰς τὴν κρίσιν ἐκάστου ἐξ αὐτῶν ή ἔνταξις του εἰς τὸν ἓνα ή τὸν ἕτερον κλάδον και ή ἔγγραφή του εἰς τὰς ἀντιστοίχους συλλογικὰς ὀργανώσεις, καθ' ὅσον και αὐτὴ ή προβλεπομένη ὑπὸ τοῦ Ν. 981/46 Ἐπιτροπὴ Ἐπιμελητηριακῶν ἀμφισβητήσεων σκιωδῶς λειτουργεῖ. Τοῦτο ἐπιτείνει ἔτι μᾶλλον τὴν ὑφισταμένην ἀνωμαλίαν και σύγχυσιν, καθ' ὅσον βιομηχανικαὶ ἐπιχειρήσεις εἶναι ἐγγεγραμμένοι εἰς βιοτεχνικὰς ὀργανώσεις και ὀργανισμοὺς και ἀντιστρόφως, θεωρεῖται δὲ —τρόπον τινά— ὅτι εἶναι ἐλεύθερος πᾶς τις νὰ ἐπιλέγῃ μεταξὺ τοῦ χαρακτηρισμοῦ του ὡς βιομηχανίου ή βιοτέχνου, κατὰ τὸ δοκοῦν ή τὸ συμφέρον αὐτοῦ. Πάντες οἱ ἀνωτέρω λόγοι ὀδηγοῦν εἰς τὴν ἄποψιν ὅτι ἐπιβάλλεται ή ὀριστικὴ λύσις τοῦ θέματος τούτου.

Τὸ ἀρθρ. 1 παρ. 3 τοῦ Ν.Δ. 3876/1958 «περὶ συστάσεως Διευθύνσεως Βιοτεχνίας και ἄλλων τινῶν διατάξεων» ὀρίζει ὅτι: «Διὰ Β. Δ/των ἐκδιδομένων προτάσει τῶν ἐπὶ τοῦ Συντονισμοῦ και Βιομηχανίας ὑπουργῶν, δύνανται νὰ καθορίζωνται τὰ κριτήρια διακρίσεως μεταξὺ βιομηχανικῶν και βιοτεχνικῶν ἐγκαταστάσεων και ἐπιχειρήσεων». Κατὰ ρητὴν ὄθεν ἐξουσιοδότησιν τοῦ Νόμου, εἶναι δυνατὴ ή διὰ Β. Δ/τος ρυθμισίς τοῦ θέματος, διευκολυνομένων οὕτω τῶν ἀρμοδιῶν ὑπουργῶν (και ἐκφράζεται ή ἀπορία διατὶ ἀφέθη νὰ παρέλθῃ ὀλόκληρος ἔξαιτία χωρὶς νὰ γίνῃ τοῦτο).

Ἐν τῇ ἐπιθυμίᾳ μας νὰ συμβάλωμεν εἰς τὴν ἐπίλυσιν τοῦ χρονίζοντος αὐτοῦ θέματος, παραθέτομεν κατωτέρω τὰς ἡμετέρας ἀπόψεις ἐπὶ τῆς θεσπίσεως ὀρθολογικῶν κριτηρίων πρὸς ἓν τῇ πράξει διάκρισιν τῶν βιομηχανικῶν και βιοτεχνικῶν ἐπιχειρήσεων.

Πρὸς τοῦτο :

- Ἐπιχειροῦμεν ἐννοιολογικὸν προσδιορισμὸν τῆς βιομηχανίας και βιοτεχνίας ὑπὸ τὸ πρίσμα τῶν διδαγμάτων τῆς Οἰκονομικῆς Ἐπιστήμης.
- Προβαίνομεν εἰς ἐνδεικτικὴν ἀναφορὰν τῶν ὑπὸ ξένων νομοθεσιῶν θεσπισθέντων κριτηρίων, ἅτινα προέρχονται ἐκ τῆς κρατούσης εἰς τὴν ξένην (και εἰδικώτερον εἰς τὴν Δυτικὴν Εὐρώπην) ἀντιλήψεως περὶ βιοτεχνίας.
- Ἀναφερόμεθα εἰς χαρακτηριστικὰ παραδείγματα λύσεων, αἵτινες ἐδόθησαν κατὰ διαφόρους περιπτώσεις εἰς τὴν χώραν μας και τὰ ὅποια παρέχουν τὸ μέτρον τῆς ὑφισταμένης ἐν προκειμένῳ ἀσφαείας και συγχύσεως.
- Προτείνομεν ἀκολουθῶς τὴν νομοθετικὴν θέσπισιν τῶν κατὰ τὴν ἀντί-

ληψίν μας ὀρθολογικῶν κριτηρίων πρὸς διάκρισιν τῶν βιομηχανικῶν καὶ βιοτεχνικῶν ἐπιχειρήσεων.

— Ὑποδεικνύομεν τρόπον ἐφαρμογῆς ἐν τῇ πράξει τῶν κριτηρίων τούτων.

Εὐελπιστοῦμεν ὅτι ἡ παρούσα ἐργασία θ' ἀποτελέσῃ μικρὰν συμβολὴν εἰς τὴν προώθησιν τοῦ ὅλου θέματος, ἥτις ἀρκεῖ πρὸς δικαίωσιν τῆς ἐκπονήσεώς της.

2. Ἡ βιομηχανία καὶ ἡ βιοτεχνία ἐν τῷ πλαισίῳ καθ' ὅλου οἰκονομικῆς δραστηριότητος

2.1. Βασικὴ διάκρισις τῶν ἐπιχειρήσεων κατὰ τομεῖς τῆς οἰκονομικῆς δραστηριότητος

Αἱ ἐπιχειρήσεις, ἀναλόγως τοῦ τομέως τῆς οἰκονομικῆς δραστηριότητος εἰς τὸν ὅποιον ἀνήκουν, ἦτοι ἀναλόγως τῆς συμβολῆς των εἰς τὴν «παραγωγὴν»—ὑπὸ τὴν ἐννοίαν τῆς δημιουργίας ποικίλων χρησιμοτήτων, πρὸς ἱκανοποίησιν τῶν ἀνθρωπίνων ἀναγκῶν— διακρίνονται συνήθως εἰς: α) ἐπιχειρήσεις πρωτογενοῦς παραγωγῆς, ὑποδιακρινομένης εἰς ἐπιχειρήσεις ἀποσκοπούσας εἰς συλλογὴν ἀντικειμένων παρεχομένων ὑπὸ τῆς φύσεως (θήρας, ἀλιείας, κτηνοτροφίας) καὶ εἰς ἐπιχειρήσεις ἐπιτυγχανούσας ἀποχωρισμὸν τοιούτων ἀντικειμένων ἐκ τοῦ ἐδάφους (μεταλλίας, γεωργίας), β) ἐπιχειρήσεις δευτερογενοῦς παραγωγῆς ἢ μεταποιητικὰς, αἵτινες μετατρέπουν τὰς ἐκ τῆς φύσεως καὶ λοιπὰς ὕλας, δι' ἐπεξεργασίας ἢ ἐν γένει διὰ μετασχηματισμοῦ, εἰς χρησιμοποίησιμα προϊόντα καὶ γ) ἐπιχειρήσεις τριτογενοῦς παραγωγῆς, αἵτινες ἔχουν ὡς σκοπὸν, τὴν διὰ παντὸς μέσου διευκόλυνσιν τῆς κυκλοφορίας τῶν ἀγαθῶν καὶ τῆς διενεργείας τῶν συναλλαγῶν. Εἰς τὴν κατηγορίαν ταύτην ἀνήκουν αἱ ἐμπορικαί, αἱ τραπεζικαί, αἱ μεταφορικαί, αἱ ἀσφαλιστικαὶ ἐπιχειρήσεις καὶ αἱ τοιαῦται παροχῆς ἐν γένει πάσης φύσεως ὑπηρεσιῶν.

Κατ' ἄλλην ἀποψιν γίνεται διαχωρισμὸς τῶν ἐπιχειρήσεων, α) εἰς ἐκεῖνας αἱ ὁποῖαι παράγουν νέα ἀγαθὰ καὶ θεωροῦνται ὡς κατ' ἐξοχὴν παραγωγικαὶ (καὶ αὗται εἶναι, ἀφ' ἑνὸς αἱ παράγουσαι πρῶτας ὕλας, ἦτοι αἱ γεωργικαὶ καὶ ἔξορυκτικαὶ καὶ ἀφ' ἑτέρου αἱ ἐπιχειρήσεις μεταποιήσεως, αἵτινες μετατρέπουν τὰς ἀνεπεξεργάστους ὕλας κλπ. εἰς κατεργασμένα προϊόντα), β) εἰς ἐμπορικὰς καὶ γ) εἰς ἐπιχειρήσεις παροχῆς ὑπηρεσιῶν (μεταφορικαί, τραπεζικαί, ἀσφαλιστικαί).

2.2. Αἱ ἐπιχειρήσεις δευτερογενοῦς παραγωγῆς (μεταποιήσεως)

Ἐπιχειρήσεις μεταποιήσεως ἢ δευτερογενοῦς παραγωγῆς εἶναι ἐκεῖναι αἵτινες, διὰ τῆς χρησιμοποίησεως τεχνικοῦ ἐξοπλισμοῦ ἢ χημικῶν μέσων καὶ τεχνικοεπιστημονικῶν γνώσεων, μετατρέπουν φυσικὰς δυνάμεις εἰς πλέον χρησίμους τοιαύτας (ἐνέργεια, φῶς, θερμότης) ἢ ἐπεξεργάζονται κατὰ διάφορα στάδια καὶ μορφὰς, φυσικὰς ἢ τεχνητὰς ὕλας, δημιουργοῦσαι νέα ἀγαθὰ (προϊόντα), κατάλληλα νὰ χρησιμοποιηθοῦν ποικιλοτρόπως, πρὸς ἱκανοποίησιν ἀνθρωπίνων ἀναγκῶν.

Προϋπότητες, ὅθεν, ἀπαραίτητος πρὸς χαρακτηρισμὸν ἐπιχειρήσεως τινος ὡς μεταποιητικῆς, εἶναι ἡ χρησιμοποίησις τεχνικοῦ ἐξοπλισμοῦ ἢ χημικῶν μέσων καὶ τεχνικοεπιστημονικῶν γνώσεων. Διὰ τῶν ἀνωτέρω, δυνατὸν νὰ πραγματοποιηῖται, εἴτε ἡ μετατροπὴ φυσικῶν δυνάμεων εἰς πλέον χρησίμους τοιαύτας, εἴτε ἡ ἐπεξεργασία φυσικῶν ἢ τεχνικῶν ὑλῶν (πρώτων ὑλῶν καὶ βοηθητικῶν ὑλικῶν) κατὰ διάφορα στάδια καὶ μορφᾶς (δηλαδὴ πλήρης μετατροπὴ, ἀπλοῦς μετασχηματισμὸς ἢ μόνον ἐξευγενισμός), μὲ ἀποτέλεσμα τῆς τοιαύτης ἐπεξεργασίας ἢ κατεργασίας, τὴν δημιουργίαν νέων ἀγαθῶν, διαφερόντων κατὰ τὰς ιδιότητας καὶ τὰ χαρακτηριστικά, τῶν τοιούτων, τῶν διὰ τὴν παραγωγὴν των χρησιμοποιοθέντων ἀγαθῶν καὶ τὰ ὅποια νέα ἀγαθὰ, ὡς προϊόντα τῆς μεταποιήσεως πλέον, θὰ δύνανται νὰ χρησιμοποιηθοῦν κατὰ διαφόρους τρόπους (χρῆσις, ἀνάλωσις), πρὸς ἱκανοποίησιν ἀναγκῶν τοῦ ἀνθρώπου, μὴ καλυπτομένων διὰ τῶν πρὸς παραγωγὴν τῶν νέων προϊόντων διατεθέντων ἀγαθῶν. (Εἰς τὴν κατὰ τὰ ἀνωτέρω ἐπεξεργασίαν ἢ κατεργασίαν δέον νὰ προστεθοῦν καὶ τὰ τελικὰ ἢ ἡμικατεργασμένα προϊόντα μεταποιητικῶν ἐπιχειρήσεων, τὰ δυνάμενα νὰ ὑποστοῦν νέαν μεταποίησιν).

Εἰς τὰς ἐπιχειρήσεις δευτερογενοῦς παραγωγῆς ἢ μεταποιήσεως ἀνήκουν ἡ βιομηχανία καὶ ἡ βιοτεχνία.

2.3. Ἡ βιομηχανία ὑπὸ εὐρείαν ἔννοιαν

Ἡ παλαιότερα ἔννοια τῆς βιομηχανίας ἐξετείνετο γενικῶς εἰς τοὺς τρόπους ἀποκτήσεως τῶν διὰ τὸν βίον ἀναγκαίουτων. Ὑπὸ τὴν τοιαύτην ἔννοιαν ἡ βιομηχανία περιελάμβανε τὴν γεωργίαν, τὴν κτηνοτροφίαν, τὴν δασοκομίαν, τὴν θήραν, τὴν ἀλιείαν, τὸ ἐμπόριον, τὰς μεταφοράς, τὴν ἀσφάλισιν, τὴν παροχὴν προσωπικῶν ὑπηρεσιῶν καὶ αὐτὰ ἀκόμη τὰ ἐλευθέρια ἐπαγγέλματα, ἐφ' ὅσον δι' ὄλων αὐτῶν ἐσκοπεῖτο ἡ ἀπόκτησις τῶν διὰ τὸν βίον ἀναγκαίουτων μέσων.

Καθ' ἑτέραν, ὀλιγώτερον εὐρείαν ἀντίληψιν, εἰς τὴν ἔννοιαν τῆς βιομηχανίας περιλαμβάνοντο, ἀφ' ἑνὸς αἱ ἐνέργειαι πρὸς ἀπόσπασιν ὑλῶν ἐκ τῆς φύσεως (μεταλλία, γεωργία, κτηνοτροφία, ἀλιεία), ἀφ' ἑτέρου δέ, πᾶσα δι' οἰωνδῆποτε τεχνικῶν μέσων παραγωγὴ ἀγαθῶν.

Καὶ σήμερον, ὅμως, ἡ βιομηχανία ἐκλαμβάνεται ἐνίοτε ὑπὸ εὐρυτάτην καὶ εὐρείαν ἔννοιαν. Τοῦτο ὀφείλεται κυρίως εἰς τὴν κατὰ τὰς ἡμέρας μας ἐπελθοῦσαν συσχέτισιν τοῦ ὄρου βιομηχανία πρὸς τὴν μαζικὴν καὶ τυποποιημένην παραγωγὴν. Οὕτω, κατὰ παρέκκλισιν τῶν προϋποθέσεων καὶ στοιχείων ἅτινα συνιστοῦν τὴν ἔννοιαν τῆς μεταποιήσεως, γίνεται λόγος λ.χ. περὶ τουριστικῆς ἢ ξενοδοχειακῆς βιομηχανίας, ὑπὸ τὴν ἔννοιαν τῆς μαζικῆς παραγωγῆς συναφῶν ὑπηρεσιῶν.

Καθ' ἑτέραν, εὐρείαν σύγχρονον ἄποψιν, εἰς τὴν ἔννοιαν τῆς βιομηχανίας ἐν γένει ἐντάσσονται ἡ ὀρυχία, ἡ μεταποίησις, ἡ οἰκοτεχνία καὶ αἱ οἰκοδομήσεις.

Ὅμοίως εὐρεῖα εἶναι ἡ ἀντίληψις καθ' ἣν ἡ βιομηχανία ταυτίζεται ἀπολύτως πρὸς τὴν δευτερογενῆ παραγωγὴν ἢ μεταποίησιν, θεωρουμένης

τῆς βιοτεχνίας ὡς ἀποτελούσης ἐσωτερικὴν ὑποδιαίρεσιν τῆς βιομηχανίας.

Ὑπὸ σχετικῶς εὐρείαν ἔννοιαν ἐξελήφθη ἡ βιομηχανία ὑπὸ τοῦ νομοθέτου τοῦ καθορίσαντος ἐν Ἑλλάδι τὰ ἀντικείμενα τοῦ Ὑπουργείου Βιομηχανίας, ἐφ' ὅσον εἰς τὴν ἀρμοδιότητα αὐτοῦ ὑπάγεται ἡ μεταποιήσις (βιομηχανία ὑπὸ στενὴν ἔννοιαν καὶ βιοτεχνία), ἡ παραγωγή ἐνεργείας (ἠλεκτρισμός), ἡ μεταλλία, ἡ ἀλιεία καὶ αἱ ἀλυκαὶ (πρβλ. Β.Δ. ἀριθ. 3 τῆς 2.1.1961 «περὶ ὁργανώσεως τοῦ Ὑπουργείου Βιομηχανίας»).

Ἡμεῖς κατωτέρω ἐκλαμβάνομεν τὴν βιομηχανίαν ὑπὸ στενὴν ἔννοιαν, ἥτοι ὡς ἀποτελοῦσαν μετὰ τῆς βιοτεχνίας τοὺς δύο κλάδους τῆς μεταποιήσεως.

2.4. *Αὐτοτέλεια τῆς βιοτεχνίας ὡς κλάδου τῆς δευτερογενοῦς παραγωγῆς*

Τίθεται ἐνίοτε τὸ ἐρώτημα, ἐὰν ἡ βιοτεχνία ἀποτελῆ ἀπλῶς βαθμίδα δι' ἐξέλιξιν πρὸς τὴν βιομηχανίαν ἢ συνιστᾷ αὐτόνομον κλάδον τῆς μεταποιητικῆς—κυρίως—παραγωγῆς. Ἡ διαγραφείσα οἰκονομικὴ πορεία καὶ ἡ σύγχρονος οἰκονομικὴ πραγματικότης διδάσκουν ὅτι συμβαίνουν ἀμφοτέρα.

Ἡ μεταποιητικὴ παραγωγή ἐξελικτικῶς διήλθεν ἐκ τῶν σταδίων: οἰκοτεχνία, βιοτεχνία (χειροτεχνικὴ καὶ μηχανεργασιακὴ), ἐργοστασιακὴ βιομηχανία, σύγχρονος αὐτοματοποιημένη βιομηχανία.

Μολονότι ὅμως τοιαύτη ὑπῆρξεν ἡ ἐν γένει ἐξέλιξις τῆς μεταποιήσεως—συμβαδίσασα μὲ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς τεχνικῆς, τὸν εὐρύτερον καταμερισμὸν τῆς ἐργασίας, τὴν διεύρυνσιν τῆς ἀγορᾶς, τὴν ἐπικράτησιν νέων μεθόδων ὁργανώσεως, τὴν σύστασιν μονάδων εὐρείας κεφαλαιακῆς συγκροτήσεως καὶ τὴν δημιουργίαν νέων νομικῶν μορφῶν ἐταιρικῶν ἐπιχειρήσεων—ἐν τούτοις, τόσον ἡ βιοτεχνία, ὅσον καὶ ἡ οἰκοτεχνία, διεμορφώθησαν εἰς αὐτοτελεῖς κλάδους, μὲ ἰδιομορφίαν καὶ μὲ ἴδιον ρόλον ἐντὸς τῆς καθ' ὅλου οἰκονομικῆς δραστηριότητος.

Τοῦτο ὀφείλεται εἰς τὸ ὅτι, ἡ κάλυψις τῶν ἀνθρωπίνων ἀναγκῶν ἐνίοτε ἀξιοῖ, πέραν τῶν εἰς μέγαν ἀριθμὸν παραγομένων προϊόντων καὶ τοιαῦτα ἰδιαζούσης μορφῆς, ἱκανοποιοῦντα ὠρισμένας καὶ δὴ ἐξατομικευμένας ἀνάγκας καὶ προτιμήσεις τῆς καταναλώσεως.

Τὸ φαινόμενον δὲν παρατηρεῖται μόνον εἰς τὰς καθυστερημένας ἢ ὑπὸ ἀνάπτυξιν χώρας, ἔνθα ἡ βιοτεχνία πληροῖ οἰκονομικὴν ἀνάγκην, λόγῳ τοῦ συμπληρωματικοῦ ρόλου αὐτῆς εἰς τὴν παραγωγήν καὶ τὴν διανομὴν, ἀφ' ἐνὸς καὶ τῆς διασπορᾶς τῆς εἰς ὀλόκληρον τὸν ἐθνικὸν χῶρον, ἀφ' ἑτέρου, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰς προηγμένας οἰκονομικῶς χώρας.

Σήμερον γίνεται ὑπὸ πάντων δεκτόν, ὅτι ἡ βιοτεχνία ἀποτελεῖ ἰδιαιτερον κλάδον, παραλλήλως ἀναπτυσσόμενον πρὸς τὴν βιομηχανίαν, κλιμακούμενον κατὰ μεγέθη, ὁργανούμενον ὀρθολογικῶς καὶ χρῆζοντα ἰδιαίτερας ἐρεύνης καὶ μερίμνης κατὰ χώρας.

Ὁ ἀνταγωνισμὸς βιομηχανίας - βιοτεχνίας γενικῶς καὶ εἰδικώτερον εἰς τὴν χώραν μας, ἄλλοτε μὲν ἐπιφέρει ἐκτόπισιν ἢ περιορισμὸν τῆς καταναλώσεως

τῶν βιοτεχνικῶν προϊόντων (ὡς εἰς πολλὰς κατηγορίας ἐπιχειρήσεων παράγωγῆς εἰδῶν διατροφῆς), ἄλλοτε, ἀντιθέτως, τὰ βιοτεχνικά προϊόντα ἐκτοπίζουν τὰ βιομηχανικά τοιαῦτα καὶ αἱ βιομηχαναί δυσχερῶς ἀνταποκρίνονται εἰς τὸν ἀνταγωνισμόν τῶν βιοτεχνιῶν (ὡς εἰς ὠρισμένας κατηγορίας κλωστοῦφαντουργικῶν ἐπιχειρήσεων) καὶ ἄλλοτε οἱ δύο κλάδοι συνυπάρχουν καὶ ἐπὶ ἴσοις ὅροις ἀνταγωνίζονται ἀλλήλους (ὡς εἰς τινὰς κατηγορίας παραγωγῆς οἰκοδομικῶν ὑλικῶν).

Καὶ ἡ μὲν βιομηχανία ὡς ὄπλον τῆς χρησιμοποιοῖ τὴν τυποποιημένην, πλὴν σταθερᾶς ποιότητος καὶ τιμῆς, παραγωγὴν, ἡ δὲ βιοτεχνία τὴν δυνατότητα προσαρμογῆς τῆς εἰς τὰς κατ' ἰδίαν προτιμήσεις τῶν καταναλωτῶν (ἐλαστικότης), ὡς καὶ τὴν ιδιότητά τῆς ὡς συμπληρωματικῆς κλάδου τῆς παραγωγῆς, στρεφομένου ἐκεῖ ὅπου ἐμφανίζονται κενὰ καὶ ἀνάγκαι.

Ὡς συμπέρασμα συνάγεται ὅτι ἡ βιοτεχνία ἐμονιμοποιήθη εἰς τὴν οἰκονομικὴν ζωὴν καὶ δρᾶσιν καὶ ὑφίσταται ὡς αὐθύπαρκτος καὶ αὐτοτελὴς κλάδος τῆς οἰκονομικῆς δραστηριότητος. Τοῦτο δὲ ἔρχεται εἰς ἀντίθεσιν πρὸς τὸ ἐπίσης γεγονός, ὅτι βιοτεχνικαὶ τινες ἐπιχειρήσεις ἐξελίσσονται εἰς βιομηχανίας, διότι, ἄλλαι, νέαι βιοτεχνιαὶ ἰδρύονται καὶ ὅλον ἐν δημιουργοῦνται νέαι εὐκαιρία βιοτεχνικῆς παραγωγῆς.

Ἡ πραγματικότης αὕτη εἶναι πλέον ἐκδηλὸς εἰς τὴν Χώραν μας, ἔνθα ἡ βιοτεχνικὴ ποριστικὴ δραστηριότης ἐμφανίζει ὄντοτητα, ἰσχύν καὶ ἀνθησιν (μὲ σημαντικὴν ποσοστιαίαν συμμετοχὴν εἰς τὴν μεταποιητικὴν παραγωγὴν καὶ ἀπασχόλησιν), συμβαδίζουσα πρὸς τὴν σημειουμένην βιομηχανικὴν πρόδον καὶ ἐνίοτε ὑπερβαίνουσα ταύτην.

3. Ἐννοιολογικὸς προσδιορισμὸς τῆς βιομηχανίας καὶ τῆς βιοτεχνίας ὑπὸ τὸ πρῖσμα τῆς Οἰκονομικῆς ἐπιστήμης

3.1. Κοινὰ ἐσωτερικὰ χαρακτηριστικὰ βιομηχανικῶν καὶ βιοτεχνικῶν ἐπιχειρήσεων

Ἐνωτέρω, εἰς παρ. 2.2 ἀνεφέρθημεν εἰς τὸ ἀντικείμενον, τὸν σκοπὸν καὶ τὰ διὰ τὴν ἐπιδίωξιν αὐτοῦ χρησιμοποιούμενα μέσα ὑπὸ τῶν μεταποιητικῶν ἐπιχειρήσεων ἐν γένει (βιομηχανικῶν καὶ βιοτεχνικῶν). Ταῦτα ἀφεώρων εἰς τὴν ἐξωτερικὴν ὄψιν αὐτῶν.

Εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο ἐρευνᾶται ἡ ἐσωτερικὴ δομὴ αὐτῶν ὑπὸ τὸ πρῖσμα τῶν ἀρχῶν τῆς Ὁργανωτικῆς ἐπιστήμης.

Αἱ βιοτεχνικαὶ καὶ βιομηχανικαὶ ἐπιχειρήσεις — αἵτινες κατὰ τὸ μέγιστον ποσοστὸν αὐτῶν, πλὴν ἐλαχίστων ἐξαιρέσεων σημειουμένων εἰς τὴν βιοτεχνίαν, ἀνήκουν εἰς τὴν δευτερογενῆ παραγωγὴν — ἐμφανίζουν τὸ κοινὸν χαρακτηριστικὸν ὅτι, εἰς τὰς βασικὰς τῶν λειτουργίας προέχουσας θέσιν καταλαμβάνει ἡ λειτουργία τῆς «παραγωγῆς», ἥτις καλεῖται καὶ «τεχνικὴ λειτουργία», λόγῳ τῆς χρήσεως τεχνικῶν ἐν γένει μέσων. Δι' αὐτῆς, πρῶται καὶ λοιπαὶ ὕλαι ἢ ἡμικατεργασμένα προϊόντα μετασχηματίζονται εἰς νέα τοιαῦτα ἢ ἀπλῶς ἐξευγενίζονται, κατόπιν τεχνικῆς ἐπεξεργασίας, ἀκολουθούσης ποιᾶν τινὰ παρα-

γωγικήν διαδικασίαν. Δηλονότι, τὸ κύριον χαρακτηριστικὸν αὐτῶν εἶναι ἡ ἔσωτερικὴ αὐτῆ παραγωγικὴ διαδικασία — ἀπλή ἢ σύνθετος, διὰ μηχανικῶν μέσων ἢ διὰ χειρῶν ἢ δι' ἀμφοτέρων — ἥτις συνιστᾷ τὴν ἐν τῇ πράξει τεχνικὴν ἐπεξεργασίαν πρώτων ὑλῶν κλπ. κατὰ διαφόρους βαθμούς, φάσεις καὶ στάδια.

Εἶναι προφανὲς ὅτι αἱ ἐπιχειρήσεις μεταποιήσεως συνδέουσι καὶ ἐξαρτοῦσι τὴν οικονομικὴν τῶν δραστηριότητά ἐκ τῆς τεχνικῆς, ὑπὸ τὴν μορφήν εἴτε τῶν τεχνικῶν μέσων εἴτε τῶν τεχνικῶν μεθόδων καὶ διαμορφοῦνται οὕτως εἰς τεχνικοοικονομικὰς μονάδας, ὑπὸ ποικιλίαν ἐπὶ μέρους διακρίσεων.

3.2. Ἡ Οἰκονομικὴ ἐπιστήμη, ὡς πρὸς τὰ κριτήρια διαχωρισμοῦ βιομηχανίας καὶ βιοτεχνίας

Λόγω τοῦ ὅτι λαμβάνουσι τὴν διαμόρφωσιν ταύτην αἱ ἐπιχειρήσεις δευτερογενεῶς παραγωγῆς — βιομηχανία καὶ βιοτεχνία — ἡ σύγχρονος Οἰκονομικὴ ἐπιστήμη ἀναζητεῖ κριτήρια οἰκονομικὰ ὅσον καὶ τεχνικὰ πρὸς ἐπὶ μέρους διαχωρισμὸν τῶν βιομηχανικῶν, ἀφ' ἑνὸς καὶ τῶν βιοτεχνικῶν ἀφ' ἑτέρου ἐπιχειρήσεων. Οἰκονομικὰ καὶ τεχνικὰ κριτήρια ἐκλαμβάνονται πρὸς τοῦτο, εἴτε ὑπὸ τὴν ποσοτικὴν τῶν ἔποψιν (ποσοτικὰ κριτήρια) εἴτε ὑπὸ τὴν ποιοτικὴν ἔποψιν (ποιοτικὰ κριτήρια), εἴτε ὑπὸ ἀμφοτέρας.

Ὡς βασικώτερα κριτήρια θεωροῦνται τὰ ἑξῆς: Εἰς μὲν τὴν βιομηχανίαν τὸ παραγωγικὸν ἔργον ἐκτελεῖται κυρίως διὰ μηχανικῶν μέσων μὲ σοβαρὸν εἰς ὄγκον ἀποτέλεσμα καὶ ὡς ἐκ τούτου ἐκ τῶν προϊόντων αὐτῆς ἔλλειπει ὁ ἄμεσος σύνδεσμος αὐτῶν πρὸς τὴν προσωπικότητα τοῦ ἐπιχειρηματίου. Εἰς δὲ τὴν βιοτεχνίαν, τὸ παραγωγικὸν ἔργον ἐκτελεῖται κυρίως διὰ τῆς ἀνθρωπίνης ἐργασίας — καὶ ἐπικουρικῶς διὰ τεχνικῶν μέσων — μὲ μικρὸν εἰς ὄγκον ἀποτέλεσμα καὶ τὰ προϊόντα αὐτῆς φέρουσι ὅπως δὴ ποτε τὴν σφραγίδα τῆς προσωπικότητος τοῦ ἐπιχειρηματίου.

Πέραν αὐτῶν, ὡς χαρακτηριστικὰ γνωρίσματα πρὸς διάκρισιν τῶν δύο κλάδων ἐν τῇ Οἰκονομικῇ ἐπιστήμῃ θεωροῦνται τὰ ἑξῆς:

Α' Ὡς πρὸς τὴν βιομηχανίαν: α) Χρησιμοποιεῖ κεφάλαια εἰς μέγα ὕψος καὶ μεγάλας παγίας ἐγκαταστάσεις, β) ἀπασχολεῖ μέγαν ἀριθμὸν ἐργατῶν κατ' ἐπιχείρησιν, γ) παράγει προϊόντα ἀπευθυνόμενα πρὸς τὴν ἀνάυσιμον ἀγοράν, δ) εὐνοεῖ τὸν καταμερισμὸν τῆς ἐργασίας καὶ διακρίνεται διὰ τὴν χρῆσιν προηγμένων τεχνικῶν μέσων καὶ ὀργανωτικῶν μεθόδων, ε) στρέφεται πρὸς τὴν ἐξειδίκευσιν καὶ τὴν τυποποίησιν τῶν ὑπ' αὐτῆς παραγομένων προϊόντων, στ) ποιεῖται εὐρείαν χρῆσιν ξένων κεφαλαίων, ζ) ἐμφανίζει συνήθως μικρὰν ἐλαστικότητα εἰς τὴν παραγωγήν, η) ἡ διανομὴ τῶν προϊόντων τῆς ἀξιοῖ σοβαρὰν ὀργανωτικὴν προσπάθειαν, θ) εἰς ταύτην ὁ ἐπιχειρηματίας παρέχει ἰθύνουσαν ἐργασίαν, ἡ δὲ διοικήσις τῆς βιομηχανικῆς ἐπιχειρήσεως, λόγῳ πολλῶν καὶ σοβαρῶν προβλημάτων, ἀπαιτεῖ παρὰ τῶν ἀσκούντων ταύτην πολλὰς ἰκανότητας.

Β' Ἡ βιοτεχνία, ἀφ' ἑτέρου: α) Χρησιμοποιεῖ περιωρισμένα καὶ κυρίως ἴδια κεφάλαια καὶ μικρᾶς κλίμακος παγίας ἐγκαταστάσεις, β) ἀπα-

σχολεῖ μικρὸν ἀριθμὸν ἐργατῶν κατ' ἐπιχείρησιν, γ) παράγει προϊόντα διὰ συγκεκριμένην, περισσότερον, πελατεῖαν, δ) ὁ καταμερισμὸς τῆς ἐργασίας ἐν αὐτῇ εἶναι περιορισμένος, ε) ἀντιμετωπίζει μικρότερα ὀργανωτικὰ προβλήματα, στ) εἰς ταύτην ὁ ἐπιχειρηματίας παρέχει διευθύνουσαν, συνήθως δὲ ὁμοῦ καὶ ἐκτελοῦσαν ἐργασίαν, ζ) συνιστᾷ πειραματικὸν συνδυασμὸν ἀπασχολήσεως καὶ ἵπποδυνάμεως καὶ εἰς τὴν ἀρίστην σχέσιν τῶν δύο τούτων μεγεθῶν στηρίζει τὸ optimum μέγεθος τῆς, η) τὰ προϊόντα τῆς δὲν ἀποχωρίζονται τῆς προσωπικότητος τοῦ ἐπιχειρηματίου, θ) ἐμφανίζει μεγάλην ἐλασικότητα εἰς τὴν παραγωγὴν τῆς, ι) ἡ διάθεσις τῶν προϊόντων τῆς συναντᾷ μικρὰς δυσχερείας, μὴ ἀξιοῦσα σοβαρὰν ὀργανωτικὴν προσπάθειαν καὶ ἐπιτρέπουσα συνήθως τὴν προσωπικὴν ἐπαφὴν ἐπιχειρηματίου καὶ πελατείας.

3.3. Ἐπιστημονικὸς ὀρισμὸς τῆς βιοτεχνίας καὶ τῆς βιομηχανίας

Παρὰ τὰ ἀνωτέρω εἰς τὸ πεδίου τῆς Οἰκονομικῆς ἐπιστήμης διατυπούμενα χαρακτηριστικὰ γνωρίσματα, ἐν τούτοις, ὁ διαχωρισμὸς βιομηχανίας καὶ βιοτεχνίας δὲν καθίσταται εὐχερῆς, ἰδίᾳ ὑπὸ τὰς συγχρόνους οἰκονομικὰς συνθήκας, καθ' ὅς ἡ τεχνικὴ πρόοδος καὶ αἱ νέαι ὀργανωτικὰ μέθοδοι ἔχουν ἐπεκταθῆ ἐπὶ μεγάλων καὶ μικρῶν ἐπιχειρήσεων, ὠρισμένα ποσοτικὰ στοιχεῖα ἠτόνησαν, ἡ ἀγορὰ διηρῦνθη καὶ οἱ ὅροι τοῦ ἀνταγωνισμοῦ μετεβλήθησαν.

Ὡς εἶναι εὐνόητον, αἱ μεγαλύτεραι δυσχερεῖαι ἀπαντῶνται εἰς τὴν διάκρισιν βιοτεχνίας καὶ μικρᾶς βιομηχανίας, εἰς τὰ ὅρια τῶν ὁποίων ὑφίσταται σύγχυσις, ἀπασχολοῦσα σοβαρῶς τοὺς οἰκονομολόγους.

Ἡ καταβληθεῖσα προσπάθεια ἔτεινεν εἰς τὸ νὰ δοθῇ ὁ ἐπιστημονικὸς ὀρισμὸς τῆς βιοτεχνίας, ὅποτε θὰ ἐχαράσσοντο αὐτομάτως τὰ διαχωριστικὰ ὅρια τῶν δύο ἐννοιῶν. Οὕτω, κατὰ τὸ συνελθὸν εἰς Weissbad ἐν ἔτει 1949 Πανευρωπαϊκὸν Ἐπιστημονικὸν Συνέδριον τῶν Rencontres de St. Gaul, ἐδόθη ὁ ἀκόλουθος ὀρισμὸς διὰ τὴν βιοτεχνίαν:

«Βιοτεχνία εἶναι αὐτόνομος ποριστικὴ δραστηριότης κατεργασίας ἡ μεταπλάσεως πρώτης ὕλης, ἀποβλέπουσα εἰς τὴν ἱκανοποίησιν ἐξατομικευμένων ἀναγκῶν, δι' ἐργασίας, ἣτις εἶναι ἀποτέλεσμα τῆς προσωπικότητος τοῦ ἐπιχειρηματίου, τῆς καθολικῆς ἐπαγγελματικῆς του μορφώσεως καὶ τῶν προσωπικῶν του δυνάμεων καὶ μέσων».

Ἐκ τοῦ ἀνωτέρω ὀρισμοῦ συναγεται ὅτι δύο κυρίως στοιχεῖα ὑπογραμμίζονται: πρῶτον, ὅτι ἡ βιοτεχνία ἀποβλέπει εἰς τὴν ἱκανοποίησιν ἐξατομικευμένων ἀναγκῶν, καὶ δευτερον, ὅτι ἡ ἐργασία, ἣτις καταβάλλεται διὰ τὴν τοιαύτην ἱκανοποίησιν συνδέεται ἀμέσως πρὸς τὴν καθ' ὅλου προσωπικότητα, μὸρφωσιν, δυνάμεις καὶ μέσα τοῦ ἐπιχειρηματίου (δηλονότι ἐξαίρεται ἡ ἄμεσος σύνδεσις αὐτῆς μετὰ τοῦ ἐπιχειρηματίου). Ἐν τελευταίᾳ ἀναλύσει, διὰ τοῦ ἀνωτέρω ὀρισμοῦ ὑπογραμμίζεται ἡ ἄμεσος σχέσις τῶν προϊόντων τῆς βιοτεχνικῆς παραγωγῆς πρὸς εἰδικὰς ἀνάγκας τῆς καταναλώσεως, ὡς καὶ ὁ ἄμεσος σύνδεσμος αὐτῶν μετὰ τοῦ ἐπιχειρηματίου. Ἄλλ' ἡ τοιαύτη διάτυπωσις, ἔχουσα ὡς ἐπίκεντρον τὰ προϊόντα τῆς βιοτεχνίας, ἀγνοεῖ πλήρως αὐτὴν ταύτην τὴν βιοτεχνικὴν ἐπιχείρησιν, τὴν δομὴν τῆς καὶ οὐσιώδη χαρα-

κτηριστικά αναφερόμενα εις τὴν ἐσωτερικὴν διαδικασίαν τῆς παραγωγῆς τῆς καὶ τὰ ὁποῖα ἀποτελοῦν ἰσχυρότερα κριτήρια πρὸς ἔννοιολογικὸν προσδιορισμὸν τῆς βιοτεχνίας ἔναντι τῶν ἀνωτέρω ἀναφερομένων. Ἐπιπροσθέτως, ὀφείλομεν νὰ ἀναφέρωμεν, ὅτι εἶναι ἀμφίβολον ἓάν, ἐντὸς τῆς συγχρόνου οικονομικῆς πραγματικότητος τὰ ἀποτελοῦντα τὴν σπονδυλικὴν στήλην τοῦ ἀνωτέρω ὀρισμοῦ δύο στοιχεῖα (ἱκανοποίησις ἐξατομικευμένων ἀναγκῶν καὶ σύνδεσμος μετὰ τῆς προσωπικότητος τοῦ ἐπιχειρηματίου) δύνανται πλεον νὰ ἔχουν ἀπόλυτον ἀξίαν.

Καθ' ἡμᾶς, προκειμένου νὰ δοθῇ ἐπιστημονικὸς ὀρισμὸς τῆς βιοτεχνίας ἐν τῷ πλαισίῳ τῆς Οἰκονομικῆς ἐπιστήμης, προκρίνεται νὰ χρησιμοποιηθοῦν κατ' ἄρχὴν καὶ ἰδίᾳ, στοιχεῖα ἀναφερόμενα εις τὴν ἐσωτερικὴν δομὴν τῆς βιοτεχνικῆς ἐπιχειρήσεως καὶ εἰδικώτερον εις τὴν λειτουργίαν τῆς «παραγωγῆς». Τὰ στοιχεῖα ταῦτα κατ' ἀνάγκην εἶναι ὀργανωτικὰ καὶ ἀφοροῦν εις τὴν παραγωγικὴν διαδικασίαν (ἀπλοῦν ἢ σύνθετον ταύτης, ὀργάνωσις αὐτῆς, ἐκτίμησις ἂν τὸ προέχον στοιχεῖον ἐν αὐτῇ εἶναι ἡ μηχανὴ ἢ ἡ ἀνθρωπίνη ἐργασία, τυποποίησις ἢ μὴ τῶν προϊόντων. Τὰ λοιπὰ στοιχεῖα ἔρχονται εις δευτέραν μοῖραν). Οὕτω, καθ' ἡμᾶς, βιοτεχνικὴ εἶναι ἡ ἐπιχείρησις ἐν ἣ, ἡ παραγωγικὴ διαδικασία εἶναι ἀπλῆ καὶ ἐλαστικὴ καὶ συντελεῖται διὰ τῆς ἀνθρωπίνης κυρίως ἐργασίας, ἐπικουρουμένης ὑπὸ μηχανικῶν μέσων, τὰ δὲ παραγόμενα προϊόντα τελοῦν εις ἄμεσον ἐξάρτησιν ἐκ τῆς προσωπικότητος καὶ τῶν ἱκανότητων τοῦ ἐπιχειρηματίου, ὅστις συνήθως μετέχει αὐτοπροσώπως εις τὴν παραγωγὴν καὶ ἀποσκοποῦν εις τὴν ἱκανοποίησιν ἐξατομικευμένων, κυρίως, ἀναγκῶν τῆς καταναλώσεως.

Κατ' ἀντιδιαστολήν, ὁ ἐπιστημονικὸς ὀρισμὸς τῆς βιομηχανίας εἶναι ὁ ἑξῆς: «Βιομηχανικὴ εἶναι ἡ ἐπιχείρησις καθ' ἣν ἡ παραγωγικὴ διαδικασία εἶναι σύνθετος καὶ ἀνελαστικὴ καὶ συντελεῖται κυρίως διὰ μηχανικῶν μέσων, τὰ δὲ παραγόμενα προϊόντα ἐμφανίζουσι ὑψηλὸν βαθμὸν τυποποιήσεως, ὀφειλομένης κατὰ κανόνα εις τὴν πληθοπαραγωγὴν καὶ ἀποσκοποῦν εις τὴν ἱκανοποίησιν ἐν γένει ἀναγκῶν εὐρείας καὶ ἀνωλύμου ἀγορᾶς».

4. Θεσπισθέντα ὑπὸ ξένων νομοθεσιῶν κριτήρια, πρὸς ἐν τῇ πράξει διάκρισιν βιομηχανικῶν καὶ βιοτεχνικῶν ἐπιχειρήσεων

4.1. Γενικὰ περὶ τῆς ἐν τῇ ξένη κρατούσης ἀντιλήψεως περὶ τῆς ἐννοίας τῆς βιοτεχνίας

Ἐκ προοιμίου πρέπει νὰ ἀναφερθῇ ὅτι ἡ κρατοῦσα ἐν τῇ ξένη ἀντίληψις περὶ βιοτεχνίας, ἂν δὲν ταυτίζη, πάντως συνδέει στενῶς τὴν ἔννοιαν ταύτης κυρίως πρὸς τὴν χειροτεχνίαν. Τοῦτο συνάγεται ἐκ τριῶν οὐσιωδῶν διαπιστώσεων :

α) Ἐκ τοῦ ὅρου ὅστις χρησιμοποιεῖται πρὸς ἀπόδοσιν τῆς βιοτεχνίας καὶ ὁ ὁποῖος, εις μὲν τὰς ἀγγλοσαξωνικὰς χώρας (Handicraft - Handwerk) ἔχει ὡς βάσιν τὴν διὰ χειρὸς ἐργασίαν, ἥτοι τὴν χειροτεχνίαν καὶ χρησιμοποιεῖται ἄνευ διακρίσεως διὰ τε τὴν χειροτεχνίαν καὶ τὴν βιοτεχνίαν, εις δὲ

τὴν Γαλλίαν (Artisanat) περιέχει ὡς κύριον στοιχεῖον τὴν τέχνην καὶ τεχνικὴν. Διὰ τὸν λόγον τοῦτον, πρὸς διάκρισιν τοῦ βιοτέχνου ἀπὸ τοῦ κοινοῦ τεχνίτου (Artisant) χρησιμοποιοῦνται οἱ ὄροι Artisant - Patron καὶ Maître - Artisant. (Ἐσχάτως καὶ λόγῳ τῆς εὐρυτέρας χρήσεως ἐν τῇ βιοτεχνίᾳ, ἐπικουρικῶς πάντοτε, μηχανῶν, εἰσῆχθη καὶ ὁ ὄρος Industrie Artisanale, ὅστις ἀκριβέστερον ἀποδίδει τὴν σύγχρονον ἔννοιαν τῆς βιοτεχνίας).

β) Ἐκ τῶν προϋποθέσεων, αἵτινες τίθενται παρὰ τῶν διαφόρων Δυτικοευρωπαϊκῶν νομοθεσιῶν πρὸς χαρακτηρισμὸν τῶν ἐπιχειρήσεων ὡς βιοτεχνικῶν καὶ μεταξὺ τῶν ὁποίων περιλαμβάνεται, ἀφ' ἐνὸς ἢ αὐτοπρὸσωπος ἐργασία τοῦ ἐπιχειρηματίου καὶ ἀφ' ἑτέρου ὁ λίαν χαμηλὸς ἀριθμὸς τῶν παρ' αὐτῷ ἀπασχολουμένων προσώπων (Γαλλία 5, Ἰταλία 5 - 10). Τοῦτο σημαίνει ὅτι τὸν κανόνα, κατὰ τὰς νομοθεσίας ταύτας, ἀποτελεῖ εἰς τὴν μεταποίησιν ἢ βιομηχανία, ἢ δὲ βιοτεχνία περιορίζεται εἰς μικρὸν ποσοστὸν μικρῶν μεταποιητικῶν ἐπιχειρήσεων.

γ) Ἐκ τοῦ ἀνωτέρω ἀναφερομένου ὀρισμοῦ τῆς βιοτεχνίας τοῦ διατυπωθέντος κατὰ τὸ 1949 εἰς τὸ συνεληθὸν ἐν Weissbad Πανευρωπαϊκὸν Ἐπιστημονικὸν Συνέδριον, ἐν τῷ πλαίσιῳ τῶν διοργανουμένων Rencontres de St. Gaul καὶ εἰς τὸν ὅποιον τονίζεται ὅτι ἡ βιοτεχνικὴ ἐργασία συνδέεται στενῶς πρὸς τὴν προσωπικότητα, τὴν ἐπαγγελματικὴν μόρφωσιν, τὰς δυνάμεις καὶ τὰ μέσα τοῦ ἐπιχειρηματίου βιοτέχνου.

Τὸ τελικὸν συμπέρασμα εἶναι ὅτι εἰς τὴν ξένην, ἢ βιοτεχνία περιλαμβάνεται κυρίως τὴν οἰκοτεχνίαν, τὴν χειροτεχνίαν καὶ μικρὰς μόνον μεταποιητικὰς ἐπιχειρήσεις.

Πρὸς διάκρισιν ταύτης ἐκ τῆς βιομηχανίας, ὡς κατωτέρω ἐκτίθεται, ἐθεσπίσθησαν παρὰ τῶν ξένων νομοθεσιῶν ποιοτικὰ καὶ ποσοτικὰ κριτήρια, μεμονωμένως, διαζευκτικῶς ἢ ἀθροιστικῶς, ἐνίοτε δὲ πρὸς ἀποφυγὴν θεσπίσεως κριτηρίων καὶ γνωρισμάτων ἠκολουθήθη ἡ λύσις τῆς καταρτίσεως πίνακος ἐπιχειρήσεων, αἵτινες κατὰ τεκμήριον, θεωροῦνται ὡς βιοτεχνικαί.

4.2. Ἐνδεικτικὴ ἀναφορὰ εἰς κριτήρια θεσπισθέντα παρὰ ξένων νομοθεσιῶν

Α' Πρὸ τοῦ δευτέρου Παγκοσμίου πολέμου

α) Πρὸς τὴν χειροτεχνίαν ἐταυτίζετο σχεδὸν ἡ ἔννοια τῆς βιοτεχνίας ἐν Γαλλίᾳ καὶ Ἰταλίᾳ.

Ἐν Γαλλίᾳ ἐθεωρεῖτο ὡς Maître Artisant ὁ αὐτοτελῶς ἐργαζόμενος καὶ ἀσκῶν δι' ἴδιον λογαριασμὸν—χωρὶς νὰ τελῇ ὑπὸ ἐργοδότην—χειροτεχνικὸν ἐπάγγελμα κατ' οἶκον ἢ ἀλλαχοῦ, ἀνεξαρτήτως τοῦ ἐὰν χρησιμοποιοῖ ἢ ὄχι μηχανικὴν δύναμιν καὶ ἐὰν διαθέτῃ ἢ ὄχι ἐργαστήριον, ὅστις κυκλοφορεῖ εἰς τὴν ἀγορὰν κυρίως προϊόντα τῆς ἰδίας του ἐργασίας, προερχόμενα ἐκ τῶν ἰδίων του ἐπαγγελματικῶν ἱκανοτήτων, ὀφειλομένων εἰς ἰδιαίτεράν ἐκμάθησιν ἢ εἰς τὴν μακρὰν ἀσκησιν τοῦ ἐπαγγέλματος καὶ ὅστις ἐκτελεῖ τὴν ἐργασίαν μόνος ἢ τῇ βοθητῇ τῶν μελῶν τῆς οἰκογενείας του ἢ

χρησιμοποιεί βοηθούς και μαθητὰς μὴ ὑπερβαίνοντας τοὺς πέντε (Ν.Δ. τῆς 2.3.1938).

Ἐν Ἰταλίᾳ κατὰ τὰ πρὸ τοῦ δευτέρου Παγκοσμίου πολέμου νομοθετικῶς θεσπιζόμενα, ὁ βιοτέχνης ἔπρεπε νὰ συγκεντρῶνῃ τὰ στοιχεῖα τῆς προσωπικῆς παροχῆς ἐργασίας καὶ τῆς αὐτοπροσώπου διευθύνσεως τῆς ἐπιχειρήσεως. Περαιτέρω ἐγένετο διάκρισις τῶν ὀπωσδήποτε βιοτεχνῶν (ἤτοι ἐκείνων, οἵτινες παράγουν προϊόντα τέχνης), ἐκείνων δι' οὓς ἐτίθετο ὄριον μέχρι πέντε βοηθῶν καὶ ἐκείνων δι' οὓς ἐτίθετο ὄριον μέχρι τριῶν βοηθῶν.

β) Κατὰ τὰς νομοθεσίας ἄλλων χωρῶν διακριτικὸν γνώρισμα τοῦ βιοτέχνου ἦτο ἡ ἀνάθεσις ἐργασιῶν ἐπὶ παραγγελίᾳ.

Οὕτω κατὰ τὴν πρὸ τοῦ δευτέρου Παγκοσμίου πολέμου *Ρουμανικὴν* νομοθεσίαν, βιοτέχνηαι ἦσαν ὅσοι διέθετον ἴδιον ἐργαστήριον, εἰργάζοντο ἐπὶ παραγγελίᾳ καὶ ἀπησχόλουν κατ' ἀνώτατον 5 πρόσωπα.

Κατὰ τὴν *Σουηδικὴν* νομοθεσίαν ἀπητεῖτο ὅπως ὁ βιοτέχνης κατέχη τὴν τέχνην κατόπιν ἐκπαιδεύσεως καὶ ὅπως ἐργάζεται ἐπὶ παραγγελίᾳ.

γ) Ὑπὸ διαφόρων νομοθεσιῶν ἐτονίζετο ἡ τεχνικὴ κατάρτισις καὶ ἐπαγγελματικὴ ἰκανότης τοῦ βιοτέχνου. (Τοῦτο περιλαμβάνετο καὶ εἰς τὰς ἀνωτέρω ἀναφερθεῖσας, Γαλλικὴν καὶ Σουηδικὴν νομοθεσίαν πρὸ τοῦ δευτέρου Παγκοσμίου πολέμου).

Ὅμοιως εἰς τὴν *Ἑλβετικὴν* νομοθεσίαν, μολοντί εἰς τὰ ἐπὶ μέρους Cantons ὑφίσταντο ἴδιαι ρυθμίσεις, διὰ τοῦ Ν. τῆς 26.6.1930 ἐπεβλήθησαν ὠρισμένοι κοιναὶ ἀρχαὶ καθ' ἅπαν τὸ Ὀμοσπονδιακὸν κράτος, ἀφορῶσαι εἰς τὴν ὑπὸ τῶν βιοτεχνῶν ἐκμάθησιν τῆς τέχνης.

Πλέον προοδευτικὴ ἢ προπολεμικὴ *Βουλγαρικὴ* νομοθεσία, διὰ τοῦ Νόμου περὶ ἐπαγγελμάτων τοῦ 1933, ἐθεώρει ὡς βιοτεχνίας, τὰς μεταποιητικὰς ἐπιχειρήσεις εἰς ἃς ἐπικρατεῖ ἡ διὰ χειρὸς ἐργασία (σημ. σημαντικὸν καὶ διὰ σήμερον στοιχεῖον) καὶ εἰς τὰς ὁποίας ἡ ἐπαγγελματικὴ ἐπιδεξιότης τοῦ ἐπιχειρηματίου κτᾶται κατόπιν μακρᾶς ἐκπαιδεύσεως ἢ ἀσκήσεως τοῦ ἐπαγγέλματος.

δ) Ἡ ἀρχὴ τῆς καταρτίσεως πινάκων τῶν βιοτεχνικῶν ἐπαγγελμάτων ἠκολουθεῖτο πρὸ τοῦ δευτέρου Παγκοσμίου πολέμου ἐν *Γερμανίᾳ* καὶ *Πολωνίᾳ*.

ε) Ἐκ πολλῶν νομοθεσιῶν εὐρωπαϊκῶν χωρῶν ἔλλειπε παντελῶς ὁ ὀρισμὸς τῆς βιοτεχνίας ἢ ὁ καθορισμὸς κριτηρίων διακρίσεως μεταξὺ βιομηχανικῶν καὶ βιοτεχνικῶν ἐπιχειρήσεων, ἀπλῶς δὲ ἀνετίθετο εἰς τὴν Διοίκησιν τὸ ἔργον τῆς διακρίσεως (*Ἀυστρία, Δανία, Οὐγγαρία, Νορβηγία*).

Β' Σύγχρονοι ρυθμίσεις παρὰ δυτικοευρωπαϊκῶν νομοθεσιῶν

α) Ἐν Γαλλίᾳ. Ὁ θεσπισθεὶς ἐν ἔτει 1952 καὶ ὑποστὰς ἔκτοτε διαφορῶν τροποποιήσεως Κώδιξ τῆς Βιοτεχνίας (Code de l'artisanat) ὀρίζει ὅτι, βιοτέχνης εἶναι, ὅστις ἀσκεῖ δι' ἴδιον λογαριασμὸν χειροτεχνικὸν ἐπάγγελμα, συνετεῖξαι τοῦ ὁποίου ὑπάγεται εἰς ὠρισμένην ἐπαγγελματικὴν εἰδικότητα, διευθύνει ὁ ἴδιος τὴν ἐπιχείρησίν του καὶ ἀσχολεῖται αὐτοπροσώπως καὶ

κατὰ σύνηθες ἐπάγγελμα μὲ τὴν ἄσκησιν τῆς ἐργασίας του. Ὁ βιοτέχνης δύναται νὰ ἀσκήσῃ συμπληρωματικὴν δραστηριότητα, ἰδίᾳ ἐμπορικῆς φύσεως, νὰ ἐργάζεται κατ' οἶκον ἢ ἐκτὸς αὐτοῦ, εἴτε διὰ τὸ κοινὸν εἴτε διὰ λογαριασμὸν ἐργατοδοτῶν τῆς ἐκλογῆς του, νὰ χρησιμοποιοῖ μηχανὰς καὶ κινητήριον δύναμιν, νὰ χρησιμοποιοῖ ὑλικά ἀνήκοντα εἰς αὐτὸν ἢ εἰς τὴν πελατεῖαν του καὶ νὰ ἔχη διακριτικὸν τίτλον τῆς ἐπιχειρήσεως, κατάστημα, ἐργαστήριον καὶ ἀντιπροσώπου.

Τὸ τιθέμενον ποσοτικὸν κριτήριον εἶναι ὅτι ὁ βιοτέχνης δὲν δύναται πέραν τῶν οἰκείων του (συζύγου, ἀνιόντων, κατιόντων καὶ συγγενῶν ἐκ πλαγίου ἢ ἐξ ἀγχιστείας μέχρι καὶ τρίτου βαθμοῦ) καὶ τῶν παρ' αὐτῷ μαθητευομένων, νὰ χρησιμοποιοῖ ἀριθμὸν βοηθῶν ὑπερβαίνοντα τοὺς πέντε—μὲ δυνατότητα αὐξομειώσεως τοῦ ἀριθμοῦ αὐτοῦ κατὰ κατηγορίας καὶ ἐπαγγέλματα, διὰ διατάγματος—ἀλλὰ ἡ ὑπέρβασις τοῦ ἀριθμοῦ αὐτοῦ, ἐφ' ὅσον δὲν παρατείνεται πέραν τοῦ τριμήνου κατ' ἔτος δὲν ἔχει ὡς συνέπειαν τὴν ἀπώλειαν τῆς ιδιότητος τοῦ βιοτέχνου.

Εἰς τὰ χαρακτηριστικὰ τῶν βιοτεχνικῶν ἐπιχειρήσεων ἀναφέρεται καὶ τὸ Διάταγμα ἀριθμ. 62235/1962 «περὶ καταλόγων ἐπαγγεμάτων καὶ τίτλων» ἐν ᾧ ὀρίζεται ὅτι ὡς βιοτεχνικαὶ θεωροῦνται αἱ ἐπιχειρήσεις παραγωγῆς, μεταποιήσεως καὶ παροχῆς ὑπηρεσιῶν—ἐξαιρουμένων τῶν τοιούτων ἀλιείας, γεωργίας, προμηθειῶν, πρακτορεύσεως, μεσιτικῶν γραφείων καὶ γραφείων παροχῆς ἐπιστημονικῶν ὑπηρεσιῶν—ἐφ' ὅσον δὲν ἀπασχολοῦν προσωπικὸν ἄνω τῶν πέντε μισθωτῶν, ἐπὶ πλεόν τῶν οἰκείων τοῦ ἐπιχειρηματίου, τυχὸν ἐταίρων κ.ἄ. Περαιτέρω ὀρίζεται ὅτι, δι' ἐκτελεστικῶν διαταγμάτων εἶναι δυνατὴ ἡ αὐξομείωσις τοῦ ἀριθμοῦ τούτου ὡς καὶ ἡ ἐξαιρέσις ὠρισμένων κατηγοριῶν ἐπιχειρήσεων τοῦ τιθεμένου κανόνος.

β) Ἐν Ἰταλίᾳ. Ὁ ἰσχύων «κανονισμὸς τῶν βιοτεχνικῶν ἐπιχειρήσεων» (εἰσαχθεὶς διὰ τοῦ Ν. 860/1956) χρησιμοποιοῖ ὁμοίως κριτήρια ποιοτικὰ ἀφ' ἑνὸς καὶ ποσοτικὰ ἀφ' ἑτέρου, καθιερῶν ὡς ἀμάχητον τεκμήριον τοῦ βιοτεχνικοῦ χαρακτηῖρος ἐπιχειρήσεως τινος τὴν ἐγγραφὴν ταύτης εἰς τὸ ὑπὸ τοῦ ἀρθρ. 6 τοῦ Νόμου προβλεπόμενον Μητρώον Βιοτεχνιῶν, ἧτις διενεργεῖται ἐφ' ὅσον ἡ ἐπιχείρησις συγκεντρώνει τὰς κατωτέρω προϋποθέσεις : Βιοτεχνικὴ κατὰ τὸν Νόμον τοῦτον θεωρεῖται ἡ ἐπιχείρησις, ἧτις ἔχει ὡς σκοπὸν τὴν παραγωγὴν ἀγαθῶν ἢ τὴν παροχὴν ὑπηρεσιῶν καλλιτεχνικῆς εἴτε συνήθους φύσεως, εἶναι ὠργανωμένη καὶ λειτουργεῖ διὰ τῆς συμμετοχῆς τοῦ ἐπιχειρηματίου εἰς τὴν ἐργασίαν καὶ διὰ τῶν ἐπαγγελματικῶν ἱκανοτήτων αὐτοῦ, ὁ δὲ ἰδιοκτῆτης φέρει πλήρη τὴν εὐθύνην ταύτης καὶ ἀναλαμβάνει ὅλας τὰς υποχρεώσεις καὶ τοὺς κινδύνους τοὺς προκύπτοντας ἐκ τῆς διευθύνσεως καὶ διαχειρίσεως ταύτης. Ἡ βιοτεχνικὴ ἐπιχείρησις δύναται νὰ λειτουργῇ εἰς τὴν κατοικίαν τοῦ ἰδιοκτῆτου ἢ εἰς ἐργαστήριον καὶ νὰ χρησιμοποιοῖ μηχανήματα καὶ πηγὰς ἐνεργείας.

Ὡς ποσοτικὸν στοιχεῖον τίθεται ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀπασχολουμένων προσώπων. Ταῦτα δὲν δύναται νὰ εἶναι περισσότερα τῶν δέκα, περιλαμβανομένων τῶν οἰκείων τοῦ ἐπιχειρηματίου καὶ ἐξαιρουμένων τῶν παρ' αὐτῷ μαθη-

τευομένων — οΐτινες δὲν δύνανται νὰ ὑπερβαίνουν τοὺς 10 — δι' ἐπιχειρήσεις μὴ παραγούσας προϊόντα «ἐν σειρᾷ». Ὁ ἀριθμὸς ἀπασχολουμένων μειοῦται εἰς 5 — καὶ ὁ ἀριθμὸς μαθητευομένων εἰς 5 — δι' ἐπιχειρήσεις παραγούσας προϊόντα ἐν σειρᾷ, ἀλλ' ἄνευ ὠλοκληρωμένης μηχανοποιήσεως. Τέλος, προκειμένον περὶ ἐπιχειρήσεων παραγουσῶν ἀντικείμενα τέχνης καὶ εἰδῶν ἐνδύσεως ἐπὶ μέτρῳ εἶναι ἀπεριόριστος ὁ ἀριθμὸς ἀπασχολουμένων καὶ οἱ μαθητευόμενοι δύνανται νὰ ἀνέρχονται εἰς 20, διότι αὐταὶ θεωροῦνται ὡς ὁπωσδήποτε βιοτεχνικά.

Περαιτέρω ὀρίζεται ὅτι, ὡς πρὸς τὰς ἐταιρίας (πλὴν Ε.Π.Ε. καὶ ἐτερορύθμων) ἐρευνᾶται ἂν ἡ πλειονότης τῶν ἐταίρων μετέχη προσωπικῶς εἰς τὰς ἐργασίας τῆς ἐπιχειρήσεως.

γ) *Ἐν Δυτικῇ Γερμανίᾳ.* Ὁ ρυθμιστικὸς τῆς Βιοτεχνίας Νόμος (Das Gesetz zur Ordnung des Handwerks ἢ Handwerksordnung) τῆς 17.9.1953 δὲν παρέχει ὄρισμὸν τῆς βιοτεχνίας, οὐδὲ θεσπίζει κριτήρια πρὸς χαρακτηρισμὸν τῶν βιοτεχνικῶν ἐπιχειρήσεων. Ὁ νομοθέτης περιορίζεται εἰς τὴν κατάρτισιν πίνακος κατηγοριῶν βιοτεχνικῶν ἐπιχειρήσεων, ὅστις προσαρτᾶται εἰς τὸν ἀνωτέρω Νόμον ὡς Παράρτημα Α καὶ ὀρίζει ὅτι, πρὸς ὑπαγωγήν ἐπιχειρήσεως τινος εἰς τὴν ἔννοιαν καὶ τὰς διατάξεις τοῦ Νόμου, δεόν αὕτη νὰ ἀσκῆται ὑπὸ μορφῆν βιοτεχνικὴν (handwerk-mässig) καὶ νὰ περιλαμβάνηται εἰς μίαν τῶν κατηγοριῶν τῶν ἀπαριθμουμένων εἰς τὸ προσηρητημένον Παράρτημα Α'.

Οἱ ἐπιδοθέντες εἰς τὴν ἐρμηνείαν τοῦ Νόμου νομικοὶ καὶ οἰκονομολόγοι παρατηροῦν ὅτι, ἐν περιπτώσει ἀσαφείας ἢ ἀμφισβητήσεως πρέπει νὰ γίνεται προσφυγὴ εἰς τὸν δοθέντα ὑπὸ τοῦ Πανευρωπαϊκοῦ Ἐπιστημονικοῦ Συνεδρίου κατὰ τὸ 1949 ἐν Weissbad ὄρισμὸν τῆς Βιοτεχνίας, ὅστις ἀνεφέρθη ἀνωτέρω εἰς παρ. 3.3.

5. Διατάξεις τῆς ἡμεδαπῆς νομοθεσίας, δικαστηριακὴ νομολογία καὶ πράξεις τῆς διοικήσεως, ἀφορῶσαι εἰς τὰς ἐννοίας «βιομηχανία» καὶ «βιοτεχνία» καὶ εἰς τὰ κριτήρια πρὸς διάκρισιν αὐτῶν

5.1. Νόμοι, Ν. Διατάγματα καὶ Β. Διατάγματα

Α' Εἰς τὸ ἄρθρ. 2 τοῦ Β.Δ. τῆς 14/26.4.1913 περὶ τοῦ ΝΔΚΘ (4029) «περὶ ἐργασίας γυναικῶν καὶ ἀνηλίκων» ἀναφέρονται τὰ ἑξῆς, ἀφορῶντα τόσον εἰς τὴν βιομηχανίαν, ὅσον καὶ εἰς τὴν βιοτεχνίαν : «Βιομηχανικὰ καὶ βιοτεχνικὰ ἐργοστάσια καὶ ἐργαστήρια καλοῦνται, κεκλεισμένοι χῶροι, ἐν οἷς ἐκτελοῦνται ἐργασίαι διὰ μηχανῶν ἢ δι' ἀπλῆς δυνάμεως τῶν χειρῶν, σκοποῦσαι τὴν μετασκευὴν, εἴτε πρῶτων ὑλῶν εἰς βιομηχανήματα τέλεια ἢ ἀτελῆ, εἴτε ἡμικατεργασμένων βιομηχανημάτων εἰς πλήρη τοιαῦτα ἢ ἀπλῆν μεταβολὴν τοῦ ποιοῦ ἢ τῆς μορφῆς παντὸς ἀντικειμένου, ἀδιαφόρως τοῦ ἀριθμοῦ καὶ φύλου τῶν ἀπασχολουμένων ἐργατῶν.

Β' Ἐν ἄρθρῳ 6 τοῦ Ν. 3305/1925 «περὶ συστάσεως ἐπαγγελματικῶν καὶ βιοτεχνικῶν ἐπιμελητηρίων» γίνεται ἀπαρίθμησις τῶν βιοτεχνικῶν ἐπαγγελμάτων ἀλλ' ἐν ταυτῷ ἀναφέρονται καὶ οἱ ἐπαγγελματῖαι, ἄνευ διακρίσεως τῶν μὲν ἐκ τῶν δέ.

Γ' Διὰ τοῦ ἄρθρ. 2 τοῦ Α.Ν. 1270/1938 καὶ τοῦ Β.Δ. τῆς 12/21.12.1939 «περὶ τοῦ τρόπου ἐνισχύσεως τῶν βιοτεχνῶν ὑπὸ τῆς Βιοτεχνικῆς Ἑστίας ἐν τῇ ἐνασχέσει τοῦ ἐπαγγέλματός των» χαρακτηρίζονται ὡς βιοτεχνικά ἔργα-στήρια ἢ καταστήματα ἐκεῖνα, εἰς τὰ ὁποῖα διὰ τὴν ἐπεξεργασίαν τῆς πρώτης ὕλης πρὸς παραγωγὴν ἀγαθῶν ἢ τὸν ἐξευγενισμόν ἢ ἐπισκευὴν προϊόντων, πρωτεύουσαν θέσιν ἔχει ἢ διὰ τῶν χειρῶν ἐργασία καὶ δὲν γίνεται χρῆσις συνολικῆς μηχανικῆς κινητηρίου δυνάμεως ἀνωτέρας τῶν 12 πραγματικῶν ἵππων, ὡς καὶ ἐκεῖνα εἰς τὰ ὁποῖα, δὲν γίνεται μὲν ἐπεξεργασία πρώτης ὕλης, ἀπαιτεῖται ὁμως διὰ τὴν εἰς αὐτὰ ἐργασίαν τοῦ ἐπιχειρηματίου, τεχνικὴ τούτου κατάρτισις, ἥτις κτᾶται διὰ τῆς πρακτικῆς μαθητείας καὶ ἐξασκήσεως. Ἡ ἀπ' εὐθείας ὑπὸ τῶν βιοτεχνῶν διάθεσις τῶν προϊόντων τοῦ ἐργαστηρίου των εἰς τὴν κατανάλωσιν δὲν μεταβάλλει τὴν ιδιότητά των ὡς βιοτεχνῶν.

(Σημειοῦται ὅτι ἡ διάταξις αὕτη εἶναι ἢ πλέον σαφῆς ἐκ τῶν περιληφθεισῶν εἰς διάφορα νομοθετήματα μέχρι σήμερον, ὡς πρὸς τὸν καθορισμὸν τῆς ἐννοίας τῆς βιοτεχνίας. Ἐν αὐτῇ, ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῶν ἀντιλήψεων, αἵτινες ἐκράτουν ἐν Δυτικῇ Εὐρώπῃ καὶ περιελήφθησαν εἰς διατάξεις ξένων νομοθεσιῶν, κυριαρχεῖ ἢ ἄποψις τῆς χειροτεχνίας).

Εἰς τὸ ἄρθρ. 3 τοῦ αὐτοῦ Β. Διατάγματος ἀναφέρεται ὅτι, βιοτέχνη κατὰ τὰς προϋποθέσεις τοῦ ρηθέντος ἄρθρ. 2 θεωροῦνται οἱ διατηροῦντες ἐπ' ὀνόματί των ἐν τῶν ἐνδεικτικῶς ἐν αὐτῷ μνημονευομένων καταστημάτων ἢ ἐργαστηρίων.

Δ' Ὑπὸ τοῦ ἄρθρ. 7 τοῦ Α.Ν. 2094/1939 «περὶ τροποποιήσεως καὶ συμπληρώσεως τῶν διατάξεων περὶ φόρου ἐπὶ τοῦ κύκλου ἐργασιῶν, καθαρῶν προσόδων κλπ.» ὀρίζεται ὅτι, πρὸς μὲν ἄλλοις ἐπιχειρήσεσιν τις εἶναι βιομηχανικὴ ἢ βιοτεχνικὴ, ὑπὸ τοῦ ἀρμοδίου Φορολογικοῦ Δικαστηρίου λαμβάνονται ὑπ' ὄψει: Τὰ διατιθέμενα κεφάλαια, ἴδια ἢ δανειακά, τὰ χρησιμοποιούμενα μηχανικὰ ἢ ἄλλης φύσεως καὶ εἶδους μέσα, τὸ ἀπασχολούμενον ἐν γένει προσωπικόν, ἢ φύσις καὶ τὸ εἶδος τῆς χρησιμοποιουμένης τυχὸν πρώτης ὕλης, ἢ συντελουμένη ἐπεξεργασία ἢ διασκευὴ ἢ ἐξευγενισμὸς ταύτης, τὰ παραγόμενα προϊόντα, ἢ παραγωγικὴ ἰκανότης τῆς ἐπιχειρήσεως, τὰ ἀκαθάριστα ἔσοδα αὐτῆς, τὰ ὁποῖα πρέπει νὰ εἶναι ἀνώτερα τοῦ ἐνὸς ἑκατομμυρίου καὶ πᾶν ἕτερον χρήσιμον στοιχεῖον. (Δηλαδή θεσπίζονται κυρίως ποσοτικὰ κριτήρια, ἀλλὰ καὶ ποιοτικὰ τοιαῦτα).

Ε' Εἰς τὸ ἄρθρ. 2, παρ. 2, ἐδάφ. 2 τοῦ Α.Ν. 981/1946 «περὶ ἐπαναφορᾶς εἰς τὸ Ὑπουργεῖον Ἑθνικῆς Οἰκονομίας τῆς ἀρμοδιότητος ἐπὶ τῶν βιοτεχνικῶν καὶ ἐπαγγελματικῶν ζητημάτων» ὀρίζεται ὅτι, διὰ πᾶσαν ἀμφισβήτησιν διὰ τὴν ἐπιμελητηριακὴν κατάταξιν βιοτέχνου ἢ ἐπαγγελματίου ἢ καὶ κατηγορίας ἐκ τῶν μὴ κατονομαζομένων ἐν τῷ νόμῳ 3305/1925 (τὸν ὁποῖον ἀναφέρομεν ἀνωτέρω εἰς τὴν παρ. Α'), προερχομένην ἐκ μέρους τοῦ βιοτέχνου

ἡ ἐπαγγελματίου ἢ τῶν Ἐπιμελητηρίων, ἀποφαίνεται ἀνεκκλήτως τριμελῆς ἐπιτροπή, ἐξ ἑνὸς μέλους ἐξ ἑκάστου τῶν Ἐπιμελητηρίων καὶ ἑνὸς ὑπαλλήλου τοῦ ὑπουργείου Ἐθνικῆς Οἰκονομίας (νῦν Ἐμπορίου) ἢ ἐτέρου δημοσίου ὑπαλλήλου, ὡς Προέδρου, ὀριζομένου ὑπὸ τοῦ Ὑπουργοῦ Ἐμπορίου. (Ὁ νόμος δὲν ἀναφέρει ἐπὶ τῇ βάσει ποίων κριτηρίων θὰ ἀποφαίνηται ἡ Ἐπιτροπή, σιωπηρῶς παραπέμπων εἰς ἄλλας συναφεῖς διατάξεις).

Στ' Ἐμεσολάβησε χρονικὸν διάστημα δώδεκα ἐτῶν, διὰ τὰ διαπιστωθῆ ἡ ὑφισταμένη ἔλλειψις νομοθετικῆς θεσπίσεως κριτηρίων διαχωρισμοῦ βιομηχανιῶν καὶ βιοτεχνιῶν καὶ ἡ ἀνάγκη ταύτης, ὁπότε ἐξεδόθη τὸ εἰς τὴν εἰσαγωγὴν μνημονευθὲν Ν.Δ. 3876/1958, διὰ τῆς α' παρ. τοῦ ἄρθρ. 1, τοῦ ὁποίου παρέχεται ἡ ἐξουσιοδότησις εἰς τοὺς ὑπουργοὺς Συντονισμοῦ καὶ Βιομηχανίας νὰ καθορίζουν τὰ κριτήρια διακρίσεως μεταξὺ βιομηχανικῶν καὶ βιοτεχνικῶν ἐπιχειρήσεων διὰ Β.Δ. ἐκδιδομένων προτάσει ἀμφοτέρων. Παρ' ὅλον ὅτι διὰ τῆς διατάξεως ταύτης ἀναγνωρίζεται τὸ ὑφιστάμενον κενὸν καὶ ἐμμέσως γίνεται δεκτὸν ὅτι αἱ διατάξεις προηγουμένων νομοθετημάτων εἶναι ἀνεπαρκεῖς, ἐν τούτοις ἡ ρύθμισις ἐκκρεμεῖ εἰσέτι καὶ ἡ σύγκυσις συνεχίζεται. Τοῦτο δυνατόν νὰ ὀφείλεται εἰς τὸ ὅτι καὶ εἰς πολλὰς ξένας νομοθεσίας παρουσιάζεται τὸ κενὸν τοῦτο καὶ ἀποφεύγεται ἡ νομοθετικὴ ἀντιμετώπισις τοῦ θέματος. Ἄλλὰ τὸ ἐπιχείρημα τοῦτο, ἐὰν προβληθῆ, δὲν ἱκανοποιεῖ. Ἡ σύγκυσις χρόνος ἑλληνικὴ οἰκονομικὴ πραγματικότης ἀξιοῖ τὴν ὀριστικὴν ρύθμισιν, ἡ δὲ μίμησις κακῶν ξένων παραδειγμάτων εἰς οὐδένα περιποιεῖ τιμῆν.

5.2. Πράξεις πολιτειακῶν ὀργάνων

Ἄναφέρομεν κατωτέρω μὲ χρονολογικὴν σειρὰν, πράξεις Δημοσίων Ὑπηρεσιῶν, Νομικῶν Προσώπων Δημοσίου Δικαίου καὶ ὀργάνων ἀσκήσεως τῆς κρατικῆς οἰκονομικῆς πολιτικῆς, σχετικὰς μὲ τὰ κριτήρια διακρίσεως βιομηχανιῶν καὶ βιοτεχνιῶν.

Α' Τὸ Ι.Κ.Α. διὰ τῆς ὑπ' ἀριθμ. 6293/18.5.55 ἐγκυκλίου του «περὶ χαρακτηρισμοῦ ἐπιχειρήσεως τινος ὡς βιομηχανικῆς τοιαύτης» ἀντιμετωπίζει ὡς ἑξῆς τὴν διάκρισιν: Ἡ μετατροπὴ τῆς πρώτης ὕλης ἢ τοῦ προϊόντος εἰς νέον προϊόν ἀποτελεῖ γνῶρισμα τόσον τῶν βιομηχανικῶν ὅσον καὶ τῶν βιοτεχνικῶν ἐπιχειρήσεων. Ὡς ἐκ τούτου δέον κατὰ συγκεκριμένην περίπτωσιν νὰ ἐρευνηταί, ἐὰν ἡ μετατροπὴ συντελεῖται διὰ σπουδαίων μηχανικῶν μέσων, μεγάλων κεφαλαίων καὶ ἱκανοῦ ἀριθμοῦ προσωπικοῦ, ὁπότε ἡ ἐπιχειρήσις χαρακτηρίζεται ὡς βιομηχανικὴ ἢ συντελεῖται διὰ μικρῶν μηχανικῶν μέσων, μικρῶν κεφαλαίων καὶ περιορισμένου ἀριθμοῦ προσωπικοῦ, ὁπότε ἡ ἐπιχειρήσις εἶναι βιοτεχνικὴ. Ἐπειδὴ ὁμως καὶ πάλιν θὰ ἀνακύπτουν δυσχέρειαι ὡς πρὸς ἐν τῇ πράξει χαρακτηρισμὸν τῶν ἐπιχειρήσεων, βάσει τῶν πραγματικῶν στοιχείων, αἱ ὑπηρεσίαι δέον νὰ θεωροῦν ὡς βιομηχανικὰς, τὰς ἐκ τῶν ἀνωτέρω ἐπιχειρήσεις ἐγγεγραμμένας εἰς τὰ βιομηχανικὰ τμήματα τῶν Ἐμπορικῶν καὶ Βιομηχανικῶν Ἐπιμελητηρίων. Αἱ βιοτεχνικαὶ ἐπιχειρήσεις, αἰτινες κατὰ τὴν κρίσιν τῆς ὑπηρεσίας, βάσει τῶν ἀνωτέρω στοιχείων, θεωροῦνται ὡς βιομηχανικαὶ δέον νὰ προσκομίζουσι βεβαίωσιν τοῦ οἰκείου Ἐμπορικοῦ καὶ Βιο-

μηχανικοῦ Ἐπιμελητηρίου ὅτι δὲν τυγχάνουν ἐγγεγραμμένοι εἰς τοῦτο ἡ τῆς κατὰ τὸν Νόμον 981/46 ἐπιτροπῆς ἀμφισβητήσεων ἐπιμελητηριακῆς κατατάξεως.

(Ἡ ἐν λόγῳ ἐγκύκλιος τοῦ Ι.Κ.Α. πλὴν τοῦ ὅτι στηρίζει τὴν μὲν κρισεως ὡς πρὸς τὸν χαρακτηρισμὸν ἐπιχειρήσεως τινος ὡς βιομηχανικῆς ἢ βιοτεχνικῆς, εἰς ἀμύγη ποσοτικὰ κριτήρια, δέχεται ἐπικουρικῶς ὡς τεκμήριον τὴν ἐγγραφὴν ἢ μὴ τῆς ἐπιχειρήσεως εἰς τὸ οἰκεῖον Ἐμπορικὸν καὶ Βιομηχανικὸν Ἐπιμελητήριον, ἧτις πολλακίς γίνεται κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν ἢ τὴν αὐθαίρετον κρίσιν τοῦ ἐγγραφομένου).

Β' Ἡ Νομισματικὴ Ἐπιτροπὴ, ὑποχρεωμένη οὖσα νὰ προβῆ εἰς σαφῆ καθορισμὸν τοῦ ποῖαι ἐπιχειρήσεις εἶναι βιομηχανικαὶ καὶ ποῖαι βιοτεχνικαὶ, πρὸς ἀνάλογον ρύθμισιν τῆς χρηματοδοτήσεως των παρὰ τῶν πιστωτικῶν ἰδρυμάτων, καθώρισε διὰ τῆς ὑπ' ἀριθμ. 1038/58 ἀποφάσεως τῆς «περὶ καθορισμοῦ κριτηρίων διακρίσεως μεταξὺ βιομηχανίας καὶ βιοτεχνίας», ὅτι ὠρισμένοι μὲν κλάδοι, ὡς ἐκ τῆς φύσεως των, εἶναι ὁπωσδήποτε βιομηχανικοὶ (λ.χ. ἐπιχειρήσεις παραγωγῆς τεχνητῆς μεταξένης καὶ ἐρίου, πρώτης κατεργασίας χυτοσιδήρου, σιδήρου καὶ χάλυβος, σιδηροσωλήνων κ.ἄ.), ἕτεροι δὲ κλάδοι ὡς ἐκ τῆς φύσεως των ὁπωσδήποτε βιοτεχνικοὶ (λ.χ. ἐπιχειρήσεις ζαχαροπλαστικῆς, παραγωγῆς λιπῶν, ἀεριούχων ποτῶν, δερματίνων εἰδῶν κ.ἄ.). Ὑπάρχει ὁμως κατὰ τὴν αὐτὴν ἀπόφασιν τῆς Νομισματικῆς Ἐπιτροπῆς μία τρίτη κατηγορία κλάδων, μικτὴ, περιλαμβάνουσα τόσον βιομηχανικὰς, ὅσον καὶ βιοτεχνικὰς ἐπιχειρήσεις. Διὰ τὴν ἀντίστοιχον ἔνταξιν τῶν καθ' ἕκαστα ἐπιχειρήσεων εἰς τὴν βιομηχανίαν ἢ τὴν βιοτεχνίαν, δέον κατὰ τὴν ἀνωτέρω ἀπόφασιν νὰ ἰσχύσουν κριτήρια ποσοτικὰ καὶ εἰδικώτερον, ἀφ' ἐνὸς ἡ χρησιμοποιομένη ἵπποδύναμις (10 - 75 ἵπποι, ἀναλόγως τοῦ κλάδου καὶ τῆς κατηγορίας τῆς ἐπιχειρήσεως) καὶ ἀφ' ἑτέρου ὁ ἀριθμὸς ἀπασχολουμένων (10 - 50 ἄτομα κατὰ κλάδους καὶ κατηγορίας, εἰς τὰς πλείστας δὲ ἐπὶ μέρους περιπτώσεις 25 ἄτομα), τῶν δύο τούτων ποσοτικῶν στοιχείων ἀθροιστικῶς ἐκλαμβάνομένων.

(Ἡ μεγάλη πλάνη τῆς ἀνωτέρω ἀποφάσεως ἐγκτεται εἰς τὸ ὅτι ἐθέσπισεν ὡς ποσοτικὰ κριτήρια, τὰ χρησιμοποιοθέντα ὑπὸ τῆς ἐν τῷ πλαισίῳ τῆς Ἐπιτροπῆς Ἐρεῦνης καὶ Ὁργανώσεως Οἰκονομικοῦ Προγραμματισμοῦ καὶ εἰδικώτερον τῆς Εἰδικῆς Ἐπιτροπῆς Βιομηχανίας συσταθείσης «ὀμάδος ἐργασίας βιομηχανικῆς ἀπογραφῆς», ἧτις προέβη εἰς τὴν βιομηχανικὴν ἀπογραφὴν τοῦ ἔτους 1958. Ἀλλὰ τὰ ποσοτικὰ ταῦτα στοιχεῖα—ὡς ἀναφέρεται εἰς τὴν ὑπ' αὐτῆς ἐκδοθεῖσαν ἔκθεσιν πεπραγμένων—δὲν ἀπέβλεπον εἰς τὴν διάκρισιν βιομηχανικῶν καὶ βιοτεχνικῶν ἐπιχειρήσεων, ἀπλῶς δὲ ἐσκόπουν εἰς τὸ νὰ διαχωρίσουν ὠρισμένας μεταποιητικὰς ἐπιχειρήσεις, δυναμένας νὰ θεωρηθοῦν ὡς μεγάλαι καὶ μέσαι—κατὰ τὴν αὐτὴν ἔκθεσιν).

Ἡ ὑπ' ἀριθμ. 1038/58 ἀπόφασις Νομισματικῆς Ἐπιτροπῆς, ἀντιμετωπίσασα σφοδρὰν πολεμικὴν, ἀνεστάλη διὰ τῆς μετὰ μῆνα ἐκδοθείσης ὑπ' ἀριθμ. 1941/58 ἀποφάσεως τῆς διὰ τὴν παραμείνῃ ὡς δείγμα τῆς κρατούσης συγχύσεως καὶ προχειρότητος καὶ ὡς ἀφευδὲς τεκμήριον τῆς ὑφισταμένης ἑλλείψεως

καὶ ἀνάγκης ὑπευθύνου καθορισμοῦ κριτηρίων παρὰ τῆς Πολιτείας.

Γ' Ἔτερον χαρακτηριστικὸν παράδειγμα τῆς ὑφισταμένης ἀσφαfeίας καὶ ἐλλείψεως ἀποτελοῦν τέσσαρες ἐπάλληλοι ἐγκύκλιοι ἀποφάσεις τοῦ Ὑπουργείου Οἰκονομικῶν ἐκδοθεῖσαι ἐντὸς πεντάμηνου κατὰ τὸ ἔτος 1961. Τὸ ἴσθρικὸν ἔχει ὡς ἑξῆς :

Διὰ τῆς ὑπ' ἀριθμ. Π 3724/1949 κοινῆς ἀποφάσεως Προέδρου τῆς Κυβερνήσεως καὶ Ὑπουργοῦ Οἰκονομικῶν —ἐκδοθείσης κατ' ἐξουσιοδότησιν τοῦ Ν.Δ. 1211/1949— «περὶ ἐξαιρέσεως ἀπὸ τοῦ Φόρου Κύκλου Ἔργασιῶν ἐνίων ἐπιχειρήσεων», ἐξηρέθησαν τῆς καταβολῆς Φ.Κ.Ε. διὰ τὰ ἀκαθάριστα ἔσοδα τὰ προερχόμενα ἀποκλειστικῶς ἐκ τῆς πωλήσεως προϊόντων παραγομένων ὑπ' αὐτῶν 133 ἐν συνόλῳ κατηγορίαι ἐπιχειρήσεων, ἐκ τῆς ἀπαριθμήσεως τῶν ὁποίων —καὶ τῶν ἀναφερομένων χαρακτηριστικῶν προϊόντων— συνάγεται ὅτι ἐθεωρήθησαν ὡς βιοτεχνικαὶ (καὶ οἱ ἐπιχειρηματῆραι ὡς βιοτέχναι), χωρὶς τοῦτο νὰ ἀναφέρηται σαφῶς. Τοῦτο προκύπτει ἐκ τῆς χρησιμοποιοιμένης διατυπώσεως ὡς λ.χ. . . . 87) κατασκευασταὶ παγωγῶν (μὴ τυποποιημένων), διὰ καταναλώσιν ἐντὸς τοῦ καταστήματός των.

. . . . 109) σιδηρουργοὶ διαθέτοντες μόνον κάμινον, χειροκίνητον σφύραν, ἠλεκτροκίνητον τρύπανον καὶ ἠλεκτροσυγκόλλησιν φορητῆν.

. . . . 133) χυτήρια, μὴ διαθέτουντα ἄλλας μηχανικὰς ἐγκαταστάσεις καὶ μὴ κατασκευάζοντα τυποποιημένα προϊόντα.

Ὑπάρχουν ὁμως μεταξὺ αὐτῶν καὶ ὠρισμένα —ὀλίγα— κατηγορίαι εἰς τὰς ὁποίας εἶναι δυνατὴ ἡ συνύπαρξις βιομηχανίας καὶ βιοτεχνίας ὡς λ.χ. λιθογραφεία, παρκετίνης ἐργασία κατασκευῆς, ὑποδημάτων ἐργασία κατασκευῆς, ὑποκαμίσων ἐργασία κοπῆς καὶ ραφῆς. Τοῦτο δικαιολογεῖ τὴν ἐκδοσιν τῆς ὑπ' ἀριθμ. 1121/59 ἀποφάσεως τοῦ Συμβουλίου Ἐπικρατείας δι' ἧς ὀρίζεται ὅτι, ἡ ἐξαιρέσις ἀπὸ τοῦ Φ.Κ.Ε. ἰσχύει δι' ἐκείνας ἐκ τῶν ἀπαριθμομένων εἰς τὴν ἀπόφασιν Π 3724/49 ἐπιχειρήσεων, αἵτινες λειτουργοῦν ὡς βιοτεχνίαι καὶ φέρουν βιοτεχνικὸν χαρακτήρα, ἡ δὲ θεσπιζομένη ἐξαιρέσις μικρῶν ἐπιχειρήσεων ἀφορᾷ εἰς τὰς βιοτεχνικὰς μόνον, οὐχὶ δὲ καὶ εἰς τὰς βιομηχανικὰς ἐπιχειρήσεις.

Κατόπιν τῆς ἀποφάσεως ταύτης τοῦ Συμβουλίου Ἐπικρατείας τὸ Ὑπουργεῖον Οἰκονομικῶν ἀντιμετώπισε τὸ προκύψαν ζήτημα διὰ τεσσάρων ἐπαλλήλων ἀποφάσεων. Οὕτω :

α) Ἡ ὑπ' ἀριθμ. Μ 3004/12.5.61 ἀπόφασις Ὑπουργείου Οἰκονομικῶν, ἀναφερομένη εἰς τὸν χαρακτηρισμὸν τῶν ἐπιχειρήσεων ὡς βιομηχανικῶν ἢ βιοτεχνικῶν, διαλαμβάνει ὅτι «κατὰ παγίαν νομολογίαν τῆς Διοικήσεως (sic) καὶ τοῦ Συμβουλίου Ἐπικρατείας (;) κριτήρια διακρίσεως τῶν βιομηχανικῶν ἀπὸ τὰς βιοτεχνικὰς ἐπιχειρήσεις ἀποτελοῦν: 1) Ἡ σπουδαιότης ἢ μὴ τῶν ἐγκαταστάσεων, 2) ἡ ἰκανότης καὶ ἡ ἔκτασις τῆς παραγωγῆς, 3) τὰ χρησιμοποιοιούμενα μηχανικὰ, χημικὰ ἢ ἄλλης φύσεως μέσα, 4) ὁ ἀριθμὸς τοῦ ἀπασχολουμένου προσωπικοῦ, 5) τὸ ὕψος τῶν χρησιμοποιοιούμενων κεφαλαίων, 6) τὸ ὕψος τῶν ἀκαθάρστων ἐσόδων, ἅτινα δέον νὰ εἶναι ἀνώτερα τοῦ ἐνὸς ἑκατομμυρίου δραχμῶν διὰ τὰς βιομηχανίας. (Πρόκειται ἐν τῷ συνόλῳ των

περί ποσοτικών στοιχείων, τὰ πλείστα τῶν ὁποίων ἀνεφέροντο εἰς τὸν ἀνωτέρω μνημονευθέντα Α.Ν. 2094/1939).

β) Ἠκολούθησεν ἡ ὑπ' ἀριθμ. 4458/20.7.1961 ἀπόφασις Ὑπουργείου Οἰκονομικῶν δι' ἧς συνιστῶνται δύο τριμελεῖς ἐπιτροπαὶ (ἕξ ἐνὸς Προέδρου τοῦ Νομικοῦ Συμβουλίου τοῦ Κράτους ὡς Προέδρου, ἐνὸς οἰκονομικοῦ ὑπαλλήλου ἐπὶ βαθμῶ τουλάχιστον 5φ καὶ ἐνὸς ἐκπροσώπου τοῦ οἰκείου βιομηχανικοῦ ἢ βιοτεχνικοῦ κλάδου, ὡς μελῶν) με ἀρμοδιότητα νὰ ἐπιλαμβάνωνται τῶν περιπτώσεων καθ' ὅς ἤθελεν ἀμφισβητηθῆ παρά τινος ἐπιχειρήσεως ὁ χαρακτηρισμός της ὡς βιομηχανικῆς.

Διὰ τῆς αὐτῆς ἀποφάσεως παρέχονται ὁδηγίαι διὰ τὴν μὀρφωσιν ὀρθῆς κρίσεως καὶ ἀναφέρεται ὅτι ὡς βιομηχανικαὶ ἐπιχειρήσεις θεωροῦνται αἱ ὑπὸ τῆς οἰκονομικῆς ἐπιστήμης χαρακτηριζόμεναι τ.ἔ. αἱ ἐπιχειρήσεις, αἵτινες προβαίνουν εἰς τὴν διὰ μηχανικῶν μέσων μεταβολὴν τῆς μορφῆς καὶ ἐξευγενισμόν τῆς πρώτης ὕλης καὶ αἱ ὁποῖα διακρίνονται ἐκ τοῦ ὅτι, ἐν μὲν τῇ **βιομηχανία** ἡ μετατροπὴ τῆς πρώτης ὕλης εἰς νέον προϊόν πραγματοποιεῖται διὰ σημαντικῶν μέσων καὶ τεχνικῶν ἐγκαταστάσεων καὶ με μεγάλην ποσοτικὴν ἀπόδοσιν, ἐνῶ ἐν τῇ βιοτεχνίᾳ αὐτὴ συντελεῖται ἄνευ σπουδαίων τεχνικῶν ἐγκαταστάσεων καὶ με μικρὰν σχετικῶς ἀπόδοσιν. Συμφώνως πρὸς τὰ ἀνωτέρω, βασικοὶ χαρακτῆρες τῆς βιομηχανίας εἶναι, ἐνδεικτικῶς ἀναφερόμενοι :

- 1) Ὁ μετασηματισμός ἢ ἐξευγενισμός τῆς πρώτης ὕλης καὶ ἡ συντελουμένη ἐπ' αὐτῆς ἐπεξεργασία,
- 2) ἡ χρησιμοποίησις μηχανικῶν μέσων καὶ τεχνικῶν ἐγκαταστάσεων κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον σπουδαίων, διὰ τὴν παραγωγὴν τῶν προϊόντων,
- 3) ἡ αὐτόματος καὶ ἐν σειρᾷ παραγωγὴ προϊόντων καὶ
- 4) ἡ ἔκτασις τῆς παραγωγῆς, ἐν συνδυασμῶ πρὸς τὸ ἀπασχολούμενον προσωπικόν, κεφάλαιον, ὕψος ἀκαθαρίστων ἐσόδων (ἄνω τοῦ ἐνὸς ἑκατομμυρίου δραχμῶν ἐτησίως) καὶ λοιπὰ στοιχεῖα σχεσίῳ ἔχοντα με τὴν ἔκτασιν τῶν ἐργασιῶν τῆς ἐπιχειρήσεως. Ἀντιθέτως, τὴν βιοτεχνικὴν ἐπιχείρησιν χαρακτηρίζει :

- 1) ἡ προσωπικὴ ἐργασία τοῦ βιοτέχνου-ἐργοδότου,
- 2) ἡ αὐτοπρόσωπος παρ' αὐτοῦ παρακολούθησις ὅλης τῆς ἐργασίας,
- 3) ἡ ποιότης τῆς ἐργασίας καὶ
- 4) ἡ προσωπικὴ ἐπαφὴ με τὸν πελάτην Γενικῶς δύναται τις εἰπεῖν ὅτι, ὁσάκις τὸ παραγόμενον εἶδος δὲν φέρει τὸν προσωπικὸν χαρακτῆρα καὶ τὴν ἄμεσον εὐθύνην τοῦ ἐργοδότου ἔναντι τοῦ πελάτου δὲν εἶναι βιοτεχνικόν, ὡς καὶ ὅταν τοῦτο εἶναι αὐτόματον (;) καὶ ἀνώνυμον Ἐπίσης βιοτεχνικαὶ εἶναι καὶ αἱ ἐπιχειρήσεις, αἵτινες χρησιμοποιοῦν μόνον χειρωνακτικὴν ἐργασίαν καὶ οὐχὶ ἐγκαταστάσεις καὶ μηχανήματα καὶ ἂν ἔτι πραγματοποιοῦν ἀξιόλογα ἀκαθάριστα ἔσοδα ἐτησίως.

(Ἡ μετὰ δὶμήνιον ἀπὸ τῆς προηγουμένης ἐκδοθεῖσα ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ἀντικειμένου νεωτέρα ἀπόφασις τοῦ Ὑπουργείου Οἰκονομικῶν, ἐγκαταλείπει τὴν «παγίαν νομολογίαν τῆς Διοικήσεως» — ἴσως διότι δὲν ὑφίσταται τοιαύτη— καὶ προσφεύγει εἰς τὴν Οἰκονομικὴν ἐπιστήμην, ἀντὶ δὲ τῶν ἀμιγῶς ποσοτικῶν στοιχείων, ἅτινα ἐθέσπιζεν ἡ προηγουμένη, εἰσάγει καὶ ποιοτικὰ κριτήρια).

Ἄλλὰ ὁ συντάκτης τῆς περὶ ἧς ὁ λόγος ἀποφάσεως δὲν ἱκανοποιεῖται διὰ τῶν ἀνωτέρω. Ἐν γνώσει τῆς ἀσαφείας καὶ ἀνεπαρκείας τῶν παρατεθέν-

των στοιχείων και υπό τὸ ἄγχος τῆς προσπάθειάς δι' ἐξεύρεσιν τρόπου περαιτέρω διαφώτισεως τῶν ὀργάνων, ἅτινα ἐν τῇ πράξει θὰ κληθῶν νὰ χαρακτηρίσουν και νὰ διακρίνουν τὰς ἐπιχειρήσεις εἰς βιομηχανικὰς και βιοτεχνικὰς, παρέχει και ὑποδείγματα ἐπιχειρήσεων λειτουργουσῶν προδήλως ὡς βιομηχανία, ὡς λ.χ. Φίξ, Κ. Μαρούσης, Ἄρκαδία, Φλόκας, Παυλίδης, Λουμίδης, Ἑλβιέλα, ΕΤΑΜ, Καίσαρης κ.ἄ. (Ἄλλὰ ἡ δυσχέρεια δὲν ἔγκειται εἰς τὸν χαρακτηρισμὸν τοιούτων ἐπιχειρήσεων).

Ἔπεται ἡ ἀναφορὰ και ἄλλων κριτηρίων ἐν τῇ αὐτῇ ἀποφάσει: «Αἱ ἐπιχειρήσεις, αἵτινες παράγουν προϊόντα κατὰ τὸ μᾶλλον και ἦττον εἰς περιωρισμένην κλίμακα, διὰ τῆς χρησιμοποίησεως κυρίως τῆς ἀνθρωπίνης ἐργασίας, τῇ βοηθείᾳ ἐργαλείων και μηχανημάτων, ἡσσονος σημασίας ἀπὸ ἀπόψεως τῆς διαθέσεως κεφαλαίων και ἀποδόσεως και αἵτινες εἶναι αἱ πλεῖστοι τῶν ἀναφερομένων εἰς τὴν Π 3724/49 ἀπόφασιν, θὰ ἐξακολουθοῦν νὰ τυγχάνουν τῆς ἐξαιρέσεως ἀπὸ τοῦ Φ.Κ.Ε., θεωρούμεναι ὡς βιοτεχνικαί».

γ) Ἡ τρίτη ἀπόφασις τοῦ Ὑπουργείου Οἰκονομικῶν (Μ 5573/1961) ἀναφέρεται εἰς τὴν σύνθεσιν τῶν δύο τριμελῶν Συμβουλευτικῶν Ἐπιτροπῶν, αἵτινες γνωμοδοτοῦν ἐπὶ τοῦ χαρακτηρισμοῦ ὡς βιομηχανικῶν ἢ βιοτεχνικῶν τῶν ἐπιχειρήσεων τῶν ἀνηκουσῶν εἰς τὰς ἀπαριθμουμένης κατηγορίας ἐν τῇ ὑπ' ἀριθμ. 3724/49 Ὑπουργικῇ ἀποφάσει.

δ) Τέλος, τὸ Ὑπουργεῖον Οἰκονομικῶν, διὰ τῆς ὑπ' ἀριθμ. 6720/25.10.61 ἀποφάσεώς του, ἐπανέρχεται εἰς τὸ ἀκανθῶδες ζήτημα τῶν γνωρισμάτων τῆς βιομηχανικῆς και βιοτεχνικῆς ἐπιχειρήσεως και ἐντέλλεται ὅπως μὴ κινηθῇ ἡ διαδικασία παραπομπῆς εἰς τὰς συσταθείσας συμβουλευτικὰς ἐπιτροπὰς, δι' ἐκείνας τὰς ἐπιχειρήσεις, αἱ ὁποῖαι δὲν παράγουν προϊόντα ἐν σειρᾷ και τυποποιημένα, ἀλλὰ τοιαῦτα εἰς τὰ ὁποῖα προέχει ἡ ἐργασία και ἡ ποιότης τῆς ἐργασίας και εἰς τὰς ὁποίας γίνεται εἰς τοιοῦτον βαθμὸν χρησιμοποίησις τῆς ἀνθρωπίνης ἐργασίας, ὥστε ἡ ἀναλογικὴ ἐπιβάρυνσις τῶν ὑπ' αὐτῶν παραγομένων προϊόντων διὰ τῆς ἀμοιβῆς τῆς ἐργασίας νὰ εἶναι μεγαλυτέρα —αὗται δὲ προφανῶς εἶναι αἱ βιοτεχνικαὶ ἐπιχειρήσεις.

(Διὰ τῆς ἀποφάσεως ταύτης σημειοῦται μεγαλυτέρα στροφή πρὸς ποιοτικὰ κριτήρια και δὴ ἀφορῶντα εἰς τὴν παραγωγήν —ὀρθῶς. Ἄτυχες κρίνεται τὸ στοιχεῖον τοῦ ὑπολογισμοῦ τῆς ἀναλογικῆς ἐπιβαρύνσεως τῶν προϊόντων διὰ τῆς ἀμοιβῆς τῆς ἐργασίας, ὡς δυσχερῶς ἐνίστε καθοριζόμενον).

Δέον νὰ σημειωθῇ ὅτι, τὰ ὑπὸ τῆς ἀνωτέρω ἀριθμ. Μ 6720/1961 ἀποφάσεως Ὑπουργείου Οἰκονομικῶν τιθέμενα κριτήρια, πρὸς χαρακτηρισμὸν τῶν βιοτεχνικῶν ἐπιχειρήσεων, ἀνεφέρθησαν και παρὰ τοῦ εισηγητοῦ τοῦ θέματος «Ἐπιπτώσεις ἐπὶ τῆς Ἑλληνικῆς Βιοτεχνίας ἐκ τῆς συνδέσεως μετὰ τῆς Ε.Ο.Κ.», κατὰ τὰ ὀργανωθέντα ἐν ἔτει 1963 ὑπὸ τοῦ ΕΛ.ΚΕ.ΠΑ Σεμινάρια ἐπὶ τῶν προβλημάτων τῆς συνδέσεως τῆς Ἑλλάδος μετὰ τῆς Ε.Ο.Κ., ὡς ἀπηχοῦντα τὴν κρατοῦσαν ἐν προκειμένῳ πολιτικὴν ἀντίληψιν ἐπὶ τοῦ θέματος.

5.3. Κριτήρια θεσπισθέντα διὰ στατιστικούς σκοπούς

Διὰ τὴν συγκέντρωσιν στατιστικῶν στοιχείων, ἐν σχέσει μετὰ τὴν βιο-

μηχανίαν και τήν βιοτεχνίαν, χρησιμοποιούονται ποσοτικά στοιχεία, εὐλόγως ἄλλωστε, πρὸς διευκόλυνσιν τοῦ ἐπιδιωκομένου σκοποῦ καὶ λόγῳ μὴ ὑπαρ-
χούσης διακρίσεως τῶν ἐπιχειρήσεων βάσει ὀρθολογικῶν κριτηρίων. Καὶ ἐν
προκειμένῳ ὅμως παρατηρεῖται ἑλλειψις ἐνιαίων, ἔστω καὶ ποσοτικῶν κριτη-
ρίων καὶ χρήσις διαφόρων τοιούτων κατ' ἀπογραφὴν. Οὕτω :

Α' Πρὸς διάκρισιν βιομηχανικῶν καὶ βιοτεχνικῶν ἐπιχειρήσεων ἐπὶ τῇ
βάσει τῶν δεδομένων τῆς ἀπογραφῆς τοῦ 1951, ἥτις ἐγένετο ὑπὸ τοῦ Ὑπουρ-
γείου Βιομηχανίας, ἐχρησιμοποιήθη ὡς κριτήριον ὁ ἀριθμὸς 400, ὡς γινόμε-
νον τῶν μεγεθῶν, ἀφ' ἑνὸς τοῦ ἀριθμοῦ ἀπασχολουμένων κατὰ κατάστημα καὶ
ἀφ' ἑτέρου τοῦ ἀριθμοῦ ἀτμοίππων ἢ ἀντιστοίχου πηγῆς ἐνεργείας. Μὲ κρι-
τήριον ὅθεν τὸ γινόμενον 400 ἐγένετο ὁ ἀκόλουθος προσδιορισμὸς ἀριθμοῦ
καταστημάτων :

Βιοτεχνίαι	73.111	ἢ	89.80 %	ἐπὶ τοῦ συνόλου
Βιομηχανία	1.563	ἢ	1.92 %	» » »
Διάφοροι ἐπιχειρήσεις	6.741	ἢ	8.28 %	» » »
Σύνολον	81.415	ἢ	100.—	

Β' Ἐν ἔτει 1958, κατὰ τὴν γενομένην βιομηχανικὴν ἀπογραφὴν, ἡ
συσταθεῖσα «ὁμὰς ἐργασίας βιομηχανικῆς ἀπογραφῆς» ὑπὸ τῆς Βασικῆς Ἐπι-
τροπῆς Δευτερογενοῦς Παραγωγῆς, ἀποτελούσης τμῆμα τῆς Ἐπιτροπῆς
Ἐρεῦνης καὶ Ὁργανώσεως Οἰκονομικοῦ Προγραμματισμοῦ (ἥτις συνεστήθη
παρὰ τῷ Ὑπουργεῖῳ Συντονισμοῦ), ἀντιμετώπισεν, ὡς ἀναφέρεται εἰς τὴν ὑπ'
αὐτῆς ἐκδοθεῖσαν Ἐκθεσὶν πεπραγμένων, πρόβλημα κριτηρίων μεγέθους βιο-
μηχανικῶν ἐκμεταλλεύσεων, ἀλλ' ὡς ἐπὶ λέξει σημειοῦται «μακρὰν τοῦ νὰ ἀπο-
βλέπη εἰς οἰονδήποτε διαχωρισμὸν βιομηχανίας καὶ βιοτεχνίας». Οὕτως, ἐτέθη-
σαν ὡς κριτήρια *ἀθροιστικῶς*, ἀφ' ἑνὸς ἢ χρησιμοποιουμένη πρὸς κίνησιν
ἵπποδύναμις (10 - 75 ἵπποι, μὲ συγκεκριμένον καθορισμὸν ἵπποδυνάμεως δι'
ἐκάστην τῶν 63 κατηγοριῶν εἰς ἃς διηρέθη τὸ σύνολον τῶν μεταποιητικῶν
ἐπιχειρήσεων) καὶ ἀφ' ἑτέρου τὸ ἀπασχολούμενον προσωπικὸν (10 - 50 ἀπα-
σχολούμενοι, μὲ καθορισμὸν συγκεκριμένου ἀριθμοῦ κατὰ κατηγορίαν, ἀλλ' εἰς
τάς πλείστας τῶν περιπτώσεων ὠρίζοντο εἰς 25). Πέντε κατηγορίαι ἐπιχειρή-
σεων περιελήφθησαν ὁπωσδήποτε πρὸς ἔρευναν (παραγωγῆς τσιμέντου, πρώ-
της κατεργασίας σιδήρου, χυτοσιδήρου καὶ χάλυβος, πρώτης κατεργασίας
ἄλλων μετάλλων, κατασκευῆς καλύκων, βλημάτων καὶ πυροβόλων ὄπλων καὶ
κατασκευῆς σιδηροσωλήνων καὶ σωμάτων θερμάνσεως).

Αἱ ἐπὶ τῇ βάσει τῶν κριτηρίων τούτων ἀπογραφεῖσαι ἐπιχειρήσεις
ἀνῆλθον εἰς 1526, δυνάμεναι νὰ θεωρηθοῦν ὡς μεγάλαι ἢ μέσαι βιομηχανικαὶ
μονάδες —κατὰ τὴν αὐτὴν ὡς ἄνω ἔκθεσιν.

Γ' Εἰς τὴν ἄκρως ἀξιόλογον ἐκδοσὶν τοῦ Κέντρου Οἰκονομικῶν Ἐρευνῶν
«Μορφολογία τῆς Ἑλληνικῆς Βιομηχανίας» (ἐργασία τοῦ Καθηγητοῦ κ.
Γ. Κουτσουμάρη) καὶ εἰς τὴν σελίδα 61, ἀναφέρεται : «Μία παρεμφερὴς σύν-
θεσις τοῦ προϊόντος παρουσιάζεται ἐπίσης καὶ εἰς τὴν *κυρίως βιομηχανίαν*,

ήτοι μονάδας μεγέθους 10 ατόμων και άνω». Έκ τής διατυπώσεως ταύτης συνάγεται κατ'άρχην μὲν ὅτι ἡ μεταποίησις ταυτίζεται πρὸς τὴν βιομηχανίαν ἐν γένει καὶ ἐκ δευτέρου ὅτι ὡς κυρίως βιομηχανικαὶ μονάδες θεωροῦνται αἱ ἀπασχολοῦσαι προσωπικὸν ἄνω τῶν 10 ατόμων ἐνῶ αἱ ἀπασχολοῦσαι προσωπικὸν κάτω τῶν 10 ατόμων (0 - 9) θεωροῦνται ὡς βιοτεχνικαί.

Ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ κριτηρίου αὐτοῦ καὶ κατὰ τὰ στοιχεῖα τῆς Ἐθνικῆς Στατιστικῆς Ὑπηρεσίας τῆς Ἑλλάδος (ἀποτελέσματα Ἐτησίας Βιομηχανικῆς Ἐρεῦνης, ἔτος 1959. Ἀθῆναι, 1962, ἔκδοσις Α: 4, Βιομηχανία) ἡ κατανομή τῆς μεταποιητικῆς παραγωγῆς κατὰ μέγεθος καταστημάτων διὰ τὸ ἔτος 1959, ἔχει ὡς ἑξῆς :

Μέγεθος καταστήματος (Ἀπασχολούμενα άτομα)	% Κατάστη- μάτων	% Παραγωγῆς (Προστιθεμένη ἀξία)	% Ἀπασχο- λήσεως
ἕως 10	94,5	33	55
10 — 19	3,3	9	9
20 — 49	1,4	13	9
50 καὶ ἄνω	0,8	45	27

Σημ. Εἰς τὰ καταστήματα τὰ ἀπασχολοῦντα ἕως 10 πρόσωπα δὲν περιλαμβάνονται αἱ οἰκοτεχνία. Ἐὰν περιληφθοῦν καὶ αὗται ἡ παραγωγή των πρέπει νὰ ὑπολογισθῇ εἰς 40 % περίπου τοῦ συνόλου.

5.4. Νομολογία Δικαστηρίων

Α' Τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας

α) Ἀπόφ. 920/1948. Κατ' αὐτὴν ὁ τυχὸν χαρακτηρισμὸς ὑπὸ τοῦ Ταμείου Ἀνεργίας καὶ τοῦ Ἐπιμελητηρίου, ἐπιχειρήσεως τινος ὡς βιομηχανικῆς, συμφωνοῦντος καὶ τοῦ ἐπιχειρηματίου, δὲν δεσμεύει τὸ δικαστήριον τῆς οὐσίας. Διὰ τῆς ἀποφάσεως ταύτης καθίσταται ἄνευ ἀξίας τὸ τεκμήριον ἐγγραφῆς εἰς τὸ Ἐμπορικὸν καὶ Βιομηχανικὸν Ἐπιμελητήριον ἐπιχειρήσεως τινος ὡς βιομηχανικῆς, ὁ δὲ δικαστὴς τῆς οὐσίας πρὸς ἀκριβῆ χαρακτηρισμὸν τῆς ἐπιχειρήσεως θὰ πρέπει νὰ προσφύγῃ εἰς ἄλλα κριτήρια.

β) Ἀποφ. 1323/1948. Δι' αὐτῆς ἐκρίθη ὡς νόμιμος ὁ χαρακτηρισμὸς ὡς βιομηχανικῆς ἐπιχειρήσεως, ἣτις διέθετε κεφάλαια 50 ἑκατομύρια δραχμῶν, ἀπασχόλει 5 - 9 άτομα καὶ εἶχε σημαντικὴν ἀπόδοσιν. Τὸ Συμβούλιον Ἐπικρατείας δὲν περιορίσθη εἰς τὴν ἐκτίμησιν μόνον τοῦ παράγοντος «ἀριθμὸς ἀπασχολουμένων», ὅστις εἰς τὴν περίπτωσιν ταύτην εἶναι πολὺ χαμηλὸς καὶ μὲ τὰ συνήθως χρησιμοποιούμενα ποσοτικὰ στοιχεῖα διὰ στατιστικούς σκοποὺς θὰ ὠδήγῃ εἰς τὴν ἀποψιν ὅτι ἡ ἐπιχείρησις εἶναι βιοτεχνικὴ, ἀλλ' ἔλαβεν ὑπ' ὄψει τὸ ὕψος τῶν ὑπ' αὐτῆς διατιθεμένων κεφαλαίων (50 ἑκατομμυρίων δραχμῶν κατὰ τὸ 1948) καὶ ἰδίᾳ τὴν ἀπόδοσιν αὐτῆς, ἣτις ἐκρίθη ὡς σημαντικὴ καὶ ἐπὶ τῇ βάσει τῶν δεδομένων τούτων ἔκρινεν ὡς νόμιμον τὸν

χαρακτηρισμόν τῆς ἐπιχειρήσεως ὡς βιομηχανικῆς καὶ οὐχὶ ὡς βιοτεχνικῆς.

γ) Ἀποφ. 33/1949. Τὸ Συμβούλιον Ἐπικρατείας ἀπεφάνθη ὅτι, προκειμένου νὰ ἐφαρμοσθοῦν αἱ διατάξεις περὶ Φ.Κ.Ε. καὶ νὰ γίνῃ ἐπὶ τῷ σκοπῷ τούτῳ διάκρισις βιομηχανικῶν καὶ βιοτεχνικῶν ἐπιχειρήσεων, δὲν δύναται ἡ κρίσις νὰ στηριχθῇ ἐπὶ τοῦ Β.Δ. 12/21.12.39 «περὶ τρόπου ἐνισχύσεως τῶν βιοτεχνῶν ὑπὸ τῆς Βιοτεχνικῆς Ἑστίας κλπ.», ὡς μὴ ἀφορῶντος τὴν ἐπιβολὴν Φ.Κ.Ε. (καὶ ἐκ τῆς ἀνωτέρω ἀποφάσεως συνάγεται πόσον ἀπαραίτητος εἶναι ὁ ἐνιαῖος καθορισμὸς κριτηρίων διακρίσεως βιομηχανιῶν—βιοτεχνιῶν διὰ πᾶσαν περίπτωσιν, διότι ἄλλως θὰ ὑφίστανται πολλοὶ παράλληλοι καὶ ἴσως ἀντικρουόμενοι ρυθμίσεις τοῦ αὐτοῦ ἀντικειμένου).

δ) Ἀποφ. 2143 - 45/1950. Τὸ Συμβούλιον Ἐπικρατείας κρίνει ὅτι δὲν εἶναι νόμιμος ὁ χαρακτηρισμὸς ἐπιχειρήσεως τινος ὡς βιοτεχνικῆς, ὅταν οὗτος στηρίζεται μόνον εἰς τὸ ὅτι ἡ ἀξία τῆς ἐπεξεργασίας τοῦ προϊόντος, ἐν σχέσει πρὸς τὴν τελικὴν αὐτοῦ ἀξίαν, εἶναι μικρά. Τὸ στοιχεῖον τοῦτο θεωρεῖται ὑπὸ τοῦ Συμβουλίου Ἐπικρατείας ἀνεπαρκές πρὸς μόρφωσιν ἀκριβοῦς κρίσεως καὶ δεόν νὰ χρησιμοποιηθοῦν καὶ ἕτερα τοιαῦτα.

ε) Παρεμφερεῖς πρὸς τὰς ἀνωτέρω εἶναι καὶ αἱ ὑπ' ἀριθμ. 448/1937, 47/1939, 194/1942, 557/1942, 704/1949 ἀποφάσεις τοῦ Συμβουλίου Ἐπικρατείας. Ὀμοίως ἢ ἀνωτέρω (εἰς παρ. 5.2, περ. Γ) ἀναφερθεῖσα Σ.Ε. 1121/1959.

Β' Εἰς τὰ χαρακτηριστικὰ γνωρίσματα τῆς βιοτεχνίας ἀναφέρεται ἡ ὑπ' ἀριθμ. 930/1955 *Γνωμοδότησις τοῦ Νομικοῦ Συμβουλίου τοῦ Κράτους*, θεωροῦσα ὡς τοιαῦτα, τὴν μικρὰν οἰκονομικὴν ἐπιφάνειαν καὶ τὸν περιορισμένον ἀριθμὸν τῶν χρησιμοποιουμένων ἐργατοτεχνιτῶν. (Ποσοτικὰ στοιχεῖα ὅλων ἀνεπαρκῆ, χαρακτηρίζοντα ἐν γένει τὰς μικροῦ μεγέθους ἐπιχειρήσεις).

Γ' Τοῦ Ἀρείου Πάγου

Τοῦ θέματος τῆς διακρίσεως βιομηχανίας καὶ βιοτεχνίας ἐπελήφθη ἐσχάτως ὁ Ἄρειος Πάγος, ἐπ' εὐκαιρίᾳ δοθείσης ἐρμηνείας ὡς πρὸς τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ ἀρθρ. 6 Ν. 3213/55, ἀφορῶντος εἰς τὴν καταβολὴν μειωμένων εἰσφορῶν ὑπὲρ τοῦ Ι.Κ.Α. καὶ τῶν λοιπῶν Ἀσφαλιστικῶν Ταμείων, ὑπὸ ἐπαρχιακῶν βιομηχανιῶν καὶ βιοτεχνιῶν. Εἰς τὴν Α.Π. 486/1964, ἣτις ἀποτελεῖ τὴν πλέον πρόσφατον νομολογίαν ἐν προκειμένῳ—δι' αὐτὸ δὲ καὶ γίνεται κατωτέρω εὐρεῖα ἀνάλυσις ταύτης—ἀναφέρονται τὰ ἑξῆς :

Κατ' ἀρχὴν γίνεται μεία τῆς ἐλλείψεως νομοθετικοῦ ὀρισμοῦ τῆς ἐννοίας τῆς βιομηχανίας καὶ τῆς βιοτεχνίας («τοῦ νόμου μὴ ὀρίζοντος...») καὶ ὡς ἐκ τούτου γίνεται προσφυγὴ εἰς τὰ διδάγματα *τῆς κοινῆς πείρας* καὶ *τῆς Οἰκονομικῆς ἐπιστήμης*. Καὶ ἀκολούθως ἀναφέρεται :

«Ὡς βιομηχανικὴ ἐπιχείρησις νοεῖται, κατὰ τὰ διδάγματα τῆς κοινῆς πείρας καὶ τῆς Οἰκονομικῆς ἐπιστήμης, ἡ ἐπιχείρησις, ἣτις διὰ διαθέσεως κεφαλαίων, ἐκτεταμένης χρησιμοποίησεως τῶν καταλλήλων μηχανικῶν μέσων καὶ εἰδικευμένου προσωπικοῦ, παράγει εἰς μεγάλας ποσότητας, διὰ κατεργασίας τῆς πρώτης ὕλης νέα προϊόντα ἢ ἐξευγενίζει τὰ ὑπάρχοντα, βελτιώνουσα τὴν ποιότητα αὐτῶν ἢ δι' ἐπεξεργασίας προετοιμάζει ταῦτα πρὸς πώλησιν ἢ περαιτέρω ἐκβιομηχανίωσιν.

»Ἐξ ἄλλου, τὸ χαρακτηρίζον τὴν *βιοτεχνικὴν ἐπιχείρησιν* στοιχείον εἶναι κυρίως ἡ διὰ χειρῶν ἐργασία, ὑποβοηθουμένη ὑπὸ μηχανικῶν μέσων πρὸς πληρεστέραν καὶ καλυτέραν κατεργασίαν τῆς πρώτης ὕλης καὶ βελτιώσιν τῶν ἐκ ταύτης παραγομένων προϊόντων εἰς μικρὰν κλίμακα».

Ἐχομένη τῶν ἀνωτέρω καθοριζομένων γνωρισμάτων τῆς βιομηχανικῆς καὶ τῆς βιοτεχνικῆς ἐπιχειρήσεως ἡ Α.Π. 486/64, κρίνει ὡς νόμιμον τὸν χαρακτηρισμὸν ἐπιχειρήσεως βαφείου, ἀπασχολούσης 18 ἐργατοῦπαλλήλους καὶ διαθετούσης μηχανικὰ μέσα, ὡς βιοτεχνικῆς (ἐνῶ αὕτη, μὲ τὰ χρησιμοποιούμενα διὰ στατιστικούς σκοποὺς συνήθη ποσοτικὰ κριτήρια ἀριθμοῦ ἀπασχολουμένων, θὰ ἐχαρακτηρίζετο ὡς βιομηχανική).

Ἐκ τῆς παρατεθείσης διατυπώσεως συνάγονται τὰ ἑξῆς :

Χαρακτηριστικὰ γνωρίσματα τῆς βιομηχανίας εἶναι : 1) ἡ διάθεσις κεφαλαίων (ἐννοεῖται προφανῶς ὀξίων λόγων), 2) ἡ ἐκτεταμένη χρησιμοποίησις τῶν καταλλήλων κατὰ περίπτωσιν μηχανικῶν μέσων (ἡ ἔννοια τῶν καταλλήλων μέσων δύναται νὰ συνδεθῇ πρὸς τὰς ἐννοίας τῶν προηγμένων καὶ συγχρονισμένων παραγωγικῶν μηχανημάτων), 3) ἡ χρησιμοποίησις εἰδικευμένου προσωπικοῦ (τὸ κριτήριον τοῦτο διὰ πρώτην φοράν ἀναφέρεται καὶ ὀφείλεται πιθανῶς εἰς τὴν ἐκτεταμένην χρῆσιν τῶν ἐκάστοτε καταλλήλων μηχανικῶν μέσων, ἡτις ἀξιοῖ εἰδίκευσιν προσωπικοῦ), 4) ἡ παραγωγή εἰς μεγάλας ποσότητας (ἐννοεῖται μᾶλλον ἡ μαζικὴ ἢ ἐν σειρᾷ τοιαύτη), 5) ἡ εἰς μέγαν ὄγκον παραγωγή ἀφορᾷ, ἢ εἰς τὴν δημιουργίαν νέων προϊόντων διὰ κατεργασίας τῆς πρώτης ὕλης ἢ εἰς τὸν ἐξευγενισμὸν ὑπαρχόντων προϊόντων ὥστε νὰ ἐπέρχηται βελτιώσεις τῆς ποιότητος αὐτῶν ἢ εἰς ἐπεξεργασίαν προϊόντων τοιαύτην, ὥστε νὰ προετοιμάζωνται ταῦτα πρὸς πώλησιν ἢ περαιτέρω βιομηχανικὴν ἐπεξεργασίαν. Ἦτοι, ἡ μεγάλη εἰς ὄγκον παραγωγή τῆς βιομηχανίας δυνατὸν νὰ ἀφορᾷ, εἰς πλήρη μετασχηματισμὸν πρώτων ὑλῶν εἰς ἔτοιμα προϊόντα, εἰς ἐξευγενισμὸν προϊόντων ἢ εἰς ἐπεξεργασίαν ἐτέρων προϊόντων εἴτε ἡμικατεργασμένων προϊόντων κατὰ διάφορα στάδια.

Κατὰ τὴν νομολογίαν τοῦ Α.Π. ὅθεν, κριτήρια τῆς βιομηχανίας, ποσοτικὰ μὲν εἶναι ἡ διάθεσις κεφαλαίων εἰς σοβαρὸν ὕψος, ἡ εὐρεῖα χρησιμοποίησις μηχανικῶν μέσων καὶ ἡ παραγωγή εἰς μέγαν ὄγκον, ποιοτικὰ δέ, ἡ χρησιμοποίησις εἰδικευμένου προσωπικοῦ καὶ ὁ πλήρης μετασχηματισμὸς, ὁ ἐξευγενισμὸς ἢ ἡ ἐπεξεργασία εἰς διάφορα στάδια ὑλῶν, ἐτέρων προϊόντων ἢ ἡμικατεργασμένων τοιούτων.

Ὡς πρὸς τὴν βιοτεχνίαν ἡ Α.Π. 486/64 ποιεῖται μνείαν τοῦ στοιχείου, ὅπερ κυρίως χαρακτηρίζει ταύτην — καὶ τοῦτο εἶναι ἡ διὰ τῶν χειρῶν ἐργασία — καὶ τοῦ δευτερεύοντος ρόλου τῶν μηχανικῶν μέσων, ἐφ' ὅσον ταῦτα ἀπλῶς ὑποβοηθοῦν τὴν διὰ τῶν χειρῶν ἐργασίαν ἐν τῇ ἐπιδιώξει τῆς πληρεστέρας καὶ καλυτέρας κατεργασίας τῆς πρώτης ὕλης καὶ τῆς βελτιώσεως τῶν ἐκ τῆς κατεργασίας ταύτης, εἰς μικρὰν κλίμακα, παραγομένων προϊόντων.

Κατὰ ταῦτα, τὸ βασικὸν χαρακτηριστικὸν τῆς βιοτεχνίας εἶναι τεχνικὸν — ποιοτικὸν καὶ ἀναφέρεται εἰς τὴν διὰ τῶν χειρῶν ἐργασίαν, ἡτις ἀποτελεῖ τὸ

προέχον εις την παραγωγὴν στοιχείου, ποσοτικὸν δὲ στοιχείου συνιστᾶ ἢ εἰς μικρὰν κλίμακα παραγωγῆς.

Ἐὰν θέσωμεν παραλλήλως τὰ ἀνωτέρω ὑπὸ τῆς Α.Π. 486/64 καθοριζόμενα χαρακτηριστικά, τὰ κριτήρια διάχωρισμοῦ βιομηχανίας καὶ βιοτεχνίας εἶναι: 1) Παραγωγή εἰς μέγαν ὄγκον (βιομηχανία) — παραγωγή εἰς μικρὰν κλίμακα (βιοτεχνία). 2) Ἐκτεταμένη χρησιμοποίησις καταλλήλων μηχανικῶν μέσων (βιομηχανία), χρησιμοποίησις κυρίως τῆς διὰ τῶν χειρῶν ἐργασίας καὶ ἐπικουρικῶς μηχανικῶν μέσων (βιοτεχνία). Ἐφ' ὅσον τὸ κριτήριον τοῦτο θεωρεῖται ὡς τὸ κύριον χαρακτηριστικὸν τῆς βιοτεχνίας, τοῦτο ἀποτελεῖ καὶ τὸ κύριον κριτήριον διακρίσεως μεταξὺ βιομηχανιῶν — αἱ ὁποῖαι εὐρέως χρησιμοποιοῦν κατάλληλα μηχανικὰ μέσα — καὶ βιοτεχνιῶν — αἵτινες χρησιμοποιοῦν κυρίως τὴν διὰ χειρῶν ἐργασίαν καὶ ἐπικουρικῶς μηχανικὰ μέσα. 3) Εἰς τὴν βιομηχανίαν τὰ χρησιμοποιούμενα μηχανικὰ μέσα ἐπιτυγχάνουν πλήρη μετασχηματισμὸν ἢ ἐξευγενισμὸν ἢ ἐπεξεργασίαν εἰς διάφορα στάδια πρώτων ὑλῶν, ἐτέρων προϊόντων ἢ ἡμικατεργασμένων τοιούτων. Εἰς τὴν βιοτεχνίαν ἡ ἐπικουρικὴ χρῆσις μηχανικῶν μέσων ἀποσκοπεῖ εἰς πληρεστέραν κατεργασίαν τῆς πρώτης ὑλῆς καὶ βελτιώσιν τῆς ποιότητος τῶν παραγομένων προϊόντων. 4) Τέλος, τὴν βιομηχανίαν χαρακτηρίζουν προσέτι, ἡ διάθεσις ὑψηλῶν κεφαλαίων καὶ ἡ χρησιμοποίησις εἰδικευμένης ἐργασίας.

Ἐν συγκεφαλαιώσει συνάγεται ὅτι ὁ Ἄρειος Πάγος, ἀπομακρύνεται ἐκ τῶν ποσοτικῶν κριτηρίων, ἅτινα ἔθεωροῦντο ὡς βασικά πρὸς διάκρισιν βιομηχανικῶν καὶ βιοτεχνικῶν ἐπιχειρήσεων (ἀριθμὸς ἀπασχολουμένων, ὕψος ἱπποδυνάμεως, ὕψος ἀκαθαρίστων ἐσόδων) ὡς καὶ ἐκ ποιοτικῶν κριτηρίων, ἅτινα ἐφέροντο ὡς οὐσιώδη (προσφορά προσωπικῆς ἐργασίας ὑπὸ τοῦ ἐπιχειρηματίου βιοτέχνου ἢ ἔστω προσωπικὴ παρακολούθησις τῆς ἐκτελουμένης ἐργασίας ὑπ' αὐτοῦ) καὶ καθιεροῖ ὡς πρωτεῖον στοιχείου τῆς διακρίσεως τὸ ποιοτικὸν τοιοῦτον, ἔαν εἰς τὴν παραγωγικὴν διαδικασίαν προέξη ἡ μηχανικὴ ἐνέργεια ἢ ἡ ἀνθρωπίνη ἐργασία. Ἐπικουρικῶς δὲ καθιεροῖ ποσοτικὰ στοιχεῖα συναρτώμενα πρὸς τὴν παραγωγὴν (ὄγκος παραγωγῆς, ἔκτασις χρησιμοποίησεως μηχανικῶν μέσων, ὕψος διατιθεμένων κεφαλαίων) καὶ τέλος ἕτερα στοιχεῖα ποιοτικά (χρησιμοποίησις εἰδικευμένης ἐργασίας, συμβολὴ τῶν μηχανῶν εἰς τὸ παραγωγικὸν ἔργον).

Ἡ ἐν λόγῳ ἀπόφασις Α.Π. ἀποτελεῖ σοβαρὸν ἔρεισμα διὰ τὴν λύσιν τοῦ ἐπιμάχου θέματος τῆς θεσπίσεως κριτηρίων διακρίσεως βιομηχανίας καὶ βιοτεχνίας, ὡς τέμνουσα ὀρθολογικῶς τοῦτο. Ἡ ἀκολουθουμένη ἀρχὴ τῆς στηρίξεως τῆς διακρίσεως ἐπὶ στοιχείων ἀφορώντων εἰς τὴν παραγωγὴν καὶ τὴν παραγωγικὴν διαδικασίαν κρίνεται ὡς ὀρθοτάτη. Ἐπιφυλάξεις διατυποῦνται ὡς πρὸς ὠρισμένα ἐπὶ πλέον τιθέμενα στοιχεῖα ποσοτικά (ὕψος διατιθεμένων κεφαλαίων) καὶ ποιοτικά (χρησιμοποίησις εἰδικευμένης ἐργασίας).

5.5. Ἡ πρότασις τῆς συσταθείσης ὑπὸ τοῦ Ὑπουργείου Συντονισμοῦ Εἰδικῆς Ἐπιτροπῆς βιοτεχνίας

Α' Ὁ προσδιορισμὸς τῆς ἐννοίας τῆς βιοτεχνίας καὶ ὁ καθορισμὸς κριτη-

ρίων πρὸς διάκρισιν ταύτης ἐκ τῆς βιομηχανίας, σοβαρῶς ἀπησχόλησε τὴν διὰ τῆς ὑπ' ἀριθμ. 38899/1958 ἀποφάσεως τοῦ Ὑπουργοῦ Συντονισμοῦ συσταθεῖσαν Εἰδικὴν Ἐπιτροπὴν Βιοτεχνίας. Αὕτη συνεστήθη ἐν τῷ πλαισίῳ τῆς Ἐπιτροπῆς Ἐρεύνης καὶ Ὁργανώσεως Οἰκονομικοῦ Προγραμματισμοῦ καὶ εἰδικώτερον τῆς Βασικῆς Ἐπιτροπῆς Δευτερογενοῦς Παραγωγῆς.

Κατὰ τὴν ἐν λόγῳ ἐπιτροπὴν, βιοτεχνία εἶναι πᾶσα μεταποιητικὴ ἐπιχειρήσις προσωπικοῦ χαρακτήρος, εἰς τὴν ὁποίαν, ὁ κύριος συντελεστὴς τῆς παραγωγῆς—ἀποτιμωμένων τῶν παραγωγικῶν συντελεστῶν εἰς χρῆμα—εἶναι ἡ ἀνθρωπίνη ἐργασία. Αἱ λοιπαὶ μεταποιητικαὶ ἐπιχειρήσεις, εἰς τὰς ὁποίας ἡ παραγωγή βασίζεται εἰς τὸν συντελεστὴν κεφαλαίου καὶ τεχνικοῦ ἐξοπλισμοῦ ἀποτελοῦν βιομηχανίας.

Κατὰ τὴν αὐτὴν ἐπιτροπὴν, θεωροῦνται βιοτεχνίαι αἱ ἀτομικαὶ ἐπιχειρήσεις, προσωπικαὶ ἑταιρεῖαι καὶ συνεταιρισμοί, αἵτινες χρησιμοποιοῦν πλὴν τῆς αὐτοπροσώπου ἐργασίας τοῦ κυρίου τῆς ἐπιχειρήσεως καὶ τὴν τοιαύτην τοῦ οἰκογενειακοῦ περιβάλλοντός του, αἱ δὲ ἑταιρεῖαι περιορισμένης εὐθύνης, ἐφ' ὅσον οἱ μέτοχοι αὐτῶν ἀσχολοῦνται αὐτοπροσώπως εἰς τὴν ἐπιχείρησιν καὶ τὸ κεφάλαιόν των δὲν ὑπερβαίνει τὸ ἐλάχιστον τοῦ ἀπαιτουμένου ποσοῦ πρὸς σύστασιν ἀνωνύμου ἑταιρείας. Ἄπασαι αἱ ἀνωτέρω ἐπιχειρήσεις εἶναι βιοτεχνικαί, ἐὰν χρησιμοποιοῦν σύνολον παρ' αὐταῖς ἀπασχολουμένων προσώπων (ἐπὶ πλέον τῶν ἐπιχειρηματιῶν καὶ τῆς οἰκογενείας των, ἢτοι συζύγων, ἀνιόντων, κατιόντων, ἢ συγγενῶν ἐξ αἵματος ἢ ἐξ ἀγχιστείας ἐκ πλαγίου μέχρι καὶ τοῦ 4ου βαθμοῦ) εἴκοσι πέντε ἄτομα (μὴ συμπεριλαμβανομένων εἰς τὸν ἀριθμὸν τοῦτον τῶν μαθητευομένων) ἢ κινητήριον δύναμιν 25 ἄτμοίπων εἴτε ἑτέρας πηγῆς ἀντιστοίχου ἐνεργείας. (Τὰ κριτήρια ταῦτα, ἀριθμοῦ ἀπασχολουμένων καὶ κινητηρίου δυνάμεως ἐκλαμβάνονται διαζευκτικῶς καὶ οὐχὶ ἀθροιστικῶς). Σημειοῦται ὁμοίως ὅτι περιοδικῶς καὶ ἐφ' ὅσον τοῦτο γίνεται διὰ διάστημα μέχρι τριῶν τῶν πολὺ μηνῶν, δύναται ἡ ἀπασχόλησις εἰς τὴν βιοτεχνικὴν ἐπιχείρησιν νὰ ἀνέρχεται μέχρι τοῦ τριπλασίου ἀριθμοῦ (75 ἄτομα).

Ἡ ρηθεῖσα ἐπιτροπὴ ὑπέβαλε τὴν πρότασιν ὅπως τὰ ἀνωτέρω στοιχεῖα, διὰ νομοθετικῆς κατοχυρώσεως, ἀποτελέσουν τὰ κριτήρια διακρίσεως βιομηχανικῶν καὶ βιοτεχνικῶν ἐπιχειρήσεων.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω καθοριζομένων συνάγεται ὅτι ὡς βιομηχανικὴ ἐπιχείρησις δὲν θεωρεῖται μόνον ἐκείνη εἰς τὴν ὁποίαν ὁ κύριος συντελεστὴς τῆς παραγωγῆς—μετ' ἀποτίμησιν τῶν συντελεστῶν αὐτῆς εἰς χρῆμα—εἶναι τὸ κεφάλαιον ἢ ὁ τεχνικός ἐξοπλισμὸς (κατὰ τὴν χρησιμοποιηθεῖσαν ἔκφρασιν), ἀλλὰ καὶ ἐκείνη εἰς τὴν ὁποίαν, κύριος συντελεστὴς—μετ' ἀποτίμησιν εἰς χρῆμα—εἶναι ἡ ἐργασία, ἐφ' ὅσον: 1) ἢ τὰ ἀπασχολούμενα πρόσωπα (ἐπὶ πλέον τῶν ἐπιχειρηματιῶν, τῶν οἰκείων των καὶ μαθητευομένων) θὰ ὑπερβαίνουν τὸν ἀριθμὸν 25—καὶ ἡ ὑπέρβασις αὕτη δὲν θὰ περιορίζεται εἰς ἓν τρίμηνον κατ' ἔτος, οὐδὲ θὰ εἶναι ἀνωτέρα τοῦ ἀριθμοῦ τῶν 75 προσώπων, ἐὰν περιορίζεται εἰς ἓν τρίμηνον κατ' ἔτος, 2) ἢ ἐφ' ὅσον ἡ χρησιμοποιουμένη

κινητήριος δύναμις θα είναι άνωτέρα τών 25 ίππων ή έτέρας πηγής αντι-στοίχου ένεργείας.

Έπί τού πορίσματος αύτου τής κατά τά άνωτέρω Ειδικής Έπιτροπής Βιοτεχνίας θα ήδύναντο νά παρατηρηθοῦν τά έξής :

α) Θεσπίζει ποσοτικά στοιχεία άμφιβόλου άξίας, αλλά και δυσχερῶς έν τή πράξει διακριβούμενα (λ.χ. ύπέρβασις τού άριθμού 25 μέχρι τριμήνου διαρκείας και μέχρι τού τριπλασίου άριθμού). Ό νομοθετικός προσδιορισμός κριτηρίων δέν πρέπει νά έχη θεωρητικήν χροιάν —τούτο γίνεται ύπό τής Οικονομικής Έπιστήμης— αλλά νά έξυπηρετή τήν πράξιν. Τούτο δέ δέν δύναται νά γίνη διά τών ύποδεικνυομένων παρά τής έπιτροπής κριτηρίων.

β) Τό σημείον άφετηρίας είναι όρθόν και σημαίνει περίπου έξακριβωσιν εάν ό προέχων συντελεστής εις τήν παραγωγήν είναι ή έργασία ή τό κεφάλαιον (πάγια στοιχεία—μηχανικός έξοπλισμός). Η συνέχεια είναι άτυχής και ίδια ή έμπλοκή εις ποσοτικά στοιχεία θεωρούμενα πλέον ώς πεπερασμένα.

γ) Άπόδειξιν τού ότι ό έπιχειρηθείς έννοιολογικός προσδιορισμός και τά προτεινόμενα κριτήρια πρὸς χαρακτηρισμόν τών βιοτεχνικῶν (και έμμέσως και τών βιομηχανικῶν έπιχειρήσεων) δέν ίκανοποίησαν και δέν έκρίθησαν κατάλληλα διά τήν έν τή πράξει αντιμετώπισιν τού έπιμάχου αύτου προβλήματος, άποτελεί τό γεγονός ότι, ένῶ ή έπιτροπή συνεστήθη πρὸς τόν σκοπόν τής έν συνεχείᾳ νομοθετικής θεσπίσεως τών κριτηρίων εις τά όποια έν πορίσματι θα κατέληγεν αύτη και ένῶ προϋτάθη τούτο παρ' αύτῆς, δέν ύπήρξε συνέχεια. Τό 'Υπουργείον Συντονισμού περιωρίσθη εις τήν έκδοσιν τών πεπραγμένων και πορισμάτων τής έπιτροπῆς, τά όποια οὔτως έλαβον τήν μορφήν μιᾶς άξιολόγου θεωρητικής έπιστημονικής έργασίας. Άλλ' ό σκοπός, τόσον τής συστάσεως τής Έπιτροπῆς Βιοτεχνίας, όσον και τής ύποβολῆς τών πορισμάτων της ήτο διάφορος.

Β' Έτεροι εισηγηται τής αύτῆς έπιτροπῆς, εισηγούμενοι τό θέμα «Έργαστηριακή και Έπισκευαστική Βιοτεχνία» αναφέρουν τά έξής ώς πρὸς τήν διάκρισιν βιομηχανίας και βιοτεχνίας : «Εις τήν βιομηχανίαν χρησιμοποιοῦνται διά τήν παραγωγήν κυρίως μηχαναί και έπικουρικῶς άνθρωποι, ή ανθρώπινη έργασία είναι ύποτελής εις τήν μηχανικήν δύναμιν και ή προσωπικότης τού έργαζομένου έξαφανίζεται εις τό παραγόμενον προϊόν, ένῶ εις τήν βιοτεχνίαν, ήτις κυρίως στηρίζεται εις τόν άνθρωπον, τά προϊόντα φέρουν όλα άνάγλυφον τήν σφραφίδα τής άτομικής έργασίας τών έπεξεργαζομένων τήν πρώτην ύλην».

(Τό πρῶτον στοιχείον είναι όρθότατον —ότι εις τήν βιομηχανίαν χρησιμοποιοῦνται διά τήν παραγωγήν κυρίως μηχαναί. Η έκφρασις χρησιμοποιοῦνται «έπικουρικῶς άνθρωποι» είναι περιττή ίσως και άνορθόδοξος —διότι πῶς νοεΐται, όταν τās μηχανάς κινοῦν και ρυθμίζουν άνθρωποι νά είναι έπικουρική ή συμβολή των! Διά τόν αύτόν λόγον και διότι κατέστη κοινή πίστις ότι ό άνθρωπος οὔτως ή άλλως είναι ύπέρτερος τής μηχανῆς άφ' οὔ τήν ρυθμίζει, τήν κατευθύνει και τήν έλέγχει, ό λυρισμός «ή ανθρώπινη έργασία είναι ύποτελής εις τήν μηχανικήν δύναμιν» και περιττός και άνακριβής

είναι. Ἄρκει ἀντὶ ὅλων αὐτῶν ἡ ἔκφρασις ὅτι εἰς τὴν βιομηχανικὴν παραγωγὴν προέχον στοιχεῖον ἀποτελεῖ ἡ μηχανή, ἐφ' ὅσον συνιστᾷ καὶ τὴν οὐσίαν τῶν διδομένων χαρακτηρισμῶν. Τέλος, τὸ στοιχεῖον ὅτι εἰς τὴν βιοτεχνίαν ὅλα τὰ προϊόντα φέρουν ἀνάγλυφον τὴν σφραγίδα τῆς ἀτομικῆς ἐργασίας τῶν ἐπεξεργαζομένων τὴν πρώτην ὕλην εἶναι σχετικὸν καὶ οὐχὶ πλέον ἀπόλυτον. Ὀφείλομεν πάντως νὰ ἐξάρωμεν ὅτι τὰ διατυπούμενα κριτήρια ἀνήκουν εἰς τὰ ποιοτικὰ τοιαῦτα, ἀντὶ τῶν ποσοτικῶν καὶ εἰδικώτερον ἀνάγονται εἰς τὴν λειτουργίαν τῆς παραγωγῆς).

Περαιτέρω, οἱ αὐτοὶ εἰσηγηταὶ προβαίνουν εἰς δύο σοβαρὰς ὅσον καὶ λίαν χρησίμους διαπιστώσεις: α) ὅτι προκειμένου περὶ κατασκευαστικῶν ἐπιχειρήσεων καὶ πρὸς χαρακτηρισμὸν των ὡς βιομηχανικῶν ἢ βιοτεχνικῶν—ὅστις ἀποτελεῖ θέμα πραγματικὸν καὶ δέον νὰ ἐρευνᾶται κατὰ κλάδον, κατηγορίαν ἐπιχειρήσεων ἢ καὶ κατ' ἐπιχείρησιν—οὐσιῶδες κριτήριον ἀποτελεῖ ἡ χρησιμοποίησις μηχανικῆς δυνάμεως καὶ ὁ βαθμὸς ταύτης, ὡς καὶ ἡ παραγωγή κατὰ μᾶζας ἢ κατὰ μονάδα. Καὶ β) ὅτι εἰς τὴν ἐπισκευαστικὴν ἐπιχείρησιν προσιδιάζει ὁ «βιοτεχνικὸς τύπος» ἀσχέτως πρὸς μηχανικὰ μέσα, ὀργανωτικὰ καὶ οἰκονομικὰ τῆς μεγέθου. (Ὅρθως, πλὴν μιᾶς ἐπιφυλάξεως ὡς πρὸς ἐπισκευὰς ἀντικειμένων ἰδιαίτερος μεγάλου μεγέθους, ὡς λ.χ. ἐπισκευὰς πλοίων).

5.6. Συμπέρασμα

Καὶ μόνῃ ἡ ἀναδρομὴ καὶ ἀναφορὰ τῶν κατὰ περίπτωσιν χρησιμοποιηθέντων κριτηρίων πρὸς διάκρισιν τῶν βιομηχανικῶν καὶ τῶν βιοτεχνικῶν ἐπιχειρήσεων δεικνύει τὸ μέγεθος τῆς ὑφισταμένης συγχύσεως.

Ὡς συνάγεται ἐκ τῶν παρατεθέντων ἀνωτέρω στοιχείων, διὰ τὸν ἐν πράξει διαχωρισμὸν βιομηχανίας καὶ βιοτεχνίας ἐχρησιμοποίηθησαν ἄλλοτε μὲν ποιοτικά, ἄλλοτε ποσοτικά καὶ ἄλλοτε μικτὰ (ποιοτικά καὶ ποσοτικά) στοιχεῖα.

Ἄλλὰ καὶ ἐν τῷ πλαισίῳ ἐκάστης ἐπὶ μέρους κατηγορίας, ποιοτικῶν ἀφ' ἐνὸς καὶ ποσοτικῶν ἀφ' ἐτέρου κριτηρίων, ὑπῆρξε ποικιλία ἀπόψεων.

Ὡς ποιοτικὰ κριτήρια ὑπεδείχθησαν ἢ ἐθεσπίσθησαν, εἰς διαφόρους περιπτώσεις ἐκ τῶν προαναφερθεισῶν, ἡ φύσις καὶ τὸ εἶδος τῆς πρώτης ὕλης, ἡ συντελουμένη τεχνικὴ ἐπεξεργασία, τὰ παραγόμενα προϊόντα, ἡ χρησιμοποίησις ἢ μὴ εἰδικευμένου προσωπικοῦ, ἡ συμβολὴ τῶν μηχανῶν εἰς τὸ παραγωγικὸν ἔργον, ἡ διακρίβωσις ἐὰν τὸ προέχον στοιχεῖον εἰς τὴν παραγωγὴν εἶναι ἡ μηχανή ἢ ἡ ἀνθρωπίνη ἐργασία. Εἰδικώτερον διὰ τὴν βιοτεχνίαν: ἡ παροχὴ προσωπικῆς ἐργασίας ὑπὸ τοῦ ἐπιχειρηματίου, ἡ ἐργασία τῶν οἰκείων τοῦ ἐπιχειρηματίου, ἡ αὐτοπρόσωπος παρακολούθησις τῆς ἐργασίας, ἡ σύνδεσις τῶν προϊόντων μετὰ τῆς προσωπικότητος αὐτοῦ, ἡ προσωπικὴ του ἐπαφὴ μὲ τὴν πελατεῖαν, ἡ τεχνικὴ του κατάρτισις, κτωμένη διὰ τῆς μαθητείας ἢ τῆς ἐξασκήσεως. Ἐπὶ πλέον διευτώθη καὶ ἡ ἀποψις τῆς ἀναγνωρίσεως ὡς τεκμηρίου, τῆς ἐγγραφῆς τοῦ ἐπιχειρηματίου εἰς Ἐμποροβιομηχανικὸν ἢ Βιοτεχνικὸν Ἐπιμελητήριον.

Μεγαλύτερα ποικιλία, άσάφεια και σύγχυσις εμφανίζεται εις την χρησιμοποίησιν ποσοτικῶν κριτηρίων.

Κατ' ἀρχήν —ιδίᾳ διὰ στατιστικούς σκοπούς — ἡ διάκρισις βιομηχανίας καὶ βιοτεχνίας ἐστηρίχθη εἰς τὸν ἀριθμὸν ἀπασχολουμένων καὶ τὴν χρησιμοποιομένην κινητήριον ἵπποδύναμιν. Εἰς μίαν περίπτωσιν ὠρίσθη ὁ ἀριθμὸς 400 ὡς γινόμενον τοῦ ἀριθμοῦ ἀπασχολουμένων καὶ τῆς χρησιμοποιουμένης ἵπποδυνάμεως. Εἰς ἐτέραν περίπτωσιν ἔθεσιζοντο ὡς κριτήρια ἀθροιστικῶς, ὁ ἀριθμὸς ἀπασχολουμένων (10 - 50 ἄτομα κατὰ κατηγορίαν) καὶ τὸ ὕψος τῆς χρησιμοποιουμένης ἵπποδυνάμεως (10 - 75 ἵπποι κατὰ κατηγορίαν). Κατ' ἄλλην ἄποψιν θεωροῦνται ὡς βιομηχανίαί αἱ ἐπιχειρήσεις αἱ ἀπασχολοῦσαι προσωπικὸν ἄνω τῶν 10 ἀτόμων. Τέλος, ἡ Εἰδικὴ Ἐπιτροπὴ Βιοτεχνίας ἐπρότεινε ὡς κριτήρια, διαζευκτικῶς ἐκλαμβάνόμενα, τὸν ἀριθμὸν τῶν 25 ἐργατοῦπαλλήλων ἢ 25 ἵππων κινητηρίου δυνάμεως. Παλαιότερον ἔθεωρήθησαν ὡς βιομηχανίαί αἱ ἐπιχειρήσεις αἱ χρησιμοποιοῦσαι κινητήριον δύναμιν ἀνωτέραν τῶν 12 ἵππων.

Ἐπὶ πλέον ὡς ποσοτικὰ κριτήρια ἐχρησιμοποιήθησαν ἢ ὑπεδείχθησαν : τὸ ὕψος τῶν κεφαλαίων, ἰδίων καὶ δανειακῶν, ἡ οἰκονομικὴ ἐπιφάνεια τῆς ἐπιχειρήσεως, ὁ ὄγκος παραγωγῆς, τὸ ὕψος τῶν ἀκαθαρίστων ἐσόδων — ὀρισθὲν εἰς ἓν ἑκατομμύριον δραχμῶν — τὸ μέγεθος τῆς παραγωγικῆς ἱκανότητος, τὰ σημαντικὰ ἢ μὴ μέσα, αἱ σπουδαῖαι ἢ μὴ τεχνικαὶ ἐγκαταστάσεις, ὁ βαθμὸς ἀναλογικῆς ἐπιβαρύνσεως τῶν παραγομένων προϊόντων διὰ τῆς ἀμοιβῆς τῆς ἐργασίας, ἡ ἀποτίμησις τῶν παραγωγικῶν συντελεστῶν εἰς χρῆμα καὶ ὁ ὑπολογισμὸς ἐὰν κατόπιν ταύτης κύριος συντελεστὴς τῆς παραγωγῆς εἶναι ἡ ἀνθρωπίνη ἐργασία.

Ἡ ἐπιχειρηθεῖσα συγκεφαλαίωσις τῶν ἀνωτέρω στοιχείων καταδεικνύει ἐπαρκῶς καὶ ἐκδήλως — φρονουῦμεν — τὸν βαθμὸν τῆς κρατούσης συγχύσεως, τὴν σημασίαν τῆς ἐλλείψεως ἐνιαίας ρυθμίσεως τοῦ ὄλου θέματος καὶ τὴν ἐπιτακτικότητα τῆς ἀνάγκης ὅπως γίνῃ αὕτη κατὰ τρόπον ὀρθολογικὸν καὶ δυνάμενον νὰ τύχῃ ἐν τῇ πράξει ἐφαρμογῆς.

6. Ἡμετέρα πρότασις νομοθετικοῦ καθορισμοῦ ὀρθολογικῶν κριτηρίων πρὸς χαρακτηρισμὸν καὶ διάκρισιν βιομηχανικῶν καὶ βιοτεχνικῶν ἐπιχειρήσεων

6.1. Δηφθέντα ὑπ' ὄψιν στοιχεῖα

Τὰ ληφθέντα ὑπ' ὄψιν στοιχεῖα πρὸς διατύπωσιν τῆς ἡμετέρας προτάσεως νομοθετικοῦ καθορισμοῦ ὀρθολογικῶν κριτηρίων πρὸς ἐν τῇ πράξει διάκρισιν βιομηχανίας - βιοτεχνίας εἶναι τὰ ἑξῆς :

α) Ὁ ἰδιάζων ρόλος τῆς βιοτεχνίας εἰς τὰς οἰκονομίας τῶν ὑπὸ ἀνάπτυξιν χωρῶν, εἰς τὰς ὁποίας ἀνήκει καὶ ἡ Ἑλλάς. Ἡ βιοτεχνία εἰς τὰς χώρας ταύτας δυνατὸν νὰ ἀποτελῇ κατὰ ἓνα ποσοστὸν μεταβατικὴν βαθμίδα πρὸς τὴν βιομηχανίαν, ἀλλ' ὅπωςδῆποτε συνιστᾷ αὐτοτελῆ κλάδον τῆς οἰκονομίας

κῆς δραστηριότητος, ἐμφανίζοντα σημαντικὰ πλεονεκτήματα, λόγω τῆς διακρινούσης αὐτὸν ἐλαστικότητος καὶ κατέχοντα σημαίνουσαν θέσιν ἐξ ἀπόψεως συμβολῆς εἰς τὴν καθ' ὅλου ἐθνικὴν παραγωγὴν καὶ ἀπασχολήσεως.

β) Ἡ ἰδιομορφία τῆς Ἑλληνικῆς βιοτεχνίας, ἥτις ἠνδρώθη ἀξιολόγως, συναγωνίζεται ἐπιτυχῶς ἐν πολλοῖς τὴν ὁμοιοειδῆ βιομηχανίαν, καλύπτει σοβαρὰ κενὰ τῆς ἐγχωρίου ζητήσεως καὶ ἐπιτρέπει στήριξιν βασιμῶν ἐλπίδων ἀνταποκρίσεως εἰς τὸν μέλλοντα νὰ προκύψῃ ἀνταγωνισμὸν, κατόπιν τῆς συνδέσεώς μας μετὰ τῆς Ε.Ο.Κ.

γ) Ἡ εἰς τὰς ξένας—καὶ ἰδίᾳ τὰς Δυτικοευρωπαϊκὰς χώρας—κρατήσασα ἀντίληψις (ἥτις ἐκφράζεται καὶ διὰ τῶν συναφῶν διατάξεων τῶν ξένων νομοθεσιῶν) ὅτι βιοτεχνία εἶναι κυρίως ἡ χειροτεχνία, μὲ δυνατότητα χρησιμοποίησεως ὠρισμένων μηχανικῶν μέσων καὶ περιωρισμένου ἀριθμοῦ βοηθούτων προσώπων (τοῦτο ἀποδεικνύεται καὶ ἐκ τῶν ἐν χρήσει ὄρων Handwerk, Handicraft, Artisanat) Κατὰ τὴν ἀντίληψιν ταύτην προϋπόθεσιν χαρακτηρισμοῦ ἐπιχειρήσεως τινος ὡς βιοτεχνικῆς ἀποτελεῖ ἡ ἐν αὐτῇ προσωπικὴ ἀπασχόλησις τοῦ ἐπιχειρηματίου καὶ ἡ σύνδεσις τῆς παραγωγῆς τῆς πρὸς τὰς τεχνικὰς αὐτοῦ ἰκανότητος. Ἡ τοιαύτη θεώρησις τῆς βιοτεχνίας ἄγει εἰς τὴν ἄποψιν ὅτι εἰς τὰς μεταποιητικὰς ἐπιχειρήσεις ὁ κανὼν εἶναι ἡ βιομηχανικὴ ἐπιχείρησις καὶ ἡ ἐξαιρέσις ἡ βιοτεχνικὴ ἐπιχείρησις, μὲ τὰ προρρηθέντα διακριτικὰ γνωρίσματα.

δ) Ἡ παρὰ τὴν ἀνωτέρω ἐν τῇ πράξει ἀντιμετώπισιν τῆς βιοτεχνίας, ἀναγνώρισις παρὰ τῆς θεωρίας καὶ μὲ κριτήριον τὸν ἀριθμὸν ἀπασχολουμένων, μικρᾶς, μέσης καὶ μεγάλης βιοτεχνικῆς ἐπιχειρήσεως, ἀνευ συγχύσεως πρὸς τὴν μικρὰν βιομηχανίαν. Τοῦτο προδήλως σημαίνει ὅτι ἕτερα κριτήρια καὶ ὄχι ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀπασχολουμένων θὰ πρέπει νὰ διαχωρίζουν τὴν βιομηχανίαν τῆς βιοτεχνίας, διότι ἄλλως δὲν θὰ ἠδύναντο νὰ ὑπάρξουν ὅρια μεταξὺ βιοτεχνίας καὶ μικρᾶς βιομηχανίας. Συμφώνως πρὸς τὴν διαμορφωθείσαν ὀρθὴν ταύτην ἀντίληψιν, εἶναι δυνατὸν νὰ ὑπάρξῃ βιοτεχνικὴ ἐπιχείρησις ἀπασχολοῦσα μεγαλύτερον ἀριθμὸν προσώπων ἐξ ὧν ἀπασχολεῖ ἕτερα, βιομηχανικὴ τοιαύτη, χωρὶς νὰ παύσῃ νὰ ἀνήκῃ εἰς τὴν βιοτεχνίαν ἢ πρώτην καὶ εἰς τὴν βιομηχανίαν ἢ δευτέρα.

ε) Ἡ σημειωθείσα ἐπέκτασις τῆς ἐκμηχανίσεως καὶ τοῦ αὐτοματισμοῦ εἰς τὴν μεταποίησιν, ἥτις εἶχεν ὡς ἀποτέλεσμα τὴν τελείαν ἀχρήστευσιν τοῦ μέχρι τοῦδε, κατὰ κανόνα, χρησιμοποιομένου παρὰ τῆς Στατιστικῆς στοιχείου, τοῦ ἀριθμοῦ ἀπασχολουμένων κατ' ἐπιχείρησιν, πρὸς κατάταξιν τοῦ μεγέθους ταύτης. Τὴν στιγμὴν καθ' ἣν γίνεται λόγος—ἔστω καὶ ὡς καθαρὰ οὐτοπία—λειτουργίας τοῦ ἀνευ προσωπικοῦ ἐργοστασίου (πλήρως αὐτοματοποιημένου), δὲν εἶναι δυνατὸν πλέον τὸ κριτήριον τοῦ ἀριθμοῦ ἀπασχολουμένων νὰ ἐξῆ ὀιανδῆποτε ἀξίαν καὶ σημασίαν πρὸς προσδιορισμὸν τοῦ μεγέθους τῶν ἐπιχειρήσεων. Ἄλλωστε, εἶναι γνωστὸν ὅτι μὲ τὴν εὐρείαν χρήσιν μηχανῶν καὶ ἰδίᾳ αὐτοματοποιημένων τοιούτων, ἐπετεύχθη σημαντικὴ αὔξηση παραγωγῆς, μὲ σοβαρὰν συμπίεσιν τοῦ ἀριθμοῦ τῶν κατ' ἐπιχείρησιν ἀπασχολουμένων.

στ) Ἡ σύγχρονος ἑλληνικὴ οἰκονομικὴ πραγματικότητα, ἡ ὁποία ἀνα-
 τρέπει κριτήριά τινα ἐξ ἐκείνων, τὰ ὁποία διατυποῦνται εἰς τὸ πεδίου τῆς Οἰ-
 κονομικῆς Ἐπιστήμης ἢ ἔθεσπίσθησαν διὰ Πολιτικῶν πράξεων, πρὸς διά-
 κρισιν τῆς βιομηχανίας καὶ τῆς βιοτεχνίας, ὡς: 1) Ὁ ἀριθμὸς ἀπασχολου-
 μένων: Πλὴν τοῦ ὅτι, ὡς ἀνεφέρθη, σχετικὴν ἀξίαν πλέον ἔχει τὸ κριτήριον
 τοῦτο, ὑπάρχουν βιοτεχνία ἀπασχολοῦσαι μεγαλύτερον ἀριθμὸν προσωπι-
 κοῦ ἔναντι μικρῶν βιομηχανιῶν, λ.χ. καθαριστήρια ἀπασχολοῦντα 40-50 ἄτο-
 μα καὶ ὀρυζοβιομηχανία ἀπασχολοῦσαι 25-30 ἄτομα. 2) Τὰ ὑψηλὰ κεφά-
 λαια, ἴδια καὶ δανειακά: Βιοτεχνικαὶ ἐπιχειρήσεις διαθέτουν ἐνίοτε ὑψηλότερα
 κεφάλαια μικρῶν βιομηχανιῶν καὶ τυγχάνουν εὐρυτέρας τραπεζικῆς χρημα-
 τοδοτήσεως ἔναντι ὀριακῶν βιομηχανιῶν, ἐφ' ὅσον, ὑπάρχουν μὲν ὅρια εἰς τὴν
 χρηματοδότησιν τῆς βιοτεχνίας, ἀλλ' ἐν ταύτῳ ἡ χρηματοδότησις βασίζεται ἐπὶ
 τραπεζικῶν κριτηρίων, ἅτινα δυνατόν νὰ μὴ ἐπιτρέπουν ὀριακὴν τινα βιομηχα-
 νικὴν ἐπιχείρησιν νὰ φθάσῃ εἰς τὸ ὕψος τῶν τιθεμένων διὰ τὴν βιοτεχνίαν ὀρίων.
 3) Τὰ αὐτὰ ἰσχύουν καὶ διὰ τὸ κριτήριον τοῦ κύκλου ἐργασιῶν. 4) Ἡ παροχὴ
 ἐκτελούσης ἐργασίας ὑπὸ τοῦ ἐπιχειρηματίου—βιοτέχνου ἔπαυσε ὁμοίως νὰ
 ἀποτελῇ ἰσχυρὸν κριτήριον, διότι εἰς τινὰς βιοτεχνίας ὁ ἐπιχειρηματίας παρέχει
 πλέον μόνον διευθύνουσαν ἐργασίαν. 5) Ἡ εὐρεία χρησιμοποίησις ἐργατικῶν
 χειρῶν ἀλλὰ καὶ ἐν τινι μέτρῳ καὶ μηχανημάτων ἀποξενώνει τὸν ἐπιχειρημα-
 τίαν τοῦ παραγομένου προϊόντος καὶ τὸν ἀποσυνδέει ἐξ αὐτοῦ. 6) Ἡ συμπλη-
 ρωματικῶς καὶ κάποτε καιροσκοπικῶς ἐπιδρῶσα εἰς τὴν ἀγορὰν βιοτεχνικὴ
 ἐπιχείρησις δὲν διατηρεῖ πάντοτε τὸν στενὸν δεσμὸν ἐπιχειρηματίου καὶ πε-
 λατείας καὶ συχνὰ ἀπευθύνεται εἰς τὴν ἀνώνυμον ἀγορὰν. 7) Ἡ αὔξουσα παρ-
 ἔμβασις εἰς τὴν ἀγορὰν καὶ ὁ ἀνταγωνισμὸς τῶν βιοτεχνικῶν ἐπιχειρήσεων
 μεταξύ των, ὡς καὶ πρὸς τὴν βιομηχανίαν, δημιουργεῖ δι' αὐτὰς σοβαρὰ προ-
 βλήματα διανομῆς τῶν προϊόντων. 8) Ὑπὸ τὸ κράτος τῶν συγχρόνων ἀρχῶν
 καὶ τῶν ὑφισταμένων ἀναγκῶν, ἡ ὀρθολογικὴ ὀργάνωσις ἀποτελεῖ γενικὸν
 πρόβλημα τῶν ἐπιχειρήσεων, ἀνεξαρτήτως μεγέθους καὶ τομέως παραγωγῆς,
 πρὸς συμπίεσιν τοῦ κόστους, αὔξησιν τῆς παραγωγικότητος καὶ τῆς ἀποδο-
 τικότητος αὐτῶν.

ζ) Κατόπιν ὅλων τῶν ἀνωτέρω καθίσταται προφανὲς ὅτι τὰ μὲν ποσο-
 τικὰ στοιχεῖα σχεδὸν ἠτόνησαν πρὸς ἐπίτευξιν τοῦ διαφορισμοῦ βιομηχανίας-
 βιοτεχνίας, ὡς καὶ ἕνια τῶν ποιοτικῶν τοιούτων καὶ παραμένει μόνον ἡ
 λειτουργία τῆς παραγωγῆς ὡς ἡ μόνη ἀσφαλτῆς βᾶσις, ἐφ' ἧς δύναται
 πλέον νὰ θεμελιωθῇ οἰαδήποτε προσπάθεια ἐν τῇ πράξει διαχωρισμοῦ βιομη-
 χανίας καὶ βιοτεχνίας. Τὸ στοιχεῖον τοῦτο ἐτονίσθη γαρ' ἡμῶν καὶ εἰς τὸν δο-
 θέντα ἀνωτέρω εἰς παρ. 3.3. ἐπιστημονικὸν ὄρισμὸν τῆς βιοτεχνίας, ἀναλύεται
 δὲ κατωτέρω διὰ τὴν ἐν τῇ πράξει ἐπίτευξιν τοῦ ἐπιδιωκομένου διαφορισμοῦ.

η) Συγγενὴς πρὸς τὴν ἀποψιν ταύτην εἶναι καὶ ἡ πρόσφατος Νομο-
 λογία τοῦ Ἀρείου Πάγου (ἀπόφασις ἀρ. 486/64, ἴδε ἀνωτέρω εἰς παρ. 5.4.
 περ. Γ), ἥτις, προσαρμοζομένη πρὸς τὴν σύγχρονον οἰκονομικὴν πραγματικό-
 τητα καὶ ἐγκαταλείπουσα τὰ παλαιότερον ἐν χρήσει ποσοτικὰ στοιχεῖα (ἀρι-
 θμὸν ἀπασχολουμένων, ἱπποδύναμον κύκλον ἐργασιῶν) θεμελιοῖ τὴν διάκρισιν

τῆς βιοτεχνίας καὶ βιομηχανίας ἐπὶ τοῦ οἰκονομικοῦ κριτηρίου καθ' ὃ, χαρακτηριστικὸν τῆς βιοτεχνικῆς παραγωγῆς εἶναι ἢ διὰ χειρῶν ἐργασία ὑποβοηθούμενη διὰ μηχανικῶν μέσων, ἐπικουρικῶς δὲ μόνον ἐπικαλεῖται ποσοτικὰ στοιχεῖα σχετιζόμενα κυρίως πρὸς τὴν παραγωγήν. (Ἐρειδομένη ἐπὶ τοῦ θεμελιώδους αὐτοῦ στοιχείου ἢ ἀνωτέρω ρηθεῖσα ἀπόφασις χαρακτηρίζει ὀρθῶς ὡς βιοτεχνικὴν, ἐπιχείρησιν βαφείου ἀπασχολοῦσαν 18 πρόσωπα, ἐνῶ αὕτη ὑπὸ τὰ κρατοῦντα στατιστικὰ κριτήρια -- προσωπικὸν ἄνω τῶν 10 ἀτόμων -- θὰ κατετάσσετο εἰς τὴν βιομηχανίαν).

6.2. Ἡ ἡμετέρα πρότασις

Κατὰ τὴν ἡμετέραν ἀντίληψιν, ἡ νομοθετικὴ ρύθμισις (διὰ Β.Δ. κατ' ἐξουσιοδότησιν τοῦ Ν.Δ. 3876/58) τοῦ διαχωρισμοῦ βιομηχανικῶν καὶ βιοτεχνικῶν ἐπιχειρήσεων δύναται νὰ γίνῃ ὡς ἑξῆς :

α) Κατ' ἀρχὴν, ὠρισμέναι κατηγορίαι ἐπιχειρήσεων θὰ θεωρηθοῦν ὅπως δῆποτε βιοτεχνικαὶ καὶ ἄλλαι κατηγορίαι ὅπως δῆποτε βιομηχανικαί.

β) Εἰς τοὺς λοιποὺς κλάδους καὶ τὰς κατηγορίας εἰς ἃς συνυπάρχουν βιομηχανικαὶ καὶ βιοτεχνικαὶ ἐπιχειρήσεις, ἡ κατάταξις τῶν ἀποτελεῖ ζήτημα πραγματικόν, τὸ ὅποιον θὰ ἐξετασθῇ κατ' ἐπιχείρησιν. Τὰ κριτήρια ἐπὶ τῶν ὁποίων θὰ στηριχθῇ ὁ διαφορισμὸς εἶναι πρωτίστως οἰκονομικὰ - ὀργανωτικὰ καὶ συνδέονται πρὸς τὴν λειτουργίαν τῆς παραγωγῆς, ἥτοι θὰ συνεκτιμῶνται :

— Τὸ ἀπλοῦν ἢ σύνθετον τῆς παραγωγικῆς διαδικασίας.

— Ἡ ὀργάνωσις τῆς παραγωγῆς.

— Ὁ βαθμὸς μαζικοποιήσεως τῆς παραγωγῆς καὶ τυποποιήσεως τῶν παραγομένων προϊόντων.

— Τὸ προέχον στοιχεῖον εἰς τὴν παραγωγήν (μηχαναὶ ἢ ἀνθρωπίνη ἐργασία).

Ἐπικουρικῶς δύναται νὰ λαμβάνηται ὑπ' ὄψιν καὶ ποσοτικὸν στοιχεῖον ἀφορῶν εἰς τὴν παραγωγήν, δηλ. ὁ ὄγκος (ποσότης) τῶν παραγομένων προϊόντων (ὅπερ κατὰ βάσιν περιλαμβάνεται εἰς τὴν ἀναφερθεῖσαν ἔννοιαν τῆς μαζικοποιήσεως τῆς παραγωγῆς).

Κατωτέρω προβαίνομεν εἰς ἀνάλυσιν τῶν ἀπόψεών μας καὶ παρέχομεν ἐνδεικτικὰ παραδείγματα.

Α' Ἐπιχειρήσεις ὅπως δῆποτε βιοτεχνικαὶ

Ὅπως δῆποτε βιοτεχνικαὶ δεόν νὰ θεωρηθοῦν αἱ ἑξῆς ἐπιχειρήσεις :

I. Αἱ ἀμιγῶς χειροτεχνικαὶ ἐπιχειρήσεις διὰ τὴν παραγωγήν τῶν ὁποίων χρησιμοποιεῖται ἢ ἀνθρωπίνη ἐργασία μόνον, τῇ βοήθειᾳ ὑποτυπωδῶν τεχνικῶν μέσων καὶ κυρίως ἐργαλείων (λ.χ. ἐπιχειρήσεις κατασκευῆς εἰδῶν ἀγχειοπλαστικῆς καὶ χορτοπλεκτικῆς).

II. Αἱ ἐπιχειρήσεις αἱ ἔχουσαι ὡς ἀντικείμενον τὴν παροχὴν ὑπηρεσιῶν, δι' ἃς ἀπαιτεῖται εἰδικὴ τεχνικὴ κατάρτισις τοῦ ἐπιχειρηματίου (λ.χ. φωτογραφεῖα).

III. Αἱ ἐπιχειρήσεις εἰς ἃς δὲν λαμβάνει χώραν μεταποιήσεις πρώτων ὑλῶν

εις προϊόντα ἢ ἐξευγενισμόν πρώτων ὑλῶν ἀλλ' ὑποτυπώδης ἐξευγενισμὸς ἀντικειμένων, ἄνευ οὐσιώδους τινὸς μεταβολῆς τῶν (λ.χ. καθαριστήρια).

IV. Αἱ ἐπιχειρήσεις αἱ ἀσχολούμεναι μὲ ἐπισκευὰς καὶ συντηρήσεις (λ.χ. συνεργεῖα)—πλὴν τῶν ἀντικειμένων ἰδιαίτερος μεγάλου ὄγκου (ἐπισκευαὶ πλοίων).

V. Αἱ ἐπιχειρήσεις αἱ παράγουσαι προϊόντα καλλιτεχνικῆς ὕφης (λ.χ. εἶδη λαϊκῆς τέχνης) ἢ ἐν γένει εἶδη προοριζόμενα πρὸς αἰσθητικὴν ἱκανοποίησιν (λ.χ. εἶδη ἐκ μαρμάρου, πηλοῦ κ. ἄ.).

VI. Αἱ ἐπιχειρήσεις, τῶν ὁποίων ἡ παραγωγικὴ διαδικασία εἶναι ἀπλή, συντελουμένη κυρίως διὰ τῆς ἀνθρωπίνης ἐργασίας (λ.χ. ζαχαροπλαστεῖα).

B' Ἐπιχειρήσεις ὀπωσθήποτε βιομηχανικαὶ

Ὀπωσθήποτε βιομηχανικαὶ εἶναι αἱ ἐξῆς ἐπιχειρήσεις:

I. Αἱ μετατρέπουσαι φυσικὰς δυνάμεις εἰς τεχνητὰς τοιαύτας (λ.χ. παραγωγῆς ἐνεργείας).

II. Αἱ ἐφαρμόζουσαι πληθοπαραγωγὴν καὶ παράγουσαι τυποποιημένα προϊόντα ὑπὸ συνεχῆ ροῇ ἢ ἐν σειρᾷ (λ.χ. παραγωγῆς τσιμέντου, παραγωγῆς ζαχάρους).

III. Αἱ κατασκευάζουσαι προϊόντα ἰδιαίτερος μεγάλου ὄγκου (λ.χ. ναυπηγεῖα, ἐπιχηρήσεις παραγωγῆς αὐτοκινήτων, γεωργικῶν ἐλκυστήρων).

IV. Αἱ ἐπιχειρήσεις παραγωγῆς καὶ ἐμπλουτισμοῦ μεταλλευμάτων (λ.χ. ὄρυχεῖα, ἐπιχειρήσεις ἐξελάσεως μεταλλευμάτων).

V. Αἱ ἐπιχειρήσεις μὲ σύνθετον παραγωγικὴν διαδικασίαν, ἔνθα λαμβάνει χώραν πλήρης ἢ σχεδὸν πλήρης μετασχηματισμὸς τῆς πρώτης ὕλης (λ.χ. παραγωγῆς χάρτου, χημικῶν προϊόντων).

Γ' Διάκρισις βιομηχανικῶν καὶ βιοτεχνικῶν ἐπιχειρήσεων εἰς τοὺς κλάδους εἰς οὓς συνυπάρχουν αὐταί

Εἰς πολλοὺς κλάδους τῆς μεταποιήσεως συνυπάρχουν βιομηχανικαὶ καὶ βιοτεχνικαί, ὁμοειδοῦς ἀντικειμένου, ἐπιχειρήσεις. Συγκεκριμένως, ἐκ τῶν βασικῶν κλάδων τῆς μεταποιητικῆς παραγωγῆς συνυπάρχουν βιομηχανικαὶ καὶ βιοτεχνικαὶ ἐπιχειρήσεις εἰς τοὺς τοιοῦτους διατροφῆς, κατεργασίας μετάλλου, μηχανολογικῶν κατασκευῶν, κλωστοῦφαντουργίας, οἰκοδομικῶν ὑλικῶν, ἐνδύσεως, ὑποδήσεως, κατεργασίας δέρματος, κατεργασίας ξύλου, εἰδῶν ἐφαρμογῆς ἠλεκτρισμοῦ, ἐπεξεργασίας χάρτου καὶ εἰς περιορισμένας κατηγορίας χημικῶν προϊόντων.

Πρὸς διαφορισμὸν καὶ διάκρισιν ἀφ' ἐνὸς τῶν βιομηχανικῶν καὶ ἀφ' ἐτέρου τῶν βιοτεχνικῶν ἐπιχειρήσεων τοῦ αὐτοῦ μεταποιητικοῦ κλάδου θὰ χρησιμοποιηθῶν τὰ ἀνωτέρω ἀναφερθέντα κριτήρια ἧτοι: τοῦ ἀπλοῦ ἢ συνθέτου τῆς παραγωγικῆς διαδικασίας, τῆς ὀργανώσεως τῆς παραγωγῆς, τοῦ βαθμοῦ μαζικοποιήσεως τῆς παραγωγῆς καὶ τυποποιήσεως τῶν παραγομένων προϊόντων, τοῦ προέχοντος εἰς τὴν παραγωγὴν στοιχείου (ἀνθρωπίνης ἐργασίας ἢ μηχανῆς) καὶ ἐπικουρικῶς τὸ ποσοτικὸν στοιχεῖον τοῦ ὄγκου (πο-

σότητος) τῶν παραγομένων προϊόντων (ὄπερ, ὡς ἐλέχθη, οὐσιαστικῶς περιλαμβάνεται εἰς τὴν ἔννοιαν τῆς μαζικοποιήσεως τῆς παραγωγῆς).

Εἰς ἅς περιπτώσεις διαπιστοῦται σύνθετος παραγωγικὴ διαδικασία, ὑψηλὴ στάθμη ὀργανώσεως τῆς παραγωγῆς, ὑψηλὸς βαθμὸς μαζικοποιήσεως τῆς παραγωγῆς καὶ τυποποιήσεως τῶν παραγομένων προϊόντων καὶ τὸ προέχον εἰς τὴν παραγωγὴν στοιχεῖον εἶναι ἡ μηχανή, πρόκειται περὶ βιομηχανίας. (Ἐνίοτε τὰ ἀνωτέρω στοιχεῖα ἐκλαμβάνονται μερικῶς ἢ διαζευκτικῶς).

Διὰ τὴν πληρεστέραν κατανόησιν τῶν ἀπόψεών μας παραθέτομεν κατωτέρω *ἐνδεικτικῶς* χαρακτηριστικὰ παραδείγματα, ἀναφερόμενα εἰς τοὺς κλάδους καὶ τὰς κατηγορίας τῆς μεταποιήσεως, εἰς τὰς ὁποίας σημειοῦται ἐντονωτέρα συνύπαρξις βιομηχανικῶν καὶ βιοτεχνικῶν ἐπιχειρήσεων:

I. Κλάδος παραγωγῆς εἰδῶν διατροφῆς

α) Ἄλεσις σίτου. Μὲ κριτήρια, τὸν βαθμὸν μαζικοποιήσεως τῆς παραγωγῆς, τυποποιήσεως τῶν προϊόντων καὶ ὀργανώσεως τῆς παραγωγῆς, θὰ διακρίνωμεν τοὺς βιοτεχνικοὺς ἀλευρομύλους τῶν ἀλευροβιομηχανιῶν. (Τοὺς πετρομύλους ἐντάσσομεν ὀπωσδήποτε εἰς τὰς βιοτεχνίας, λόγῳ, κατ' ἀρχήν, τοῦ ἀπλοῦ τῆς παραγωγικῆς διαδικασίας των).

β) Ἄρτοποιήσις. Μὲ κριτήρια, τὸν βαθμὸν μαζικοποιήσεως τῆς παραγωγῆς, τυποποιήσεως τῶν προϊόντων καὶ τοῦ προέχοντος εἰς τὴν παραγωγικὴν διαδικασίαν στοιχείου (ἀνθρωπίνης ἐργασίας ἢ μηχανῆς) θὰ διακρίνωμεν τὰ βιοτεχνικὰ ἄρτοποιεῖα τῶν ἄρτοβιομηχανιῶν.

γ) Παρασκευὴ ζυμαρικῶν. Μὲ κριτήρια, τὴν μαζικοποίησιν τῆς παραγωγῆς, τὴν τυποποίησιν τῶν προϊόντων καὶ τὴν καθ' ὅλου ὀργάνωσιν τῆς παραγωγῆς, θὰ διακρίνωμεν τὰ βιοτεχνικὰ μακαρονοποιεῖα τῶν βιομηχανιῶν μακαρονοποιίας.

δ) Παρασκευὴ ζαχαρωδῶν προϊόντων. Μὲ κριτήριον, κυρίως τὸ τοιοῦτον τοῦ προέχοντος στοιχείου εἰς τὴν παραγωγικὴν διαδικασίαν—ἀνθρωπίνης ἐργασίας ἢ μηχανῆς—ἀλλὰ καὶ τὸν βαθμὸν μαζικοποιήσεως τῆς παραγωγῆς καὶ τυποποιήσεως τῶν προϊόντων, θὰ διακρίνωμεν τὰς βιοτεχνίας-ζαχαροπλαστεῖα τῶν βιομηχανιῶν ζαχαροπλαστικῆς.

ε) Οἰνοποιία. Μὲ κριτήρια, τὸν βαθμὸν τυποποιήσεως τῶν προϊόντων, καὶ μαζικοποιήσεως τῆς παραγωγῆς, ὡς καὶ τῆς ἐν γένει ὀργανώσεως τῆς παραγωγῆς, θὰ διακρίνωμεν τὰ βιοτεχνικὰ ποτοποιεῖα τῶν βιομηχανιῶν οἰνοποιίας.

στ) Παραγωγή μὴ οἰνοπνευματωδῶν ποτῶν (ἀεριούχα-χυμοί). Μὲ κριτήρια, τὸν βαθμὸν τυποποιήσεως τῶν προϊόντων, μαζικοποιήσεως τῆς παραγωγῆς καὶ ἐν γένει ὀργανώσεως ταύτης διαιροῦμεν τὰς ἐπιχειρήσεις τῆς κατηγορίας εἰς βιοτεχνίας παραγωγῆς μὴ οἰνοπνευματωδῶν ποτῶν καὶ εἰς βιομηχανίας ἀεριούχων ἢ χυμῶν.

ζ) Παραγωγή πάγου. Μὲ κριτήρια κυρίως τὸν βαθμὸν μαζικοποιήσεως τῆς παραγωγῆς καὶ ἐν γένει ὀργανώσεως ταύτης, διαιροῦμεν τὰς ἐπιχειρήσεις

τῆς κατηγορίας εἰς βιοτεχνικά παγοποιεῖα καὶ βιομηχανίας παραγωγῆς πάγου. (Εἰς τὴν περίπτωσιν ταύτην τὸ στοιχεῖον τῆς τυποποιήσεως τῶν προϊόντων εἶναι κοινόν, ἀποκλείεται δὲ προέχον στοιχεῖον εἰς τὴν παραγωγὴν νὰ εἶναι ἡ ἀνθρωπίνη ἐργασία).

II. Κλάδος ψύχους (ιδιάζων)

Παραγωγή ψύχους (ψύξεως). Σημειοῦται ὅτι δὲν πρόκειται εἰς τὴν κυριολεξίαν περὶ μεταποιήσεως. Δὲν δύνανται νὰ χρησιμοποιηθοῦν τὰ κριτήρια τοῦ ἀπλοῦ ἢ συνθέτου τῆς παραγωγικῆς διαδικασίας (εἶναι ἀπλῆ αὕτη ὁπωςδῆποτε), οὐδὲ τοῦ βαθμοῦ μαζικοποιήσεως τῆς παραγωγῆς καὶ τυποποιήσεως τῶν προϊόντων. Κριτήρια θὰ ἀποτελέσουν ἡ καθ' ὅλου ὀργάνωσις τῆς παραγωγῆς ψύχους καὶ ἐπικουρικῶς—ἀλλ' ἐν προκειμένῳ εἶναι οὐσιῶδες στοιχεῖον—ὁ ὄγκος τῆς παραγωγῆς αὐτοῦ. Ἐπὶ τῇ βάσει αὐτῶν θὰ διακρίνωμεν τὰ βιοτεχνικά φυγεῖα τῶν βιομηχανιῶν ψύχους.

III. Κλάδος μεταλλουργίας

Αἱ βιομηχαναὶ καὶ τοῦ κλάδου αὐτοῦ διακρίνονται ἐκ τοῦ συνθέτου τῆς παραγωγικῆς διαδικασίας, τῆς ὑψηλῆς στάθμης ὀργανώσεως τῆς παραγωγῆς καὶ ἰδίᾳ ἐκ τοῦ ὑψηλοῦ βαθμοῦ μαζικοποιήσεως τῆς παραγωγῆς καὶ ἐπικουρικῶς ἐκ τοῦ παραγομένου μεγάλου ὄγκου, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὰς βιοτεχνίας τῆς κατηγορίας, αἵτινες χαρακτηρίζονται ἐκ τοῦ ἀπλοῦ τῆς παραγωγικῆς διαδικασίας, τῆς χαμηλῆς στάθμης ὀργανώσεως τῆς παραγωγῆς, τῆς ἐλλείψεως μαζικοποιήσεως ταύτης καὶ ἐκ τοῦ μικροῦ ὄγκου παραγωγῆς. (Τὰ αὐτὰ ἰσχύουν καὶ διὰ τὴν παραγωγὴν λατομικῶν προϊόντων). Πάντως αἱ ἐπιχειρήσεις παραγωγῆς—ὀρυχεῖα—καὶ ἐμπλουτισμοῦ (ἐξευγενισμοῦ, ἀξιοποιήσεως) μεταλλευμάτων εἶναι κατ' ἀρχὴν βιομηχαναὶ.

IV. Κλάδος μηχανολογικῶν κατασκευῶν

(Ἐπογραμμίζεται «κατασκευῶν» διότι αἱ μηχανολογικαὶ ἐπιχειρήσεις ἐπισκευῶν καὶ συντηρήσεως εἶναι βιοτεχνικαὶ ὁπωςδῆποτε).

Εἰς ὅλας τὰς ἐπὶ μέρους κατηγορίας—κατασκευῆς ἀμαξωμάτων, κλινοποιίας, κατασκευῆς μεταλλικῶν ἐπίπλων, μηχανουργεῖα, χυτήρια κ.λ.π.—ἡ ἔνταξις τῶν ἐπὶ μέρους ἐπιχειρήσεων εἰς τὴν βιομηχανίαν ἢ τὴν βιοτεχνίαν θὰ ἐξαρτηθῇ ἐκ τοῦ ἔαν, προέχον στοιχεῖον εἰς τὴν παραγωγὴν εἶναι ἡ ἀνθρωπίνη ἐργασία ἢ ἡ μηχανή, ἐκ τοῦ βαθμοῦ μαζικοποιήσεως τῆς παραγωγῆς καὶ τυποποιήσεως τῶν προϊόντων, ἐκ τοῦ ἀπλοῦ ἢ συνθέτου τῆς παραγωγικῆς διαδικασίας καὶ τῆς στάθμης ὀργανώσεως τῆς παραγωγῆς.

V. Κλάδος κλωστοῦφαντουργίας (ἡ συνύπαρξις σημειοῦται κυρίως εἰς τὰ νηματοβαφεῖα, τὰ ὑφαντήρια καὶ τὰ πλεκτήρια)

Εἰς τὰ βαφεῖα, ἔνθα σημειοῦται ἀπλῆ μεταβολὴ ἐπουσιωδῶν ἰδιοτήτων καὶ ἡ παραγωγικὴ διαδικασία εἶναι ἀπλῆ, κριτήρια ἀποτελοῦν ἡ ἐν γένει ὀργάνωσις τῆς παραγωγῆς καὶ ὁ ὄγκος ταύτης, ὡς καὶ τὸ ἔαν προέχον στοι-

χεῖον εἰς τὴν παραγωγὴν εἶναι ἢ μηχανὴ ἢ ἡ ἀνθρωπίνη ἐργασία.

Ὡς πρὸς τὰ ὑφαντήρια καὶ πλεκτήρια, κριτήρια τοῦ διαφορισμοῦ συνιστοῦν ὁ βαθμὸς μαζικοποιήσεως τῆς παραγωγῆς καὶ τυποποιήσεως τῶν προϊόντων, ἢ ὀργάνωσις τῆς παραγωγῆς καὶ τὸ κύριον στοιχεῖον συμβολῆς εἰς τὴν παραγωγὴν (μηχανὴ ἢ ἀνθρωπίνη ἐργασία).

VI. Κλάδος οἰκοδομικῶν ὑλικῶν

Αἱ βιομηχαναὶ πλινθοκεραμοποιίας διακρίνονται ἐκ τοῦ ὑψηλοῦ βαθμοῦ μαζικοποιήσεως τῆς παραγωγῆς καὶ τυποποιήσεως τῶν προϊόντων των, ὡς καὶ ἐκ τοῦ ὅτι κύριον στοιχεῖον εἰς τὴν παραγωγικὴν διαδικασίαν εἶναι ἡ μηχανή, ἐνῶ εἰς τὰ βιοτεχνικὰ πλινθοκεραμοποιεῖα προέχει ἡ διὰ χειρὸς ἐργασία καὶ ἔλλειπει ὁ ὑψηλὸς βαθμὸς τυποποιήσεως τῶν προϊόντων.

VII. Κλάδος εἰδῶν ἐνδύσεως

Κριτήρια τοῦ διαφορισμοῦ βιομηχανιῶν καὶ βιοτεχνιῶν παραγωγῆς εἰδῶν ἐνδύσεως (ἐσώρρουχα, ὑποκάμισα, ἐξωτερικὰ ἐνδύματα ἀνδρικὰ καὶ γυναικεῖα, πῖλοι κ.ἄ.) εἶναι ὁ βαθμὸς μαζικοποιήσεως τῆς παραγωγῆς καὶ τυποποιήσεως τῶν παραγομένων εἰδῶν, ὡς καὶ ἡ καθ' ὄλου ὀργάνωσις τῆς παραγωγῆς. (Πρόκειται περὶ κατ' ἐξοχὴν κλάδου ἐντάσεως ἐργασίας εἰς τὸν ὁποῖον ὁ ρόλος τοῦ παράγοντος «μηχανή» εἶναι ὀπωσδήποτε σχετικὸς, δι' αὐτὸ ἐπικουρικῶς χρησιμοποιεῖται καὶ τὸ στοιχεῖον τοῦ ὄγκου παραγωγῆς).

VIII. Κλάδος εἰδῶν ὑποδήσεως

Κριτήρια διαφορισμοῦ: Ὁ βαθμὸς μαζικοποιήσεως τῆς παραγωγῆς καὶ τυποποιήσεως τῶν προϊόντων, ἢ ὀργάνωσις τῆς παραγωγῆς, ἐπίσης δὲ ὁ παράγων τοῦ ἐὰν κύριον στοιχεῖον εἰς τὴν παραγωγὴν εἶναι ἡ ἀνθρωπίνη ἐργασία (βιοτεχνικὰ ὑποδηματοποιεῖα) ἢ ἡ μηχανή (βιομηχαναὶ ὑποδηματοποιίας)—τοῦτο δὲ διότι εἰς τὴν κατασκευὴν ὑποδημάτων ὑπάρχει λίαν εὐρὺ περιθώριον πρὸς ἐκμηχάνισιν τῆς παραγωγῆς.

IX. Κλάδος χημικῶν προϊόντων

Ὁ κλάδος οὗτος ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον καταλαμβάνεται ἀπὸ κατηγορίας βιοτεχνιῶν καὶ βιομηχανικὰς ἐπιχειρήσεις λόγῳ τοῦ συνθέτου, κατὰ τὸ πλεῖστον, τῆς παραγωγικῆς διαδικασίας. Εἰς ὠρισμένας, ἐλαχίστας, κατηγορίας τοῦ κλάδου συνυπάρχουν βιομηχαναὶ καὶ βιοτεχνιαὶ ὡς λ.χ. εἰς τὴν σαπυνοποιίαν καὶ τὴν παραγωγὴν ἀπορρυπαντικῶν. Κριτήρια διαφορισμοῦ θὰ ἀτελέσουν ὁ βαθμὸς μαζικοποιήσεως τῆς παραγωγῆς καὶ τυποποιήσεως τῶν παραγομένων προϊόντων, ὡς καὶ ἡ ἐν γένει στάθμη ὀργανώσεως τῆς παραγωγῆς.

X. καὶ XI. Κλάδοι κατεργασίας δέρματος καὶ ξύλου (συνεξετάζονται διότι τὰ χαρακτηριστικὰ των συμπίπτουν)

Κριτήρια διαφορισμοῦ τῶν ἐπιχειρήσεων τῶν ἀνηκουσῶν εἰς κατηγο-

ρίας τοῦ κλάδου αὐτοῦ εἶναι: ὁ βαθμὸς μαζικοποιήσεως τῆς παραγωγῆς καὶ τυποποιήσεως τῶν προϊόντων, ἢ ἐν γένει ὀργάνωσις τῆς παραγωγῆς καὶ κυριώτατα ὁ παράγων ἐὰν προέχον στοιχεῖον εἰς τὴν παραγωγὴν εἶναι ἢ μηχανὴ ἢ ἡ ἀνθρωπίνη ἐργασία.

XII. Κλάδος ἐπεξεργασίας χάρτου καὶ ἐκτυπώσεων

Κριτήρια διαφορισμοῦ θὰ ἀποτελέσουν, ὁ βαθμὸς τυποποιήσεως καὶ μαζικοποιήσεως τῆς παραγωγῆς, ἢ στάθμη ὀργανώσεως τῆς παραγωγῆς, τὸ ποσοστὸν συμμετοχῆς τῆς μηχανῆς καὶ τῆς ἐργασίας εἰς τὴν παραγωγὴν, ὡς ἐπίσης, ἐπικουρικῶς—λόγῳ τῆς ἰδιομορφίας τοῦ κλάδου καὶ πρὸς σαφῆ διάκρισιν λ.χ. τοῦ βιοτεχνικοῦ τυπογραφείου τῆς βιομηχανίας ἐκτυπώσεως ἢ τοῦ βιοτεχνικοῦ λιθογραφείου τῆς βιομηχανίας λιθογραφήσεως—ὁ ὄγκος παραγωγῆς.

XIII. Κλάδος εἰδῶν ἐφαρμογῆς ἠλεκτρισμοῦ

Λόγῳ τοῦ συνθέτου τῆς παραγωγικῆς διαδικασίας τῶν πλείστων ἐκ τῶν ἐπὶ μέρους κατηγοριῶν (λ.χ. κατασκευῆς λαμπτήρων, κατασκευῆς ἠλεκτρικῶν κουζινῶν, ἀνεμιστήρων, οἰκιακῶν ψυγείων κ.ἄ.) αὗται ἐντάσσονται εἰς τὴν βιομηχανίαν. Εἰς ἃς περιπτώσεις συνυπάρχουν εἰς κατηγορίαν τινὰ βιομηχανία καὶ βιοτεχνία (λ.χ. κατασκευὴ ἐπαγγελματικῶν ψυγείων) ἐρευνᾶται ὁ βαθμὸς μαζικοποιήσεως τῆς παραγωγῆς καὶ τυποποιήσεως τῶν προϊόντων, ἢ καθ' ὄλου ὀργάνωσις τῆς παραγωγῆς καὶ ὁ ρόλος τῆς μηχανῆς ἢ τῆς ἀνθρωπίνης ἐργασίας εἰς τὴν παραγωγικὴν διαδικασίαν).

Διὰ τῶν ἀνωτέρω ἐνδεικτικῶς παρατεθέντων παραδειγμάτων, ἐπιτρέπεται ἡ συναγωγή τοῦ συμπεράσματος, ὅτι ὑποδεικνύεται κατὰ περίπτωσιν ὁ τρόπος καθ' ὃν θὰ διαμορφωθῇ ἡ κρίσις περὶ ἐντάξεως τῶν ἐπιχειρήσεων εἰς τὴν βιοτεχνίαν ἢ τὴν βιομηχανίαν, ἐπὶ τῇ βάσει τῶν καθ' ἡμᾶς ὀρθολογικῶν κριτηρίων διαχωρισμοῦ βιομηχανίας καὶ βιοτεχνίας, ὡς καὶ ὅτι τὰ κριτήρια ταῦτα εἶναι τὰ μόνα, τὰ ὁποῖα ἐπιτρέπουν ἀσφαλῆ καὶ σαφῆ κρίσιν—ἢ τοῦλάχιστον τὴν πλεον ἀσφαλῆ καὶ σαφῆ κρίσιν—ὡς πρὸς τὸ ἐὰν ἐπιχειρήσις τις εἶναι βιομηχανικὴ ἢ βιοτεχνικὴ.

6.3. Ἡ ἐν τῇ πράξει ἐφαρμογὴ τῶν κριτηρίων

Τὸ πρόβλημα τοῦ διαχωρισμοῦ βιομηχανιῶν καὶ βιοτεχνιῶν ἀντιμετωπίζεται κατ' οὐσίαν διὰ τῆς νομοθετικῆς θεσπίσεως ὀρθολογικῶν κριτηρίων. Ἄλλὰ ἐμφανίζει τοῦτο μίαν ἄλλην ὄψιν: τῆς ἐν τῇ πράξει ἐφαρμογῆς τῶν κριτηρίων πρὸς χαρακτηρισμὸν τῶν καθ' ἕκαστα ἐπιχειρήσεων.

Ὡς ἀνεφέρθη καὶ ἀνωτέρω, ὁ χαρακτηρισμὸς οἰασθήποτε μεταποιητικῆς ἐπιχειρήσεως ὡς βιομηχανικῆς ἢ βιοτεχνικῆς ἀποτελεῖ ζήτημα πραγματικῶν καὶ χρήζει ἀντιμετωπίσεως κατὰ συγκεκριμένην περίπτωσιν. Ἀνακύπτουν ὁθεν τὰ ἐξῆς ἐπὶ μέρους θέματα: α) Ποῖος θὰ προβῇ εἰς τὴν βάσει τῶν θεσπισθησομένων κριτηρίων ἐκτίμησιν, β) Πῶς ἢ ἐκτίμησις καὶ ἐν συνεχείᾳ ὁ χαρακτηρισμὸς θὰ παρέχη τὰ ἐχέγγυα τῆς ἀντικειμενικότητος καὶ τῆς ὀρθότητος, γ) πῶς θὰ γίνῃ ἢ ἐνταξίς τῶν ἤδη λειτουργουσῶν ἐπιχειρήσεων εἰς τὴν

βιομηχανίαν ἢ τὴν βιοτεχνίαν, δ) πῶς θὰ γίνηται ὁ χαρακτηρισμὸς τῶν μελλουσῶν νὰ λειτουργήσουν ἐπιχειρήσεων, ε) ἐὰν μία ἐπιχείρησις, ἥτις θὰ χαρακτηρισθῆ ὡς βιοτεχνική, μετατραπῆ μεταγενεστέρως εἰς βιομηχανικήν, κατόπιν παραγωγικῆς ἀνασυγκροτήσεώς της, πῶς θὰ γίνῃ ἢ μετὰ τῆς της ;

Πάντα ταῦτα — ἴσως δὲ καὶ ἄλλα — εἶναι δυνατὸν νὰ ἀναφανοῦν ὡς ἐπὶ μέρους ζητήματα πρὸς ρύθμισιν. Θὰ πρέπει ὅθεν νὰ προβλέπωνται καὶ νὰ περιληφθοῦν αἱ κατάλληλοι ρυθμίσεις εἰς τὸ Β. Διάταγμα ὅπερ θὰ ἐκδοθῆ κατ' ἐξουσιοδότησιν τοῦ Ν.Δ. 3876/58, προτάσει τῶν Ὑπουργῶν Συντονισμοῦ καὶ Βιομηχανίας ἢ εἰς ἐρμηνευτικὴν ἐγκύκλιον ἀπόφασιν, ὥστε νὰ μὴ ὑπάρχουν κενὰ καὶ ἀμφισβητήσεις.

Κατὰ τὴν ἡμετέραν ἀντίληψιν ἡ ὀρθότερα ρύθμισις τῶν ἀνωτέρω ζητημάτων εἶναι ἡ ἑξῆς :

α) Ἡ ἐκτίμησις τοῦ ἐὰν, ἐπιχειρήσις τις εἶναι βιομηχανική ἢ βιοτεχνική, δὲν δύναται νὰ ἀφεθῆ εἰς τὸν ἐπιχειρηματίαν ἢ ἔστω εἰς ὀργανισμοὺς ἢ ὀργανώσεις. Αἱ κατ' ἴδιον ἐπιθυμίαι καὶ ἡ τυχὸν ἐγγραφή εἰς τὸ Μητρώον τῶν κατὰ τόπους Ἐμποροβιομηχανικῶν ἢ Βιοτεχνικῶν Ἐπιμελητηρίων (ἢ τῶν βιοτεχνικῶν τμημάτων τῶν Ε.Β.Ε. ὅπου δὲν ὑπάρχουν αὐτοτελεῖ Βιοτεχνικά Ἐπιμελητήρια) δὲν δύναται νὰ ληφθοῦν ὑπ' ὄψιν. Τὸ ἔργον τοῦτο ὀφείλει νὰ ἀναλάβῃ ὑπευθύνως ἡ Πολιτεία, ὥστε διὰ καταλλήλων ὀργάνων αὐτῆς νὰ γίνηται ἐπὶ τῇ βάσει τῶν τιθεμένων κριτηρίων ὁ χαρακτηρισμὸς καὶ νὰ περιβάλληται οὗτος διὰ τοῦ κύρους καὶ τῆς ἰσχύος τῆς πράξεως τῆς Διοικήσεως.

β) Ἡ κατοχύρωσις τῆς ὀρθότητος καὶ τῆς ἀντικειμενικότητος τοῦ κατ' ἐπιχείρησιν χαρακτηρισμοῦ δύναται νὰ ἐξασφαλισθῆ, ἐὰν ἡ Πολιτεία ἀναθέσῃ τοῦτον εἰς ἀρμόδια καὶ κατάλληλα ὄργανα. Ὡς προεξετέθη κατὰ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς ἡμετέρας προτάσεως (ἀνωτέρω εἰς παρ. 6.2.), ὁ διαφορισμὸς βιομηχανιῶν καὶ βιοτεχνιῶν στηρίζεται εἰς τὴν λειτουργίαν τῆς «παραγωγῆς», τὰ δὲ προτεινόμενα κριτήρια (ἀπλοῦν ἢ σύνθετον τῆς παραγωγικῆς διαδικασίας, βαθμὸς μαζικοποιήσεως τῆς παραγωγῆς καὶ τυποποιήσεως τῶν προϊόντων, ὀργάνωσις τῆς παραγωγῆς, ἐκτίμησις ἐὰν τὸ προέχον στοιχεῖον εἰς τὴν παραγωγήν εἶναι ἡ μηχανὴ ἢ ἡ ἀνθρωπίνη ἐργασία) ἀνάγονται εἰς τὴν τεχνικὴν σφαῖραν. Δέον ὅθεν ὅπως, τὰ ὄργανα ἅτινα θὰ χρησιμοποιηθοῦν πρὸς ἐν τῇ πράξει ἐφαρμογὴν τῶν κριτηρίων τούτων, εἶναι τεχνικοὶ ἀνωτάτης στάθμης (μηχανολόγοι μηχανικοί), οἵτινες καὶ μόνον δύναται νὰ μορφώσουν ἀσφαλῆ κρίσιν. Τοιαῦτα ὄργανα διαθέτουσιν αἱ Μηχανολογικαὶ Ὑπηρεσίαι τοῦ Ὑπουργείου Βιομηχανίας (κεντρικαὶ καὶ περιφερειακαὶ), ὅπερ εἶναι καὶ τὸ ἀρμόδιον ἐν προκειμένῳ Ὑπουργεῖον.

Κατωτέρω διαγράφομεν τὸν κατὰ τὴν ἀντίληψιν μας προσφορώτερον τρόπον πρὸς χαρακτηρισμὸν καὶ ἔνταξιν τῶν ἐπιχειρήσεων εἰς τὴν βιομηχανίαν ἢ τὴν βιοτεχνίαν. Σημειοῦμεν ὅμως ἐκ προοιμίου ὅτι, κατὰ τῆς κρίσεως τῶν ὑπὸ τῆς Πολιτείας χρησιμοποιηθησομένων ὀργάνων, θὰ δύναται νὰ ὑπάρξῃ ἀμφισβήτησις καὶ νὰ προβληθῆ ὑπὸ τῶν ἐνδιαφερομένων ἔνστασις, ἥτις θὰ ἐξετάζηται ὑπὸ Ἐπιτροπῶν, ὅχι βεβαίως ὑπὸ τὴν σύνθεσιν τῶν καθιερουμέ-

ων υπό τοῦ Α.Ν. 981/46 Ἐπιτροπῶν ἐπιμελητηριακῶν ἀμφισβητήσεων, ἀλλὰ μὲ σύνθεσιν προσώπων, ἅτινα θὰ συνδυάζουν κῦρος καὶ ἀρμοδιότητα, ὥστε νὰ ἀποφαίνωνται ἀνεκκλήτως. Τῶν Ἐπιτροπῶν τούτων ὀρθόν εἶναι νὰ προεδρεύουν Μηχανολόγοι Καθηγηταὶ τοῦ Ε.Μ. Πολυτεχνείου καὶ τῆς Πολυτεχνικῆς Σχολῆς Θεσσαλονίκης, μέλη δὲ αὐτῶν νὰ εἶναι ἀνά εἰς ὑπάλληλος τοῦ Ὑπουργείου Βιομηχανίας καὶ τοῦ Ὑπουργείου Ἐμπορίου.

Ἡ προσφυγὴ τῶν ἐνδιαφερομένων θὰ δύναται νὰ ὑποβάλληται εἰς τὰς Ἐπιτροπὰς ἐντὸς τακτῆς προθεσμίας ἀπὸ τῆς κοινοποιήσεως τῆς κατὰ τὰ κατωτέρω ἐκδοθησομένης ἀποφάσεως τῆς ἀρμοδίας Μηχανολογικῆς Ὑπηρεσίας.

γ) Ὁ χαρακτηρισμὸς καὶ ἡ ἔνταξις τῶν ἤδη λειτουργουσῶν ἐπιχειρήσεων θὰ γίνῃ ἐπὶ τῇ βάσει τῶν χορηγηθεισῶν καὶ τηρουμένων εἰς τὰ ἀρχεῖα τῶν Μηχανολογικῶν Ὑπηρεσιῶν, ἀδειῶν λειτουργίας τῶν ἐπιχειρήσεων. Δι' αὐτοῦ τοῦ τρόπου καθίσταται γνωστὸν ἐπὶ ποίου ἀριθμοῦ ἐπιχειρήσεων θὰ γίνῃ ἔρευνα.

(Τὰ τῆς ἀδείας ἐγκαταστάσεως καὶ λειτουργίας τῶν βιομηχανικῶν καὶ βιοτεχνικῶν ἐπιχειρήσεων διέπονται ὑπὸ τοῦ Νόμου ΔΚΣΤ/1922 καὶ τοῦ τροποποιήσαντος καὶ συμπληρώσαντος τοῦτον Ν. 3214/1955, ὡς καὶ τοῦ Β.Δ. τῆς 15/21.10.1922, δι' ὧν θεσπίζεται ὑποχρέωσις λήψεως ἀδείας δι' ὅλας τὰς βιομηχανικάς, βιοτεχνικάς καὶ ἐργαστηριακάς ἐγκαταστάσεις, πλὴν τῶν κατωτέρω μνημονευομένων ἐξαιρέσεων. Κατὰ τεκμήριον ὅθεν ἅπασαι αἱ λειτουργοῦσαι βιομηχαναὶ καὶ βιοτεχναὶ πρέπει νὰ εἶναι ἐφωδιασμένοι διὰ τοιαύτης ἀδείας. Ἐξαιρέσεις προβλέπεται διὰ τοὺς κατόχους μικρῶν βιοτεχνικῶν ἐργαστηρίων, ἅτινα λειτουργοῦν ἄνευ κινητηρίου δυνάμεως — ἤτοι διὰ τὰ ἀμιγῶς χειροτεχνικά ἐργαστήρια — ἢ μετὰ κινητηρίου δυνάμεως μέχρι 3 ἵππων. Ἄλλ' αἱ ἐπιχειρήσεις αὗται ἀνήκουν εἰς τὴν κατηγορίαν τῶν ὀπωσδήποτε βιοτεχνικῶν — κατὰ τὰ ἀνωτέρω εἰς παρ. 6.2. λεχθέντα — ἐφ' ὅσον εἶναι χειροτεχνικαὶ ἢ σχεδὸν χειροτεχνικαί. Ὅμοίως διὰ τοῦ Β.Δ. ἀρ. 361/15-30 Ἰουνίου 1964 ἀπαλλάσσονται τῆς λήψεως τοιαύτης ἀδείας ὠρισμένα βιοτεχνικά ἐργαστήρια, τὰ ὅποια ἀνήκουν ὀπωσδήποτε εἰς τὴν βιοτεχνίαν).

Αἱ ἀρμόδια Μηχανολογικαὶ Ὑπηρεσίαι θὰ προβοῦν κατ' ἀρχὴν εἰς τὴν διάκρισιν τῶν ὀπωσδήποτε βιοτεχνικῶν καὶ τῶν ὀπωσδήποτε βιομηχανικῶν ἐπιχειρήσεων.

Πρὸς τοῦτο καὶ διὰ νὰ καταστῇ δυνατόν νὰ γνωσθῇ πόσαι μικροβιοτεχνικαὶ λειτουργοῦν κατὰ τὸν Νόμον ἄνευ ἀδείας, θὰ ὑποχρεωθοῦν οἱ ἰδιοκτῆται τῶν νὰ ὑποβάλουν ἀπλῆν καὶ ἀτελῆ ὑπεύθυνον δήλωσιν—θὰ ὑπάρχουν πρὸς τοῦτο ἔντυπα—ἐντὸς τακτῆς προθεσμίας καὶ ἐπὶ ἀπειλῇ ποινῆς δι' ἐνδεχομένην παράλειψιν ἢ καθυστέρησιν. Ὡς ἀνεφέραμεν ἀνωτέρω, ἅπασαι αἱ μικροεπιχειρήσεις αὗται θεωροῦνται βιοτεχνικαί.

Ἀφ' ἐτέρου, μεταξὺ τῶν κατόπιν ἀδείας λειτουργουσῶν ἐπιχειρήσεων θὰ ἐπιλεγοῦν αἱ κατὰ τὰ ρηθέντα κριτήρια ὀπωσδήποτε βιομηχανικαί.

Καὶ θὰ ἀπομείνῃ πρὸς ἔρευναν καὶ χαρακτηρισμὸν τὸ ὑπόλοιπον τῶν κατόπιν ἀδείας λειτουργουσῶν ἐπιχειρήσεων.

Διὰ τὸν χαρακτηρισμὸν αὐτῶν δύο λύσεις ὑπάρχουν: 1) Σύνταξις καταλλήλου ἐρωτηματολογίου καὶ ἀποστολὴ πρὸς συμπλήρωσιν καὶ ἐπιστροφὴν ἐντὸς τακτῆς προθεσμίας, ὑπὸ τὸν τύπον τῆς ὑπευθύνου δηλώσεως τοῦ ἐπιχειρηματίου ἢ τοῦ διευθύνοντος, ἐπὶ ἀπειλῇ ποινῆς, τόσον διὰ τὴν περίπτωσιν τῆς ψευδοῦς δηλώσεως, ὅσον καὶ τῆς καθυστερήσεως. 2) Ἐπιτόπιος ἐπίσκεψις καὶ ἔρευνα τῶν πρὸς τοῦτο διατεθεισομένων τεχνικῶν, πρὸς μὀρφωσιν ἀσφαλοῦς κρίσεως ἐκ τοῦ σύνεγγυς. Ἡ ἐπιλογὴ μιᾶς τῶν ἀνωτέρω δύο λύσεων θὰ ἐξαρτηθῇ ἐκ τοῦ ὑπολογισμοῦ τῶν πρὸς ἔρευναν ἐπιχειρήσεων ἀφ' ἑνὸς καὶ ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ὀργάνων, ἅτινα δύνανται νὰ διατεθοῦν διὰ τὸ ἔργον τοῦτο.

Ἡ ἀρμοδιὰ Ὑπηρεσία, εὐθὺς ὡς θὰ κρίνη καὶ μορφώνη γνώμην ἐπὶ τοῦ χαρακτηρισμοῦ ἐκάστης ἐπιχειρήσεως (εἴτε βάσει δηλώσεως εἴτε κατόπιον ἐπιτοπίου ἐρεύνης) θὰ χορηγῇ Πιστοποιητικόν, ἀνὰ ἓν ἀντίγραφον τοῦ ὁποίου θὰ ἀποστέλληται εἰς τὰ κατὰ τόπους ἀρμόδια ἐπιμελητήρια διὰ νὰ προβοῦν ταῦτα εἰς τὰς σχετικὰς μεταβολὰς (διαγραφὴ μελῶν, ἔγγραφὴ νέων μελῶν) ἐντὸς εὐλόγου προθεσμίας. Αἱ μεταβολαὶ αὗται θὰ ὀρίζηται ὅτι θὰ εἶναι ὑποχρεωτικαὶ καὶ διὰ τὰ ἐπιμελητήρια καὶ διὰ τοὺς ἐπιχειρηματίας. Ὁμοίως ἀντίγραφον θὰ ἀποστέλληται εἰς τὴν Γενικὴν Διεύθυνσιν Βιομηχανίας τοῦ Ὑπουργείου Βιομηχανίας. (Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον θὰ δημιουργηθοῦν αἱ προϋποθέσεις πρὸς σύνταξιν Μητρώου Βιομηχανικῶν καὶ Βιοτεχνικῶν Ἐπιχειρήσεων, θὰ διευκολυνθῇ δὲ καὶ ἡ ὑπὸ τοῦ Ὑπουργείου καὶ τῆς Ε.Σ.Υ.Ε. τήρησις στατιστικῶν στοιχείων).

Εἰς περίπτωσιν προσφυγῆς εἰς τὰς κατὰ τὰ ἀνωτέρω (ἴδε παρ. β') τριμελεῖς Ἐπιτροπὰς, αἵτινες θὰ ἀποφαίνωνται ἀνεκκλήτως, αἱ ἀποφάσεις αὐτῶν θὰ κοινοποιῶνται εἰς τὰς ἀρμοδίας Ὑπηρεσίας, αἵτινες ἔκρινον εἰς πρῶτον βαθμόν, ἐὰν δὲ ἡ κρίσις ὡς πρὸς τὸν χαρακτηρισμὸν εἶναι διάφορος, ἡ ἀρμοδιὰ Μηχανολογικῆ Ὑπηρεσίας θὰ ὑποχρεοῦται νὰ τὰς κοινοποιῇ εἰς τὰ Ἐπιμελητήρια καὶ τὸ Ὑπουργεῖον Βιομηχανίας, διὰ νὰ ἐπέρχωνται αἱ σχετικαὶ μεταβολαί.

Ἀπὸ τῆς ἐφαρμογῆς τῶν ἀνωτέρω καὶ μετέπειτα, ἡ χορήγησις βεβαιώσεως τοῦ ἀρμοδίου Ἐμποροβιομηχανικοῦ ἢ Βιοτεχνικοῦ Ἐπιμελητηρίου περὶ ἐγγραφῆς εἰς αὐτὸ ἐπιχειρήσεώς τινος θὰ ἀποτελῇ τεκμήριον ἀμάχητον καὶ θὰ λαμβάνηται ὡς τοιοῦτον ὑπ' ὄψιν παρ' οἰουδήποτε καὶ δι' οἰουδήποτε περίπτωσιν (Φορολ. ἀρχῶν διὰ Φ.Κ.Ε., Ι.Κ.Α., Τραπεζικῶν Ἰδρυμάτων κ.λ.π.).

δ) Ἀπλοῦστερον ἐμφανίζεται τὸ πρόβλημα τοῦ χαρακτηρισμοῦ τῶν μελλουσῶν νὰ ἰδρύνωνται καὶ λειτουργοῦν ἐπιχειρήσεων, μετὰ τὴν ἔκδοσιν τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος Β. Διατάγματος, ὅπερ θὰ ρυθμίζῃ τὸ ὅλον θέμα τῶν κριτηρίων διαχωρισμοῦ βιομηχανιῶν καὶ βιοτεχνιῶν, θὰ ὀρισθῇ δηλ. ὅτι, ὁμοῦ μὲ τὴν κατὰ τὰς διατάξεις τοῦ ν. ΔΚΣΤ/1922 καὶ τοῦ Β.Δ. τῆς 15/21.10.22 χορήγησιν ἀδείας λειτουργίας τῶν βιομηχανικῶν καὶ βιοτεχνικῶν ἐπιχειρήσεων, ἡτις ἐκδίδεται μετ' ἐπιτόπιον ἐξέτασιν τῆς ἀρμοδίας Μηχανολογικῆς Ὑπηρεσίας τοῦ Ὑπουργείου Βιομηχανίας (πρὸς διαπίστωσιν ὅτι ἐγένετο ἡ ἐγκατάστασις, ὅτι ἡ ἐπιχείρησις λειτουργεῖ καὶ ὅτι πληροῦνται ὠρισμῆνοι ὅροι καὶ προϋποθέσεις) θὰ γίνηται καὶ ἡ βάσει τῶν ἀναφερθέντων κριτηρίων ἐκτίμησις καὶ ὁ χα-

ρακτηρισμός τῶν ἐπιχειρήσεων καὶ ἐν συνεχείᾳ θὰ χορηγῆται τὸ σχετικὸν πιστοποιητικόν, ὅπερ θὰ κοινοποιῆται, θὰ δύναται νὰ προβληθῆ καὶ θὰ ἔχη ἰσχύν, κατὰ τὰ ἀνωτέρω εἰς τὴν προηγουμένην παράγραφον γ' ἀναφερθέντα.

Καθ' ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὰς μὴ ὑποχρεουμένας ἐκ τοῦ νόμου πρὸς λήψιν ἀδείας λειτουργίας ἐπιχειρήσεις—αἰτίνας ὡς ἀνωτέρω ἀνεφέρθη εἶναι ὅπως δῆποτε βιοτεχνικαὶ—θὰ θεσπισθῆ ὑποχρέωσις ὑποβολῆς ὑπευθύνου δηλώσεως—κατὰ τὰ ρηθέντα εἰς τὴν προηγουμένην παρ. γ' προκειμένου διὰ τὰς ἤδη λειτουργούσας μικροεπιχειρήσεις τῆς κατηγορίας ταύτης—ἐντὸς τακτικῆς προθεσμίας ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς λειτουργίας τῶν καὶ ἐπὶ ἀπειλῆ κυρώσεων.

ε) Ἀντιθέτως, σοβαρὰ δυσχέρεια ἀνακύπτει δι' ἣν περίπτωσιν ἐπιχειρήσεις τις, ἥτις θὰ χαρακτηρισθῆ ὡς βιοτεχνικὴ, θὰ μετατραπῆ μεταγενεστέρως εἰς βιομηχανικὴν, διὰ παραγωγικῆς ἀνασυγκροτήσεως, ὁπότε θὰ πρέπει νὰ μεταβληθῆ ὁ χαρακτηρισμός αὐτῆς.

Σημειοῦται ἐν πρώτοις ὅτι τοῦτο δὲν εἶναι δυνατόν νὰ στηριχθῆ εἰς τὰς χορηγούμενας κατὰ τὰς διατάξεις τῶν Α.Ν. 29 Μαΐου/3 Ἰουνίου 1935, Α.Ν.966/1946, Ν. 3203/1955, ἀδείας ἐπεκτάσεως βιομηχανιῶν καὶ βιοτεχνιῶν, διότι ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὰ προαναφερθέντα Νομοθετήματα, τὰ ὁποῖα ἀπαλλάσσουν τῆς ὑποχρεώσεως λήψεως ἀδείας *λειτουργίας* μόνον μικροβιοτεχνίας, διὰ τοῦ Ν.Δ. 4256/1962 καὶ τῶν Β.Δ. 428/1962, 283/1963 καὶ 284/1963, θεσπίζονται ἀπαλλαγαὶ ἀπὸ τῆς ὑποχρεώσεως λήψεως ἀδείας δι' ἐπέκτασιν καὶ δι' ὠρισμένας κατηγορίας βιομηχανικῶν ἐπιχειρήσεων. Εἶναι ἐπισφαλές ὅθεν τὸ στοιχεῖον τοῦτο.

Ἡ ὀρθότερα λύσις ἐν προκειμένῳ εἶναι ἡ ἑξῆς: Διὰ τοῦ Ν. 3949/1959 ἐπεξετάθη ἐπὶ τῶν βιομηχανιῶν καὶ βιοτεχνιῶν ὁλοκλήρου τῆς χώρας καὶ ἐπὶ σκοπῷ ἐκσυγχρονισμοῦ τῶν μεταποιητικῶν ἐπιχειρήσεων, τὸ εὐεργέτημα τῆς ἀτελοῦς εἰσαγωγῆς μηχανημάτων ἐκ τοῦ Ἐξωτερικοῦ, τὸ ὁποῖον εἶχε παρασχεθῆ διὰ τοῦ Ν. 3213/55 εἰς τὰς ἐπαρχιακὰς βιομηχανίας. Κατ' ἐφαρμογὴν τοῦ ν. 3949/59 ἐξεδόθη ἡ ὑπ' ἀριθμ. 4047/1959 κοινὴ ἀπόφασις τῶν Ὑπουργῶν Οἰκονομικῶν καὶ Βιομηχανίας, ἥτις προβλέπει ἀρχικῶς χορήγησιν προσωρινῆς ἀτελείας καὶ ἀκολούθως ὀριστικῆς τοιαύτης, μετὰ τὴν εἰς τὸ ἀρμόδιον τελωνεῖον προσκόμισιν ὠρισμένων δικαιολογητικῶν, ἐν οἷς καὶ βεβαίωσιν τῆς ἀρμοδίας Ἡλεκτρομηχανολογικῆς Ὑπηρεσίας, ὅτι τὰ μηχανήματα ἐγκατεστάθησαν καὶ χρησιμοποιοῦνται δι' ὃν σκοπὸν παρελήφθησαν.

Κατὰ τὴν διενέργειαν τῆς διαπιστώσεως ταύτης καὶ ἐφ' ὅσον πρόκειται περὶ ἐπιχειρήσεως χαρακτηρισθείσης ὡς βιοτεχνίας, προκύπτει δὲ ἐνδεχόμενον σοβαρᾶς μεταβολῆς εἰς τὴν παραγωγικὴν διαδικασίαν, θὰ γίνηται ἐπὶ τῆ βάσει πάντοτε τῶν ἀναφερθέντων κριτηρίων, ἐπανεκτίμησις τῆς ἐπιχειρήσεως καὶ θὰ μετατρέπηται ὁ χαρακτηρισμός της, ἐὰν δικαιολογῆται τοῦτο, ἀκολουθουμένης τῆς ὁδοῦ ἀνακλήσεως τοῦ πρότερον χορηγηθέντος πιστοποιητικοῦ, χορηγήσεως νέου τοιούτου καὶ κοινοποιήσεως αὐτοῦ ὡς ἀνωτέρω ἐκτίθεται.

* * *

Διὰ τῶν μέτρων τούτων, φρονοῦμεν, ὅτι εἶναι δυνατόν νὰ ἀντιμετωπι-

σθῆ ἐπιτυχῶς ἐν τῇ πράξει τὸ πρόβλημα τοῦ χαρακτηρισμοῦ τῶν ἐπιχειρήσεων ὡς βιομηχανικῶν ἢ βιοτεχνικῶν. Οὕτω δέ, θὰ ἐπιλύηται πᾶν ζήτημα ὅπερ θὰ ἀνέκυπτεν ἐκ τῆς ἐφαρμογῆς Νόμων καὶ Πράξεων τῆς Πολιτείας, δι' ὧν προβλέπεται διάφορος ρύθμισις διὰ τὰς βιομηχανικὰς καὶ βιοτεχνικὰς ἐπιχειρήσεις, θὰ παύσῃ ὑφισταμένη ἡ κρατοῦσα σύγχυσις, θὰ ἀπαλλάσσωνται περιττοῦ φόρτου τὰ τακτικὰ καὶ τὰ φορολογικὰ δικαστήρια, θὰ καθοδηγῶνται καταλλήλως τὰ κρατικὰ ὄργανα καὶ θὰ δύναται ἡ Πολιτεία νὰ συγκεντρῶνῃ σαφῆ καὶ ἀκριβῆ στοιχεῖα περὶ τῶν δύο κλάδων τῆς μεταποιήσεως καὶ νὰ χαράσῃ συγκεκριμένην καὶ ἀρμόζουσαν πολιτικὴν δι' ἕνα ἕκαστον ἐξ αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν μεταποίησιν καθ' ὅλου.